

Projekt

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO
NA LATA 2021–2026**

Żyrardów 2021

Spis treści

I. Położenie i demografia	5
II. Powody udzielania pomocy społecznej.....	10
III. Pomoc Społeczna.....	33
IV. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.....	66
V. Przemoc w rodzinie	81
VI. Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej	87
VII. Pracownicy pomocy społecznej — kapitał powiatu żyrardowskiego.....	115
VIII. Analiza SWOT	117
IX. Monitoring i ewaluacja.....	136
X. Misja, obszary, cele strategiczne i kierunki działań.....	138
XI. Spis tabel i wykresów	156

Wstęp

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest instrumentem zarządzania rozwojem systemu pomocy społecznej na szczeblu powiatowym. Obowiązek jej opracowania wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Specyfika funkcjonowania pomocy społecznej odnosi się do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji w społeczeństwie ze względu na swoją sytuację życiową lub materialną. Celem polityki społecznej jest więc wprowadzanie zmian społecznych. Strategia rozwiązywania problemów społecznych winna obejmować obszary polityki społecznej, które mogą przyczynić się do lepszego funkcjonowania społeczności lokalnej, a w konsekwencji poprawy warunków życia mieszkańców powiatu żyrdowskiego.

Ustawa o pomocy społecznej nie wskazuje ram czasowych obowiązywania dokumentu. Poprzedni dokument został uchwalony na 10 lat. Autorzy strategii zdecydowali jednak, że dziesięcioletni okres jej obowiązywania jest zbyt długi wobec dynamiki zmian zachodzących w obrębie spraw społecznych. Dodatkowo wpływ na to ma świadomość zmieniających się uregulowań prawnych i zmian ekonomicznych (np. możliwość pozyskiwania środków). Dlatego niniejsza strategia uchwalana jest na lata 2021–2026.

Głównym realizatorem dokumentu będzie PCPR w Żyrardowie. Strategia jest podstawowym dokumentem, na którym opierać się będą programy działań w sferze pomocy społecznej. Przyjęcie strategii jest również niezbędne z punktu widzenia finansowego planowania działań wieloletnich w budżecie powiatu żyrdowskiego.

Rozdział I zawiera krótką charakterystykę powiatu żyrdowskiego. Autorzy strategii skupili się na zmianach demograficznych i konsekwencjach płynących z prognoz dotyczących tych zmian w powiecie żyrdowskim, ale i w poszczególnych gminach.

Rozdziały II–VII zawierają obszerną diagnozę sytuacji społecznej w powiecie żyrdowskim, przedstawiającą charakterystykę aktualnego stanu występowania problemów społecznych w powiecie żyrdowskim oraz stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Oprócz badań statystycznych, obrazujących zmienne tendencje w obszarze pomocy społecznej, diagnoza została poszerzona o analizę danych, ale także o konsultacje z jednostkami pracującymi w obrębie szeroko pojętej pomocy społecznej. Autorzy strategii zastosowali wariant otwartych konsultacji wśród jednostek pracujących na co dzień z klientem pomocy społecznej już na etapie prac nad diagnozą. Są one podstawą do ukazania aktualnej sytuacji społecznej w powiecie żyrdowskim. Pozwoliło to również na uzupełnienie badań statystycznych o niuanse niewidoczne dla statystyk i rozwianie wątpliwości wpływających z danych.

Rozdziały te stanowią część diagnostyczno-analityczną. Zostały tutaj wyartykułowane problemy klientów pomocy społecznej, nakreślone zasoby, jakimi dysponuje samorząd lokalny i potencjał pomocy społecznej, ale także ograniczenia, bariery i braki w szeroko rozumianej pomocy społecznej. Diagnoza ma charakter prospektywny, ukazuje skalę problemów społecznych na podstawie trzech ostatnich lat. Zarysowuje w ten sposób prognozy zmian w zakresie objętym strategią.

Wzbogaceniem tych rozdziałów są rekomendacje, jakie wypłynęły z gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej. Stanowią one swoisty drogowskaz czyli konkretne propozycje rozwiązań będących odpowiedzią na problemy społeczne. Rekomendacje wynikają z wiedzy i doświadczenia pracowników pomocy społecznej, ale i z dobrych praktyk stosowanych w innych powiatach Polski.

Rozdział VIII to analiza SWOT. Wypracowane w tej części konkluzje mają decydujący wpływ na określenie celów strategicznych oraz kierunków rozwoju w dalszych etapach opracowywania strategii. Zasoby i mocne strony mają kontekst pozytywny, występują w teraźniejszości oraz mają charakter wewnętrzny. Ograniczenia i wyzwania mają kontekst negatywny, występują w teraźniejszości oraz mają charakter wewnętrzny. Szanse mają kontekst pozytywny, pojawiają się w przyszłości oraz mają charakter zewnętrzny. Zagrożenia mają kontekst negatywny, pojawiają się w przyszłości i mają charakter zewnętrzny.

Ostatni rozdział przedstawia koncepcję rozwoju pomocy społecznej w powiecie żyrdowskim. W głównych obszarach pomocy społecznej zostały wyznaczone cele strategiczne projektowanych zmian oraz kierunki działań i wskaźniki ich realizacji. Stanowią one strategię będącą realnym narzędziem, a nie zbiorem życzeń i roszczeń środowiska pracującego w przestrzeni pomocy społecznej.

Już podczas spotkań pracowników pomocy społecznej z gmin i powiatu w 2018 r. wybrzmiała potrzeba podejmowania „działań prewencyjnych” w obrębie pomocy społecznej, a nie jedynie mających na celu „gaszenie pożarów wzniesionych i rozprzestrzeniających się”. Ważnym elementem pracy w obrębie pomocy społecznej jest więc nie tylko „ratownictwo”, ale i profilaktyka społeczna. Polega ona na podejmowaniu działań, zanim dojdzie do sytuacji łamiącej normy społeczne i wywołującej dyskomfort większości. Polityka społeczna powiatu żyrdowskiego musi obejmować więc trzy płaszczyzny działań:

- A. pomoc i wsparcie udzielane osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej,
- B. profilaktykę społeczną czyli zapobieganie tym wszystkim sytuacjom, które powodują wyłanianie się potrzeb z zakresu pomocy społecznej,
- C. wzmacnianie potencjału społecznego poprzez aktywizację środowiska lokalnego oraz podnoszenie kompetencji życiowych, umiejętności społecznych i zawodowych.

W celu uzyskania opinii obywateli i innych zainteresowanych podmiotów, zostały przeprowadzone konsultacje społeczne służące optymalizacji projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Do wzięcia udziału w konsultacjach zachęcano mieszkańców powiatu, organizacje pozarządowe działające w obszarach pomocy społecznej, jak również inne podmioty i osoby, których dotkną skutki działań proponowanych przez Powiat Żyrardowski.

I. Położenie i demografia

Powiat żyrardowski położony jest w województwie mazowieckim, a jego siedzibą jest miasto Żyrardów. W skład powiatu żyrardowskiego wchodzi pięć gmin:

- gmina miejska Żyrardów,
- gminy miejsko-wiejskie Mszczonów i Wiskitki,
- gminy wiejskie Puszcza Mariańska i Radziejowice,
- miasta: Żyrardów, Mszczonów, a od początku 2021 r. także miasto Wiskitki.

Z powiatem żyrardowskim graniczą:

- powiat sochaczewski (mazowieckie),
- powiat grodziski (mazowieckie),
- powiat grójecki (mazowieckie),
- powiat rawski (łódzkie),
- powiat skierniewicki (łódzkie).

Tabela 1 Liczba mieszkańców powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020 w podziale na gminy oraz powierzchnia w km²

jednostka terytorialna	2018 r.	2019 r.	2020 r.	powierzchnia w km ²
Powiat żyrardowski	75 848	75 749	75 370	533
Gmina Żyrardów	39 992	39 828	39 550	14
Gmina Mszczonów	11 554	11 525	11 440	152
Gmina Wiskitki	9 883	9 880	9 853	151
Gmina Puszcza Mariańska	8 630	8 661	8 673	143
Gmina Radziejowice	5 789	5 855	5 854	73

Źródło: Bank Danych GUS

Pod względem powierzchni w powiecie żyrardowskim największa jest gmina Mszczonów najmniejsza zaś gmina Żyrardów. Pod względem ludności największą gminą jest Żyrardów, najmniejszą Radziejowice. W większości gmin występuje problem zmniejszania się liczby mieszkańców. Jest to zjawisko niepokojące, ale zgodne z ogólną tendencją w kraju. Wyjątek stanowią gminy Puszcza Mariańska i Radziejowice, gdzie można zaobserwować niewielki wzrost liczby ludności.

Tabela 2 Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki w latach 2018–2020

	gęstość	2018 r.	2019 r.	2020 r.
	wskaźnik zmiany ludności			
Gmina Żyrardów	ludność na 1 km ²	2 787	2 775	2 756
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-6,2	-4,1	-7,0

Gmina Mszczonów	ludność na 1 km ²	76	76	75
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-4,2	-2,5	-7,4
Gmina Puszcza Mariańska	ludność na 1 km ²	60	60	61
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	0,0	3,6	1,4
Gmina Radziejowice	ludność na 1 km ²	79	80	80
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	13,8	11,4	-0,2
Gmina Wiskitki	ludność na 1 km ²	66	66	66
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	1,3	-0,3	-2,7

Źródło: Bank Danych GUS

Gęstość zaludnienia w powiecie żyrdowskim wynosi 142 osoby na kilometr kwadratowy i od trzech lat utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2020 r. powiat żyrdowski zamieszkiwało 75 370 osób, w tym 36 034 mężczyzn oraz 39 336 kobiet. Kobiety mają nieznaczną przewagę liczebną nad mężczyznami. Należy zwrócić uwagę na to, że ludność powiatu żyrdowskiego zmniejsza się szybciej niż przewidywały prognozy GUS z 2015 r. W 2020 r. powiat żyrdowski osiągnął liczbę ludności ogółem prognozowaną na 2029 r. Obserwujemy więc szybsze niż przewidywano wyludnianie się powiatu żyrdowskiego.

Tabela 3 Liczba urodzeń i zgonów w latach 2018–2020

		2018 r.	2019 r.	2020 r.
urodzenia	ogółem	790	752	702
	mężczyźni	406	400	361
	kobiety	384	352	341
zgony	ogółem	985	930	1 106
	mężczyźni	524	466	572
	kobiety	461	464	534

Źródło: Bank Danych GUS

Jak wynika z powyższych danych w przeciągu trzech lat przyrost naturalny jest ujemny. W 2020 r. wyniósł on — 404 osób. Skok ten ma na pewno związek z epidemią COVID-19, ale i latach 2018–2019 wyniósł on prawie minus dwieście osób.

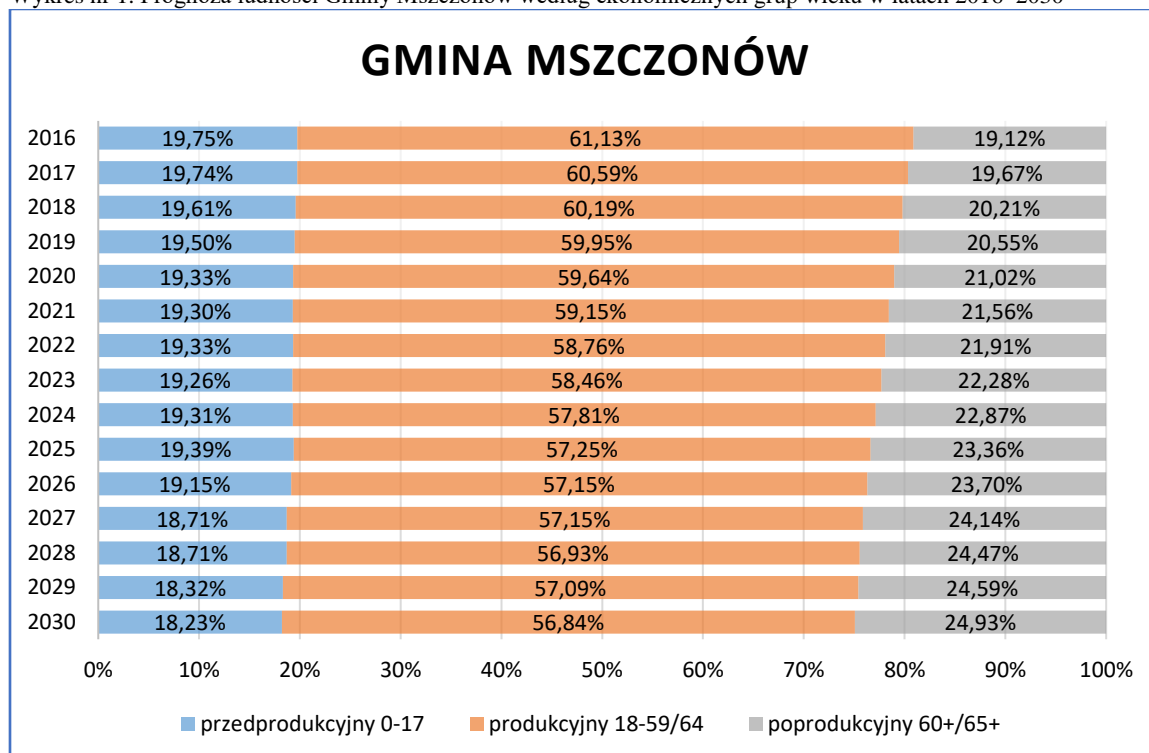
W ostatnich latach dużo mówi się o starości, aktywnym starzeniu i koniecznych zmianach w obszarze społeczno-gospodarczym. Procesy starzenia się ludności stanowią i w wieloletniej perspektywie będą stanowić jedno z najważniejszych wyzwań, które będzie warunkować rozwój miast i wsi. Liczba osób starszych wzrasta. Jest to skutek wydłużania się trwania ludzkiego życia, postępu cywilizacyjnego i poprawy jakości życia. Z kolei maleje liczba dzieci pojawiających się na świecie. Zmienił się też model rodziny. Młodzi ludzie później decydują się na to, aby zostać rodzicami.

Spadek liczby mieszkańców w powiecie żyrdowskim skutkuje między innymi spadkiem liczby urodzeń. Wzrasta liczba osób starszych. Niesie to za sobą potrzebę dostosowania oferty społecznej dla grupy osób starszych czyli zapewnienia dostosowanych do niej usług

opiekuńczych i alternatywnych form spędzania wolnego czasu, podniesieniem kosztów wynikających z opieki zdrowotnej oraz opieki nad osobami starszymi. Z drugiej strony należy podjąć działania zmierzające do przyrostu ludności oraz zachęcenie do posiadania dzieci, np. przez odpowiednie zaplecze placówek opiekuńczych czy elastycznych form pracy pozwalających na utrzymanie zatrudnienia w sytuacji urodzenia dziecka.

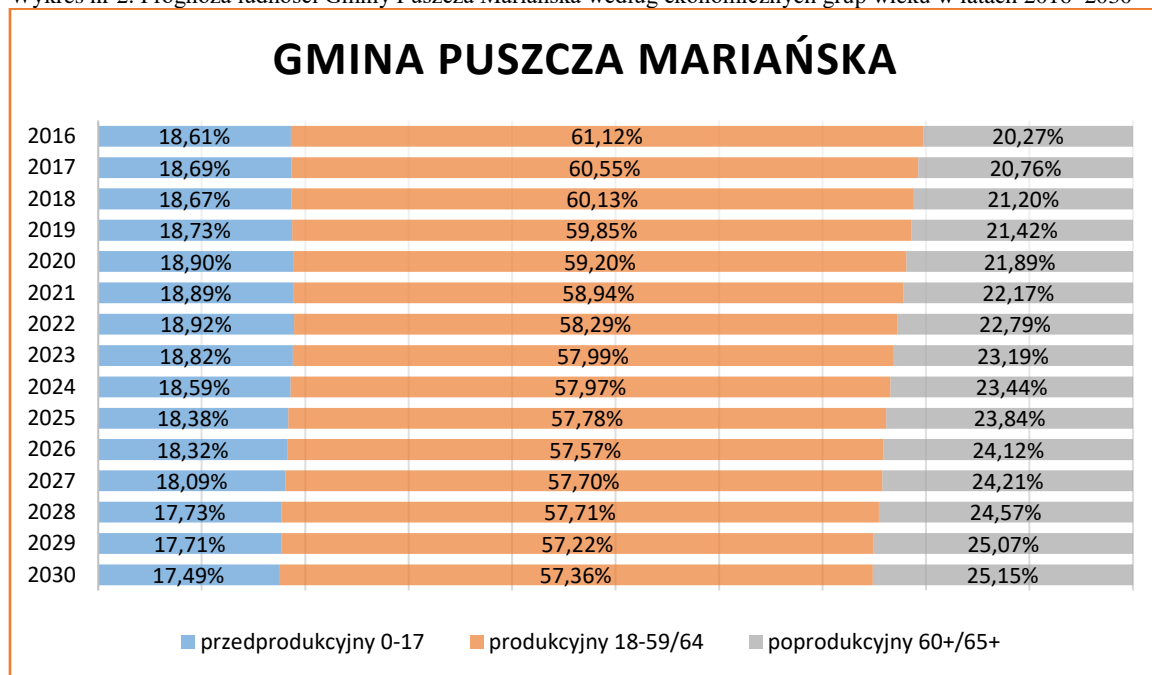
Oprócz obserwowania ogólnej liczby mieszkańców ważne jest również zwrócenie uwagi na zmiany jej struktury demograficznej czyli ekonomicznych grup wieku, a co za tym idzie — starzenia się populacji powiatu żyrardowskiego. Niżej przedstawione zostały prognozy ekonomicznych grup wieku w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego.

Wykres nr 1. Prognoza ludności Gminy Mszczonów według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030

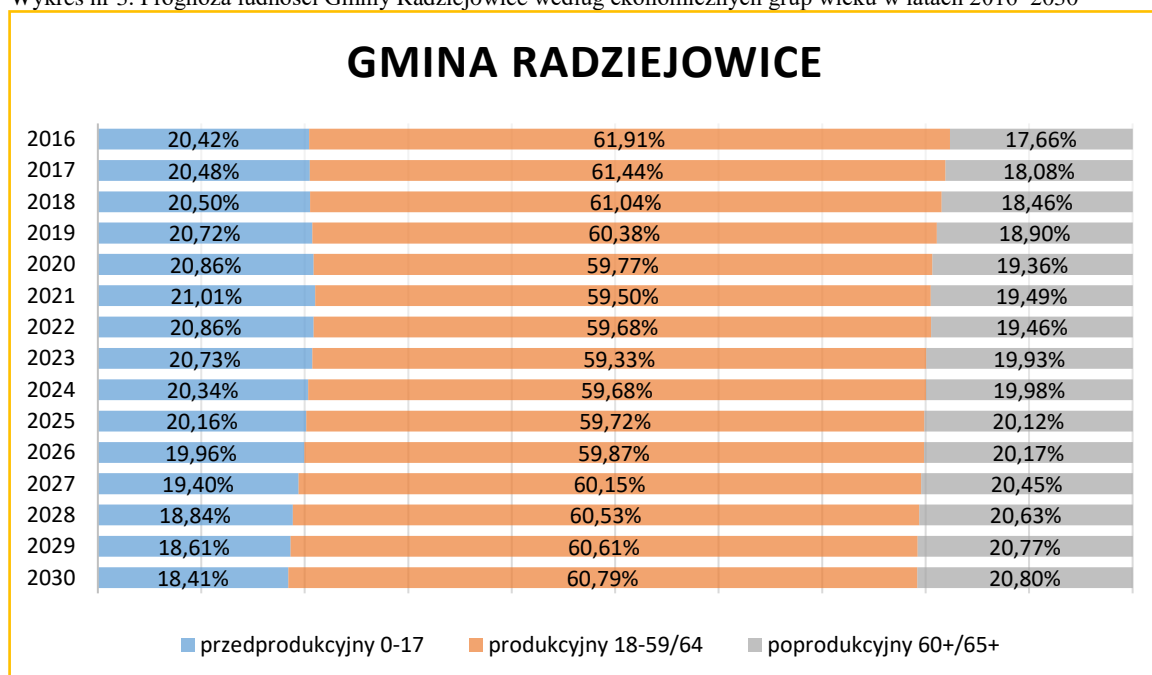
Źródło: prognoza ludności GUS

Wykres nr 2. Prognoza ludności Gminy Puszcza Mariańska według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030

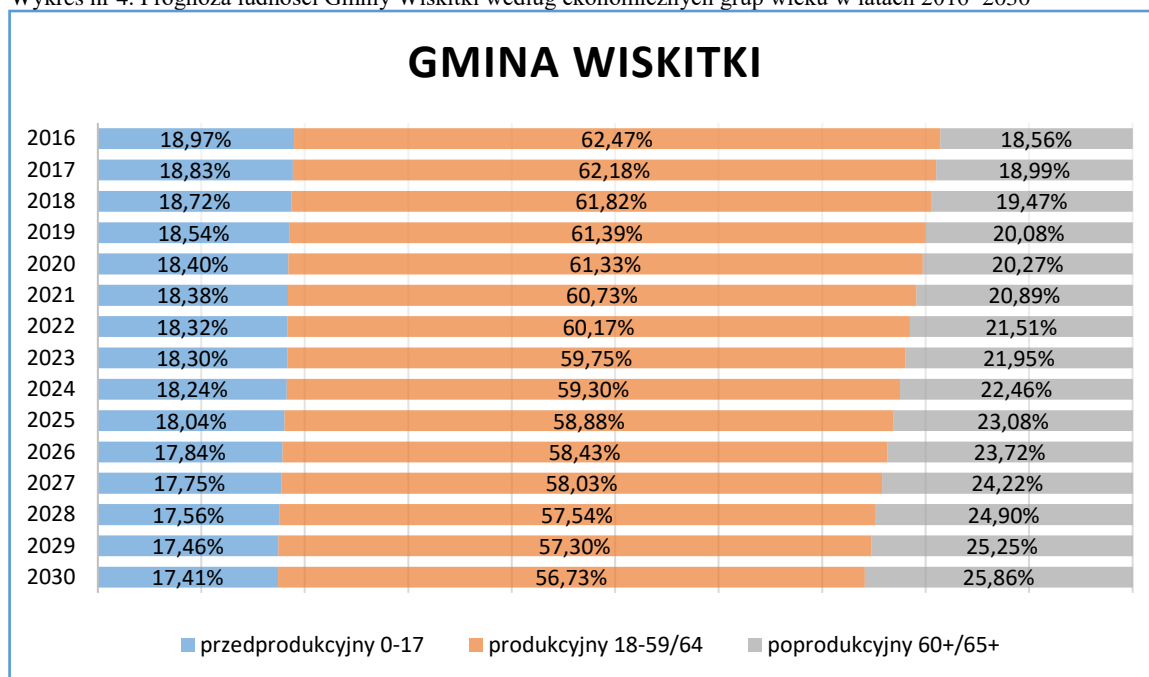
Źródło: prognoza ludności GUS

Wykres nr 3. Prognoza ludności Gminy Radziejowice według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030

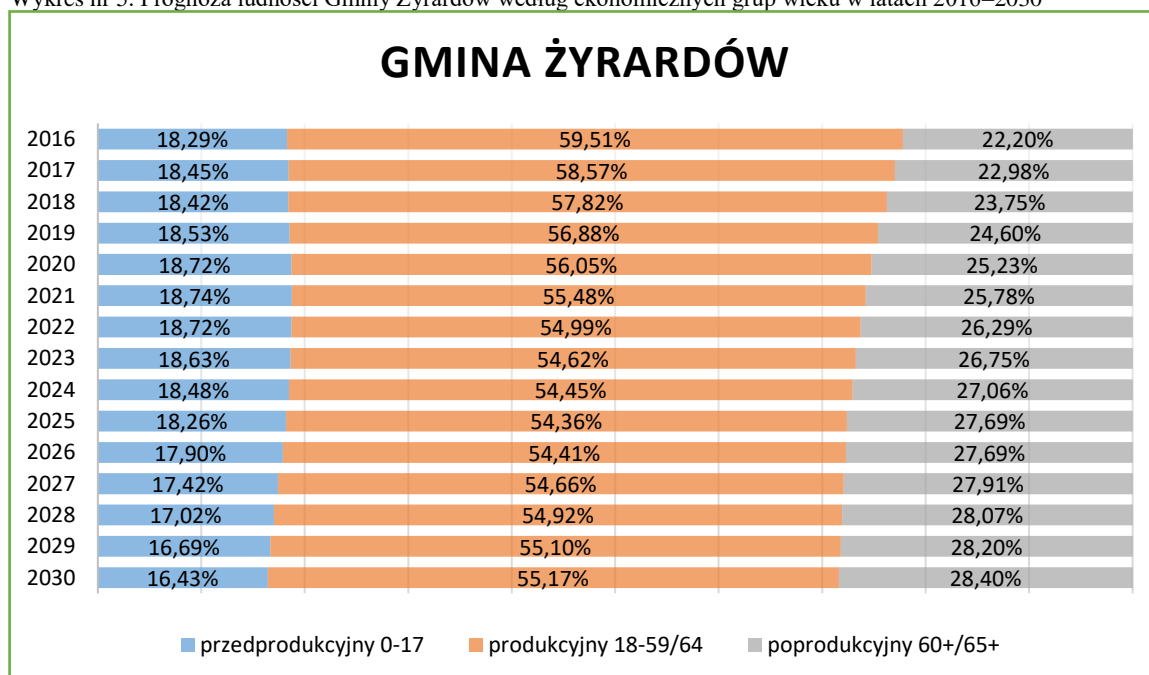
Źródło: prognoza ludności GUS

Wykres nr 4. Prognoza ludności Gminy Wiskitki według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030

Źródło: prognoza ludności GUS

Wykres nr 5. Prognoza ludności Gminy Żyrardów według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030

Źródło: prognoza ludności GUS

Jak wynika z powyższych wykresów we wszystkich gminach prognozowany jest spadek ludności w wieku produkcyjnym. Poza Radziejowicami, gdzie prognozy utrzymują poziom osób starszych na tym samym poziomie, w innych gminach powiatu żyrardowskiego liczba osób starszych drastycznie wzrośnie. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku jest istotna o tyle, że pokazuje statystyczne warunki do osiągnięcia zamożności, ale i zagrożenia ubóstwem przez społeczeństwo.

Konsekwencją gospodarczą spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym, jest spadek liczby ludzi aktywnych zawodowo, zdolnych do podjęcia zatrudnienia. Luka ta coraz bardziej jest obecnie wypełniana przez cudzoziemców. Zwiększenie liczby osób starszych w strukturze ludności oznacza także konieczność zmiany w sektorze przedsiębiorczym, poszukiwania innych form zwiększenia rozmiarów produkcji np. poprzez modernizację i cyfryzację parku maszynowego, większe wykorzystanie nowych technologii itp.

Rekomendacje:

- zapewnienie usług opiekuńczych osobom starszym,
- zapewnienie różnych form aktywności dla osób w wieku poprodukcyjnym,
- inicjowanie akcji dotyczących wspierania seniorów i podtrzymujących ich aktywność,
- stworzenie warunków zachęcających do napływu i/lub niwelowanie uwarunkowań niekorzystnych, powodujących odpływ ludności z terenu powiatu,
- zapewnienie warunków do opieki i wychowania dzieci.

II. Powody udzielania pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa. Jej celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie sami pokonać. Ustawa o pomocy społecznej nakłada na samorząd gminny i powiatowy obowiązki zobowiązujące je do podejmowania działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, przy wykorzystaniu własnych uprawnień, zasobów i możliwości.

Należy zwrócić uwagę na to, że osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są zobowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Jest to problem, z którym bardzo często spotykają się pracownicy szeroko rozumianej pomocy społecznej. Klienci pomocy społecznej często nie biorą z różnych powodów udziału w rozwiązywaniu swoich problemów. Jest to skutek m.in. długotrwałego bezrobocia, utrwalonej życiowej nieporadności, braku chęci do zmiany i życia na garnuszku państwa w przekonaniu, że „to mi się należy”.

Pomoc społeczna ma za zadanie wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, których nie są w stanie sami sobie zapewnić, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz umożliwić im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna ma za zadanie wzmocnienie osoby, aby była zdolna do samodzielnego zaspokojenia swoich potrzeb. Ma również zwiększyć kontrolę tej osoby nad własnym życiem oraz wiary w siebie i swoje możliwości.

Podstawę systemu pomocy społecznej stanowi zasada subsydiarności czyli pomocniczości administracji publicznej, która polega na realizacji maksymalnie szerokiego zakresu zadań przez organy najbliższe obywatelowi. Organy wyższego szczebla powinny natomiast wspomagać i uzupełniać działalność organów niższych. Zadania z zakresu pomocy społecznej wykonywane są zatem na szczeblach gminy, powiatu i województwa. Obowiązki organów

samorządowych wynikają zarówno z przepisów ustawy o pomocy społecznej, jak również z przepisów dotyczących organizacji samorządu terytorialnego.

Tabela 4 Typy rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

typ rodziny	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
rodziny ogółem	1 804	3 870	1 726	3 434	1 563	3 134
rodziny z dziećmi	451	1906	314	1 582	307	1 272
rodziny z dziećmi o liczbie 3 i więcej	158	889	132	725	110	483
rodziny niepełne	242	709	223	698	206	628
rodziny emerytów i rencistów	350	609	307	487	288	451

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Powyższa tabela przedstawia, że w ciągu ostatnich trzech lat spadła liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej na terenie powiatu żyrardowskiego. Spadek rodzin wnioskujących o pomoc obejmuje wszystkie typy rodzin.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Jednakże okoliczności uzasadniające udzielanie pomocy nie stanowią zamkniętego katalogu. Czynniki wykluczenia są także te mniej dostrzegane stany społeczne, jak osamotnienie, choroby utrudniające funkcjonowanie społeczne, peryferyjne zamieszkanie, przynależność do grupy doznającej braku szacunku społecznego, wykluczająca sytuacja ekonomiczna (np. brak zdolności kredytowej, spirala zadłużeń), brak pełnego dostępu do nowych mediów czy brak komunikacji autobusowej. Wyliczenie wszystkich przyczyn trudnych sytuacji życiowych nie jest możliwe. Jednocześnie ich przykładowe wymienienie wskazuje, jak duży jest zakres oddziaływania pomocy społecznej i jak wiele jest źródeł problemów społecznych.

Analizując powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie żyrardowskim prezentujemy je kolejno według wielkości skali ich występowania w powiecie żyrardowskim w 2020 r., zgodnie z danymi udostępnionymi przez ośrodki pomocy społecznej.

Ubóstwo

Pierwszym powodem korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo. Ubóstwo określa się jako stan, w którym brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych jednostki lub rodziny, uznanych w danej społeczności za niezbędne czyli żywność, mieszkanie, odzież i obuwie, edukację, ochronę zdrowia i higienę, transport i łączność oraz kulturę, sport i wypoczynek. Ubóstwo może przybierać postać niedostatku, biedy, nędzy. Oznacza również długotrwały brak poczucia bezpieczeństwa wpływający na wiele aspektów życia, wykluczenie finansowe, wykluczenie społeczne, poczucie bezradności i utraty motywacji do działania. Skutkiem tego jest również specyficzna dyskryminacja i izolacja czyli wychodzenie z lokalnego środowiska społecznego.

Tabela 5 Liczba osób w powiecie żyrdowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	91	18,72%	237	79	16,92%	198	76	18,67%	186
Puszcza Mariańska	127	25,35%	269	109	25,59%	236	104	24,64%	210
Gmina Radziejowice	50	22,94%	127	41	20,50%	113	31	21,68%	86
Gmina Wiskitki	134	24,36%	304	136	23,90%	281	135	22,69%	285
Gmina Żyrdów	475	29,18%	902	485	28,96%	904	431	28,75%	797

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W większości gmin powiatu żyrdowskiego ubóstwo było główną przyczyną wsparcia udzielanego przez ośrodki pomocy społecznej. Wyjątkiem jest gmina Mszczonów, gdzie ubóstwo było drugim, po długotrwałej lub ciężkiej chorobie powodem udzielania pomocy społecznej. W latach 2018–2020 spada liczba rodzin korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej z powodu ubóstwa. W roku 2018 było to 877 rodzin, w 2019 r. — 850 rodzin, w 2020 r. — 777 rodzin.

Ubóstwo nie ma definicji ustawowej. Mimo że jest najczęściej występującą przesłanką do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej, nie zostało prawnie dookreślone. Wytyczną ustalania jego progów jest koszyk dóbr i usług wskazywanych jako zasadnicze do zaspokojenia potrzeb na poziomie minimum socjalnego. Na tej podstawie określa się próg interwencji socjalnej państwa.

Wśród przyczyn ubóstwa możemy wyróżnić bezrobocie, długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, ale także pewien rodzaj mentalności, postawy ludzi, którzy przyjmują postawę roszczeniową. Mentalność ta powoduje bierność w podjęciu próby zmiany własnego losu, brak chęci do podjęcia działań i pozwala na utrzymywanie się wyłącznie ze środków pomocy społecznej. Bardzo często ze stanem ubóstwa współwystępują również długotrwałe bezrobocie, uzależnienia. Przyczyny ubóstwa nie mają żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia wniosku o przyznanie zasiłku.

Szczególnie ważne jest indywidualne podejście do osoby korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Systemowe rozwiązania podawane jako główny sposób ograniczenia ubóstwa, takie jak zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, nie są tak skuteczne, jak aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości.

Rekomendacje:

- działania zmierzające do kształtowania u osób korzystających z pomocy społecznej odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do rzeczywistości.

Długotrwała lub ciężka choroba

Ustawa o pomocy społecznej nie definiuje pojęcia długotrwałej lub ciężkiej choroby. Dla ustalenia, czy mamy do czynienia z chorobą długotrwałą, a więc taką, której leczenie jest rozłożone w czasie, lub ciężką, czyli np. zagrażającą życiu, skomplikowaną w leczeniu, konieczne będzie posłużenie się zaświadczeniem lekarskim.

Tabela 6 Liczba osób w powiecie żyrdowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2018–2019

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	119	24,49%	233	135	28,91%	252	107	26,29%	194
Puszcza Mariańska	110	21,96%	175	93	21,83%	138	80	18,96%	116
Gmina Radziejowice	41	18,81%	63	40	20,00%	57	24	16,78%	33
Gmina Wiskitki	107	19,45%	174	108	18,98%	161	121	20,34%	184
Gmina Żyrdów	265	16,28%	395	267	15,94%	382	252	16,81%	363

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W latach 2018–2019 obserwujemy podobną liczbę rodzin korzystających w pomocy społecznej z powodu choroby: 2018 r. — 642 rodziny i 643 rodziny w 2019 r. Natomiast w 2020 r. nastąpił duży spadek — 584 rodzin. Spadek osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej ma związek z wprowadzeniem stanu epidemii.

Zwraca uwagę to, że w gminie Mszczonów długotrwała lub ciężka choroba jest najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej i stan ten utrzymuje się od trzech lat. Jak pokazuje powyższa tabela w 2020 r. odsetek rodzin, którym przyznano pomoc z powodu choroby stanowi ponad 26%, w 2019 r. — aż 29%. W Gminie Mszczonów spora grupa seniorów korzysta ze świadczeń pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pomimo przekroczenia kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej tzn. 701,00 zł. W takim przypadku osobom tym przyznawany jest specjalny zasiłek celowy na dofinansowanie do kosztów zakupu leków i leczenia. Zasiłek ten jest bezzwrotny i jest przyznawany na specjalnych zasadach z uwzględnieniem szczególnie uzasadnionego przypadku uprawniającego do skorzystania z systemu wsparcia ze strony pomocy społecznej. Gmina Puszcza Mariańska i Wiskitki również wykazują wysoki odsetek rodzin korzystający z tego powodu z pomocy społecznej.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, gdzie obok wymiaru zdrowotnego istnieje kontekst społeczny i psychologiczny zjawiska.

Tabela 7 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	65	13,37%	141	63	13,49%	138	53	13,02%	117
Puszcza Mariańska	101	20,16%	182	77	18,08%	133	78	18,48%	141
Gmina Radziejowice	47	21,56%	94	42	21,00%	86	29	20,28%	61
Gmina Wiskitki	115	20,91%	206	108	18,98%	169	106	17,82%	169
Gmina Żyrardów	302	18,55%	478	291	17,37%	437	272	18,15%	403

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Osoby z niepełnosprawnością są trzecią pod względem liczebności grupą osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie żyrardowskim. W latach 2018–2020 obserwujemy spadek liczby rodzin korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej z tego powodu. W roku 2018 było to 630 rodzin, w 2019 r. — 581 rodzin, w 2020 r. — 538 rodzin.

Duży odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności obserwujemy w gminie Radziejowice. Stanowią one drugą pod względem liczebności grupę rodzin. Przy czym od trzech lat obserwujemy spadek tej liczby.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

W Żyrardowie działa Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Przy współpracy z lekarzami oraz psychologami, pedagogami, doradcami zawodowymi i pracownikami socjalnymi świadczy on swoje usługi dla mieszkańców powiatu żyrardowskiego oraz dla powiatu sochaczewskiego na mocy specjalnego porozumienia. Zgodnie z ustawą jednostka ta zajmuje się zadaniami z zakresu orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wynikającymi z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do których należą w szczególności:

- orzekanie o niepełnosprawności (dotyczy osób do 16 roku życia),
- orzekanie o stopniu niepełnosprawności (dotyczy osób powyżej 16 roku życia),

- orzekanie o wskazaniach do ulg i uprawnień (dotyczy osób posiadających ważne orzeczenie wydane przez inny organ orzekający, np. ZUS),
- wydawanie legitymacji osób z niepełnosprawnością,
- wydawanie kart parkingowych.

Tabela 8 Liczba wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie w latach 2018–2020

orzeczenie	2018 r.	2019 r.	2020 r.
o niepełnosprawności	164	153	172
o stopniu niepełnosprawności (kobiety)	483	575	452
o stopniu niepełnosprawności (mężczyźni)	525	618	492
razem:	1 172	1 346	1 116

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie

Według Światowego Raportu o Niepełnosprawności, opracowanego przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) w partnerstwie z Bankiem Światowym, na świecie żyje ponad miliard osób z niepełnosprawnością, co stanowi 15% populacji świata. Jeżeli chodzi o liczbę osób z niepełnosprawnością w powiecie żyrardowskim jedynym źródłem wiedzy są dane z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny w 2011 r. Wykazał on 10 124 osób z niepełnosprawnością co stanowi 13% ówczesnej populacji powiatu żyrardowskiego. W Polsce odsetek osób z niepełnosprawnością wynosi 12,2% populacji kraju.

Liczba osób z niepełnosprawnością systematycznie rośnie. Wiąże się to w głównej mierze z wydłużeniem średniej długości życia, które niesie za sobą pogorszenie sprawności fizycznej i psychicznej, częstym występowaniem chorób przewlekłych, jak również zwiększoną liczbą wypadków drogowych, ale także i ze stresem w życiu w kontekście problemów psychicznych. Problem niepełnosprawności, spowodowany wadami wrodzonymi i wypadkami, dotyka również osoby w młodym wieku, a nawet dzieci. Jednak bez względu na przyczynę, niepełnosprawność jest ważnym problemem społecznym.

Tabela 9 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osoby przed 16 rokiem życia w latach 2018–2020

cel złożenia wniosku osoby przed 16 rokiem życia	2018 r.	2019 r.	2020 r.
zasilek pielęgnacyjny	161	148	180
zasilek stały	3	0	0
inne	8	5	12
razem:	172	153	192

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie

Powyższa tabela ukazuje, że głównym celem złożenia wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osób przed 16 rokiem życia jest uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego.

Tabela 10 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osoby po 16 roku życia w latach 2018–2020

cel złożenia wniosku osoby po 16 roku życia	2018 r.	2019 r.	2020 r.
odpowiednie zatrudnienie	346	407	265
szkolenie	6	1	2
uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	15	6	11
konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	145	32	130
korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji / korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	218	101	173
zasilek stały	0	0	0
zasilek pielęgnacyjny	133	354	140
korzystanie z karty parkingowej	140	223	120
inne	87	131	145
razem:	1 090	1 255	986

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie

Natomiast najwięcej wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osób po 16 roku życia złożonych zostało z powodu uzyskania odpowiedniego zatrudnienia. Stanowią one 30,56% wszystkich złożonych w latach 2018–2020 wniosków. Drugim pod względem liczby powodów składania wniosków w przeciągu ostatnich trzech lat jest zasilek pielęgnacyjny (18,82%). Kolejnym było korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (14,77%) oraz korzystanie z karty parkingowej (14,50%).

Tabela 11 Liczba wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności według rodzaju niepełnosprawności w latach 2018–2020

symbol przyczyny niepełnosprawności	orzeczenia do 16 roku życia			orzeczenia po 16 roku życia		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
01-U	5	4	5	15	10	11
02-P	3	6	5	97	129	68
03-L	17	18	9	38	41	22
04-O	4	6	7	20	28	14
05-R	11	15	15	343	378	304
06-E	2	5	4	12	18	19
07-S	10	9	9	145	211	172
08-T	3	3	1	38	40	42
09-M	7	5	3	76	67	78
10-N	9	12	12	160	174	141

11-I	25	14	15	56	83	57
12-C	57	52	81	8	14	16

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie

Symbole przyczyny niepełnosprawności:

- **01-U** — upośledzenie umysłowe,
- **02-P** — choroby psychiczne,
- **03-L** — zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- **04-O** — choroby narządu wzroku,
- **05-R** — upośledzenie narządu ruchu,
- **06-E** — epilepsja,
- **07-S** — choroby układu oddechowego i krążenia,
- **08-T** — choroby układu pokarmowego,
- **09-M** — choroby układu moczowo-płciowego,
- **10-N** — choroby neurologiczne,
- **11-I** — inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- **12-C** — całościowe zaburzenia rozwojowe.

Jak widać w powyższej tabeli najczęściej orzeczeń o niepełnosprawności dzieci zostało wydanych z powodu całościowego zaburzenia rozwojowego. W ciągu trzech lat Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał 190 orzeczeń. Stanowi to ponad 40% wszystkich wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w tym czasie.

Głównymi objawami całościowych zaburzeń rozwojowych są nieprawidłowości w zakresie interakcji społecznych i wzorców komunikacji oraz ograniczenie repertuaru zachowań i zainteresowań. Zaburzenia te mają swoje konsekwencje w rozwoju psychicznym oraz utrudniają funkcjonowanie w społeczeństwie i grupie. Co ważne, dziecko pomimo zaburzeń, przy odpowiedniej terapii i edukacji, jest w stanie prawidłowo funkcjonować. Można zapobiegać rozwojowi dodatkowych problemów, które często są skorelowane z zaburzeniami rozwojowymi, takimi jak depresja, zaburzenia lękowe, które mogą być następstwem nieprawidłowego zadbania o komfort psychiczny dziecka (np. z powodu jego poczucia niedostosowania się do reszty społeczeństwa).

Psycholog, a także psychoterapeuta mogą pomóc dziecku w adaptacji np. w nowej szkole, a także w akceptacji swojej odmienności od innych dzieci. Trening Umiejętności Społecznych pomoże im dostosować się do podstawowych norm społecznych. Istotne jest także wsparcie dla rodziców opiekujących się dzieckiem z zespołem całościowego zaburzenia rozwojowego. Rodzice sami często nie wiedzą jak reagować na zachowania dziecka. Często też obwiniają się z powodu występowania zaburzeń u ich dziecka.

Wśród dorosłych najczęściej, bo 33% wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych w latach 2018–2020 stanowią orzeczenia ze względu na upośledzenie narządów ruchu. Jak wynika z Raportów o dostępności publikowanych, zamieszczonych na stronach urzędów gminnych i powiatowych, w ostatnich latach wiele się zmieniło pod względem

dostosowania budynków użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Jednak w dalszym ciągu wiele uwagi wymaga transport publiczny niedostosowany do tego typu potrzeb czy chociażby wyprofilowanie zjazdów z chodników, a przede wszystkim poziom likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania i najbliższego otoczenia osoby z niepełnosprawnością.

Problemem społecznym, często niezauważalnym, są problemy opiekunów osób z niepełnosprawnością. Jest to temat pomijany ze względu na skoncentrowanie uwagi i wysiłków na osobę z niepełnosprawnością, a co za tym idzie narażony na pominięcie. Opieka nad osobą z niepełnosprawnością wiąże się często z rezygnacją opiekuna tej osoby z udziału w życiu społecznym i zawodowym, a także zaniedbaniem własnego zdrowia czy też innych potrzeb i indywidualnych aspiracji.

Rekomendacja:

- współpraca z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych celem inspirowania przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością,
- poszerzenie oferty wsparcia dzieci i ich rodzin oraz środowiska w przypadku wystąpienia zagrożenia zaburzeń rozwoju oraz całościowych zaburzeń rozwojowych,
- inwestowanie w konkretne programy i świadczenia dla osób z niepełnosprawnością,
- zaangażowanie osób z niepełnosprawnością do działań na ich rzecz,
- integracja środowiska osób z niepełnosprawnością ze środowiskiem lokalnym poprzez organizację plenerowych imprez integracyjnych, festiwali czy przeglądów twórczości osób z niepełnosprawnością,
- działania na rzecz zwiększenia powszechnej świadomości i zrozumienia niepełnosprawności,
- pozyskanie środków na rzecz rozwoju różnych form wsparcia osób niepełnosprawnych,
- pozyskanie lokali np. na mieszkania chronione lub treningowe, co umożliwi podejmowanie nowych inicjatyw oraz objęcie wsparciem większej liczby osób niepełnosprawnych.

Bezrobocie

Ustawa o pomocy społecznej nie definiuje bezrobocia ani osoby bezrobotnej. Dlatego też bezrobocie, jako przesłanka udzielenia świadczeń z pomocy społecznej, musi być interpretowane w świetle przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, gdzie bezrobotnym określa się osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Tabela 12 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	80	16,46%	254	69	14,78%	216	63	15,48%	194
Puszcza Mariańska	79	15,77%	214	69	16,20%	187	71	16,82	194
Gmina Radziejowice	35	16,06%	84	36	18,00%	85	29	20,28%	64
Gmina Wiskitki	66	12,00%	194	63	11,07%	169	61	10,25%	158
Gmina Żyrardów	347	21,31%	810	349	20,84%	790	306	20,41%	677

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Od trzech lat obserwujemy spadek osób korzystających w powiecie żyrardowskim z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. W roku 2018 było to 607 rodzin, w 2019 r. – 586 rodzin, w 2020 r. – 530 rodzin.

Tabela 13 Stopa bezrobocia w powiecie żyrardowskim na tle województwa mazowieckiego i Polski w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Polska	5,8%	5,2%	6,2%
województwo mazowieckie	4,9%	4,4%	5,2%
powiat żyrardowski	10,4%	9,5%	10,9%

Źródło: Bank Danych GUS

Przedstawiona powyżej tabela ukazuje skalę bezrobocia w powiecie żyrardowskim na tle województwa mazowieckiego i Polski. Jak pokazuje powyższe zestawienie stopa bezrobocia w powiecie żyrardowskim jest wysoka, zarówno w stosunku do stopy bezrobocia w województwie mazowieckim, jak i w kraju.

Tabela 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotny w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie w poszczególnych gminach w latach 2018-2020

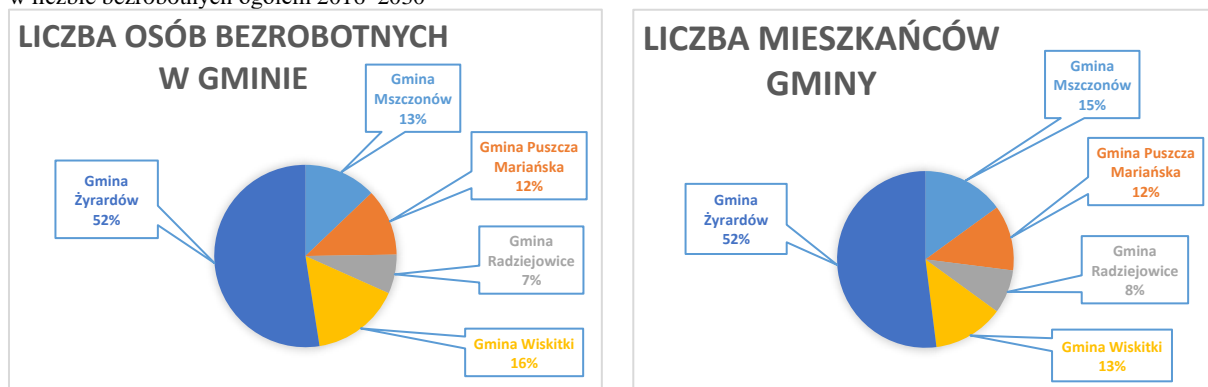
		2018 r.		2019 r.		2020 r.	
		liczba osób bezrobotnych	liczba osób poszukujących pracy	liczba osób bezrobotnych	liczba osób poszukujących pracy	liczba osób bezrobotnych	liczba osób poszukujących pracy
Gmina Mszczonów	ogółem	346	6	310	8	395	11
	w tym kobiety	169	5	158	6	200	7
	w tym kobiety do 30 r.ż.	50	0	53	0	70	0
	w tym mężczyźni	177	1	152	2	195	4
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	53	0	4	0	61	1
Gmina Puszcza Mariańska	ogółem	329	9	316	8	342	9
	w tym kobiety	157	3	153	2	157	2
	w tym kobiety do 30 r.ż.	37	0	49	0	40	0

	w tym mężczyźni	172	6	163	6	185	7
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	34	1	30	1	47	1
Gmina Radziejowice	ogółem	181	5	175	6	205	9
	w tym kobiety	80	2	86	3	97	2
	w tym kobiety do 30 r.ż.	32	0	23	0	35	0
	w tym mężczyźni	101	3	89	3	108	7
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	18	0	10	0	21	1
Gmina Wiskitki	ogółem	422	15	427	15	442	13
	w tym kobiety	202	4	193	5	199	4
	w tym kobiety do 30 r.ż.	79	0	72	0	69	0
	w tym mężczyźni	220	11	234	10	243	9
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	38	0	52	0	58	0
Gmina Żyrardów	ogółem	1 487	59	1 346	66	1 580	83
	w tym kobiety	734	25	669	33	784	37
	w tym kobiety do 30 r.ż.	187	1	178	3	219	3
	w tym mężczyźni	753	34	677	33	796	46
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	120	5	98	4	127	8
łącznie:		2 765	94	2 574	103	2 964	125

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Sytuacja na rynku pracy w powiecie żyrardowskim polepszała się do 2019 r., korelując z ogólną sytuacją w Polsce i województwie mazowieckim. Skutki spadku bezrobocia obserwowane były również w zmniejszeniu się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Wyjątkiem jest gmina Radziejowice, gdzie przy widocznym spadku osób bezrobotnych, nie został zaobserwowany spadek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Sytuacja na rynku pracy w powiecie żyrardowskim polepszała się do czasu kryzysu wywołanego stanem epidemii COVID-19 w 2020 r. Od tego czasu obserwujemy zwiększenie poziomu bezrobocia zarówno w kraju, jak i w powiecie żyrardowskim. Największy odsetek osób bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców jest w gminie Wiskitki.

Wykres nr 6. Udział poszczególnych gmin w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu oraz udział poszczególnych gmin w liczbie bezrobotnych ogółem 2016–2030

Źródło: Bank Danych GUS

Największy średni odsetek osób bezrobotnych w powiecie żyrardowskim w porównaniu do odsetku liczby mieszkańców gminy stanowią mieszkańcy gminy Wiskitki. Stanowi on 16% wszystkich zarejestrowanych osób w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie, podczas gdy

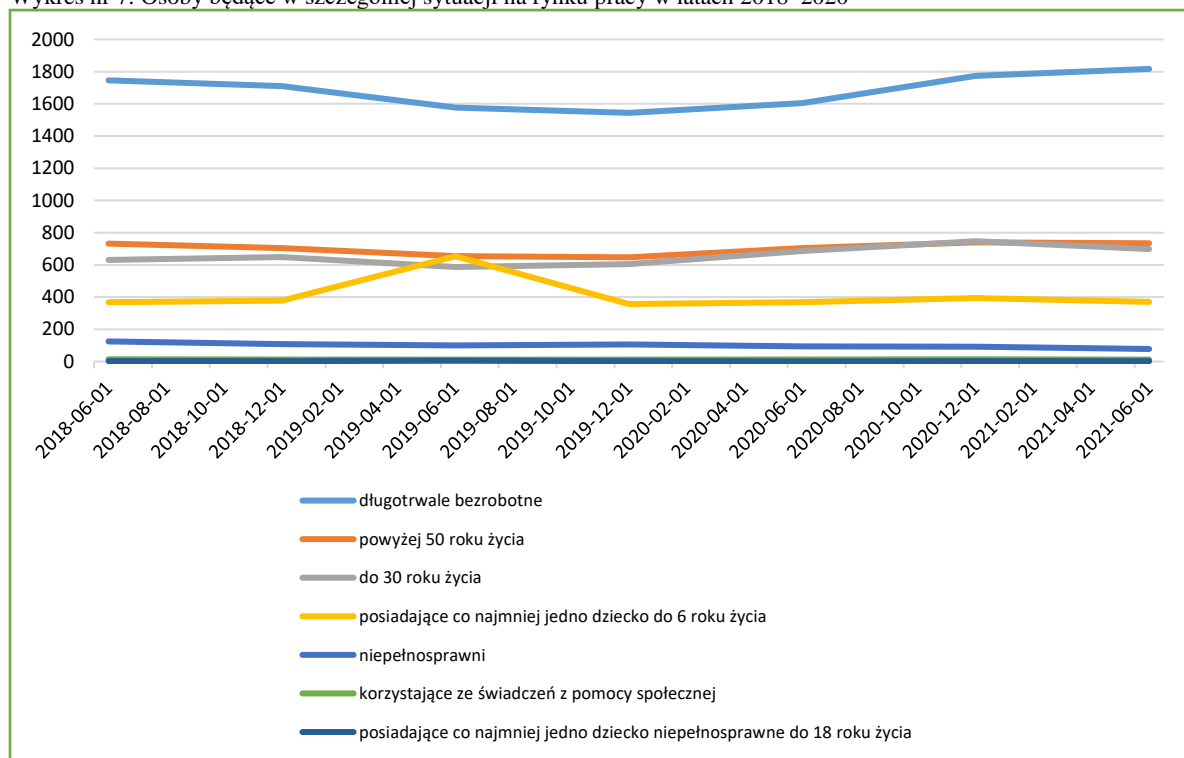
liczba ludności gminy stanowi 13% ogólnej liczby ludności powiatu żyrardowskiego. Gmina Puszcza Mariańska i gmina Żyrardów mają podobny odsetek osób bezrobotnych, natomiast w gminach Mszczonów i Radziejowice odsetek ten jest niższy w porównaniu z odsetkiem liczby mieszkańców powiatu żyrardowskiego.

Bezrobocie jest problemem o wielu aspektach. Ma inną specyfikę w grupie 25-35 lat, a inną w grupie powyżej 50-tego r.ż. Ma inne przyczyny i konsekwencje w grupie kobiet i mężczyzn. Różni się w grupie osób wykształconych wysoko i nisko. Ważną kwestią dotyczącą zjawiska bezrobocia jest określenie jego struktury pod względem czasu pozostawania bez pracy. Problemem systemowym staje się więc utrzymywanie się tej samej grupy osób długotrwale bezrobotnych, co faktycznie stygmatyzuje i nasila wykluczenie takich osób.

Poniższy wykres ukazuje osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w powiecie żyrardowskim. Należy zwrócić uwagę na to, że mimo tego, iż od pięciu lat obserwowana jest ciągła, choć niska tendencja spadkowa, odsetek osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy jest bardzo wysoki. Wynosi on 86% w 2016 r. i 84% w 2020 r.

Największy odsetek osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w powiecie stanowią osoby długotrwale bezrobotne (61% w 2020 r.) i w tej kategorii osób obserwowany jest wzrost. Kolejną pod względem liczebności grupą są osoby powyżej 50 r.ż. (25% w 2020 r.), dalej osoby do 30 r.ż. (24% w 2020 r.) oraz osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 r.ż. (12% w 2020 r.).

Wykres nr 7. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2018–2020

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Problem bezrobocia jest o tyle istotny, iż dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej lecz także całej rodziny. Najpoważniejszą w skutkach dla rodziny konsekwencją bezrobocia jest pogorszenie się jej sytuacji materialnej, co skutkuje jej zubożeniem materialnym. Brak środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb może także ograniczać wypełnianie zadań

wychowawczych, ale także aktywność w różnych sferach życia społeczności lokalnej. Obniża poziom warunków mieszkaniowych i ochrony zdrowia, pozbawia dorosłych i ich dzieci aspiracji edukacyjnych, zawodowych. Przyczynia się do powstawania takich zjawisk, jak przemoc i alkoholizm, zakłóca prawidłowe funkcjonowanie rodziny i związane z tym problemy dotyczące utraty autorytetu rodzicielskiego. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Istnieje wiele czynników wpływających na zjawisko bezrobocia, które powoduje obniżenie standardu życia, rezygnację z aspiracji, utratę poczucia godności. Do najważniejszych obok tych dotyczących rodziny skutków bezrobocia można zaliczyć czynniki ekonomiczne czyli obniżenie dochodów w gospodarstwach domowych, ale i zwiększenie wydatków z budżetu państwa na zasiłki socjalne dla bezrobotnych. Obniżony standard życia, prowadzący niekiedy do biedy i ubóstwa, jest również przyczyną emigracji zarobkowej.

Do psychologicznych skutków bezrobocia możemy zaliczyć depresję, stres, skłonność osób bezrobotnych do myśli samobójczych i samobójstw, poczucie beznadziejności, dążenie do izolacji społecznej, redukcja oczekiwań życiowych i zainteresowań, w najgorszym przypadku pogodzenie się ze swoim losem, jako osoby bezrobotnej i niechęć do poszukiwania pracy.

Szczególną grupę osób bezrobotnych stanowią osoby z niepełnosprawnością. W latach 2018–2019 odnotowany został spadek liczby rejestracji osób z niepełnosprawnością w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie.

Tabela 15 Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2020

		2018 r.		2019 r.		2020 r.	
		liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych	liczba poszukujących pracy niepełnosprawnych	liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych	liczba poszukujących pracy niepełnosprawnych	liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych	liczba poszukujących pracy niepełnosprawnych
Gmina Mszczonów	ogółem	9	0	12	1	9	3
	w tym kobiety	5	0	5	0	5	1
	w tym kobiety do 30 r.ż.	1	0	2	0	2	0
	w tym mężczyźni	4	0	7	1	4	2
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	2	0	3	0	0	0
Gmina Puszcza Marjańska	ogółem	8	1	9	1	8	1
	w tym kobiety	3	1	6	1	5	1
	w tym kobiety do 30 r.ż.	0	0	2	0	1	0
	w tym mężczyźni	5	0	3	0	3	0
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	1	0	2	0	0	0
Gmina Radziejowice	ogółem	0	3	2	3	2	6
	w tym kobiety	0	1	1	1	0	1
	w tym kobiety do 30 r.ż.	0	0	0	0	0	0
	w tym mężczyźni	0	2	1	2	2	5
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	0	0	0	0	1	0
Gmina Wiskitki	ogółem	16	4	14	3	5	2
	w tym kobiety	7	0	4	0	1	0
	w tym kobiety do 30 r.ż.	1	0	0	0	0	0
	w tym mężczyźni	9	4	10	3	4	2

	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	0	2	2	0	0	0
Gmina Żyrardów	ogółem	75	26	69	15	68	24
	w tym kobiety	34	10	27	12	37	12
	w tym kobiety do 30 r.ż.	12	1	2	1	2	0
	w tym mężczyźni	41	16	42	13	31	12
	w tym mężczyźni do 30 r.ż.	8	4	1	1	2	0
	razem:	108	34	106	33	92	36

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Z problemem ubóstwa i bezrobocia skorelowana jest często bezradność życiowa. Odnosi się ona zarówno do osób samotnie gospodarujących, jak i do rodzin. Może ona polegać na niewłaściwym wydatkowaniu pieniędzy.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych

Znaczną część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: ubóstwo, bezrobocie czy przemoc w rodzinie. Obserwowane są zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, wychowawczych, małżeńskich, partnerskich.

Tabela 16 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	34	7,00%	115	38	8,14%	104	42	10,32%	138
Gmina Puszcza Mariańska	23	4,59%	72	18	4,23%	53	19	4,50%	68
Gmina Radziejowice	21	9,63%	89	18	9,00%	77	15	10,49%	66
Gmina Wiskitki	87	15,82%	216	89	15,64%	229	99	16,64%	248
Gmina Żyrardów	58	3,56%	176	60	3,58%	201	54	3,60%	117

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego w wielu gminach jest jedną z głównych przyczyn udzielania pomocy społecznej. Problem ten jest widoczny szczególnie w gminie Mszczonów, Wiskitki oraz Żyrardów, gdzie obserwuje się wzrost liczby rodzin potrzebujących wsparcia z tego powodu. W powiecie żyrardowskim liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie (2018 r. — 223 rodziny, 2019 r. — 223 rodziny, 2020 r. — 229 rodzin), przy niewielkim wzroście jej liczby w 2020 r.

Konsekwencją bezradności opiekuńczo-wychowawczej jest brak wzorców społecznych zaczerpniętych od rodziców i występowanie wyuczonej bezradności u dzieci i młodzieży. Wpływa to destrukcyjnie na wspólne funkcjonowanie bliskich sobie osób, zniechęca młodzież do nauki i zdobywania zawodu, w konsekwencji obniża możliwości znalezienia pracy. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych odnosić należy do zaniedbywania potrzeb osób pozostających pod opieką oraz niezapewniania dziecku lub innej osobie zależnej niezbędnych warunków bytu i rozwoju.

Wyuczona bezradność można łagodzić odpowiednimi oddziaływaniami profilaktycznymi i terapeutycznymi, które powinny być stosowane w wychowaniu oraz bezpośrednio i pośrednio w pracy socjalnej i pracy z rodziną.

Wskazane okoliczności udzielania pomocy nie dotyczą wyłącznie rodzin z dziećmi. Bezradność w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego odnosi się również do osoby samotnie gospodarującej. Polega ona na niewłaściwym wydatkowaniu pieniędzy, nieumiejętności skorelowania wydatków z dochodami, a także na nieumiejętności organizacji życia rodzinnego, w tym podziału obowiązków domowych.

Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym mogą ujawniać się również w środowisku szkolnym w postaci złych zachowań np. buntu, agresji, konfliktu itp., będące sygnałem do monitorowania sytuacji rodziny. Takie informacje wpływają ze szkół do ośrodków pomocy społecznej. Wtedy z właściwym ośrodkiem kontaktuje się dyrektor, wychowawca, pedagog lub psycholog szkolny.

Niestety nie jest możliwe statystyczne przedstawienie problemów występujących w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej w powiecie żyrdowskim. Jedynie trzy szkoły podstawowe i dwie szkoły ponadpodstawowe z terenu powiatu żyrdowskiego odpowiedziały na skierowane do nich ankiety. Mając na uwadze to, jak ważnym czynnikiem oddziaływania na młodą osobę jest środowisko szkolne, należy przytoczyć wnioski płynące z ankiet wypełnionych przez te szkoły. Mianowicie wzrasta liczba przypadków autoagresji oraz agresji w postaci bicia, zastraszania i poniżania. Szkoły wskazują na potrzebę tworzenia klas integracyjnych i zatrudnienia socjoterapeutów, a także terapeutów czy psychoterapeutów rodzinnych. Zdaniem szkół nie ma wystarczającego wsparcia dla uczniów w postaci logopedów oraz zajęć dotyczących edukacji seksualnej. Jest również potrzeba poszerzenia oferty zajęć dodatkowych dla uczniów oraz projektów realizowanych przez szkołę, celem zapełnienia czasu wolnego i rozwoju zainteresowań uczniów.

Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czyli niebędące w stanie zapewnić dzieciom właściwej opieki i wychowania są objęte wsparciem asystenta rodziny lub pracownika socjalnego. W przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców, realizację tej funkcji przejmuje organizator pieczy zastępczej. Problem ten zostanie szerzej omówiony w rozdziale dot. wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ochrona rodziny wykracza poza ustawę o pomocy społecznej, wiele świadczeń socjalnych skierowanych do rodzin ma jednak postać zbliżoną do pomocy społecznej. Można tu wymienić: zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz szczególną ochronę kobiet w ciąży.

Rekomendacje:

- wzmacnianie i rozbudowa warsztatu pracy z rodzinami przeżywającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze,
- wsparcie dzieci poprzez wczesne sygnalizowanie o występowaniu w szkole zjawisk negatywnych u dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- zaangażowanie się szkół w pracę na rzecz dzieci z rodzin zastępczych i poszerzenie współpracy w tym zakresie z PCPR w Żyrardowie, w celu przeciwdziałania negatywnym wzorcom zaczerpniętym od rodziców naturalnych.

Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności

Ochrona macierzyństwa i wielodzietności wiąże się z tworzeniem warunków dla posiadania dziecka lub dzieci oraz do łagodzenia obciążeń związanych z ich utrzymaniem.

Przyczyny ochrony macierzyństwa lub wielodzietności są zróżnicowane. Mogą dotyczyć zaspokojenia potrzeb materialnych, jak również przeciwdziałania rozpadowi więzi rodzinnych czy eliminowania dysfunkcji rodziny. Niemniej ochrona macierzyństwa dotyczyć może również sfery niematerialnej, odnosi się do wspierania procesu wychowawczego w formie poradnictwa i pracy socjalnej.

Tabela 17 Liczba osób w powiecie żyrdowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	53	10,91%	243	50	10,71%	209	36	8,85%	158
Gmina Puszcza Mariańska	29	5,79%	141	36	8,45%	151	39	9,2%	167
Gmina Radziejowice	18	8,26%	87	15	7,50%	77	9	6,29%	54
Gmina Wiskitki	17	3,09%	99	21	3,69%	110	27	4,54%	133
Gmina Żyrardów	30	1,84%	180	47	2,81%	216	39	2,60%	171

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie powiatu żyrdowskiego ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności to 147 rodzin w 2018 r., 169 rodzin w 2019 r. i 150 rodzin w 2020 r. Widoczny spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z tego powodu obserwujemy w gminach Mszczonów i Radziejowice.

Ochrona wielodzietności nabiera szczególnego znaczenia w kontekście tego, iż mimo że 5,7% ogółu rodzin to rodziny wielodzietne, czyli mające troje lub więcej dzieci, aż ¼ wszystkich dzieci do 24 r.ż. pozostających na utrzymaniu rodziny wychowuje się w rodzinach wielodzietnych.

Kolejny aspekt potrzeby ochrony macierzyństwa to samodzielne rodzicielstwo. Według Spisu Powszechnego z 2011 r. aż 89% wszystkich rodzin niepełnych z dziećmi na utrzymaniu to rodziny samotnych matek.

Jednym z istotnych elementów w polityce społecznej i gospodarczej państwa jest prawo pracy. Konieczne jest by zawierało ono rozwiązania pozwalające na pogodzenie życia rodzinnego z pracą zawodową. Posiadanie małego dziecka w domu zmniejsza jednak prawdopodobieństwo, że matka podejmie pracę zawodową. Dzieje się tak, bo najczęściej kobiety, których zarobki w Polsce są ciągle relatywnie niższe niż zarobki mężczyzn, rezygnują z pracy na rzecz opieki nad małoletnim dzieckiem. Sytuacja ta jest początkiem ciągu niebezpieczeństw zawodowych, na jakie jest narażona kobieta z powodu macierzyństwa. Pozostając w domu matka musi się liczyć z tym, że jej wartość dla pracodawcy będzie stopniowo maleć. Przedłużająca się absencja w pracy wywołana urodzeniem i wychowaniem dziecka może przyczynić się do uzyskiwania mniejszych dochodów oraz ograniczonymi możliwościami awansu zawodowego po powrocie do pracy. Przeprowadzone badania wśród kobiet zajmujących się wychowaniem dziecka podczas urlopu macierzyńskiego wykazywały, że duży wpływ na postrzeganie kobiety przez pracodawcę ma długość bycia na tym urlopie. Ich zdaniem dłuższy okres bycia na urlopie świadczy o stosunku kobiety do pracy zawodowej.

Macierzyństwo często wymusza dezaktywizację zawodową kobiet z powodu braku możliwości zapewnienia opieki nad dzieckiem.

W powiecie żyrardowskim tylko jedna gmina — gmina Wiskitki prowadzi żłobek dla dzieci. Został on otworzony w 2019 r. i już w drugim roku funkcjonowania złożonych zostało więcej wniosków o przyjęcie dziecka do żłobka niż przewidziano miejsc dla dzieci. W powiecie żyrardowskim jest 13 publicznych przedszkoli (Gmina Mszczonów — 1, Gmina Puszcza Mariańska — 3, Gmina Radziejowice — 1, Gmina Wiskitki — 1, Gmina Żyrardów — 6). Jak wynika z ankiet w przeciągu ostatnich trzech lat więcej było złożonych wniosków o przyjęcie dziecka do przedszkola niż przyjętych dzieci.

Rekomendacje:

- tworzenie żłobków publicznych,
- zwiększanie dostępności przedszkoli,
- pedagogizacja rodziców,
- wspieranie rodzin naturalnych, a w sytuacji ich dysfunkcji — tworzenie rodzinnych form opieki, stosując zasady: „bliżej” (środowiska naturalnego dziecka), „krócej”, „taniej” (niż w instytucjonalnych formach opieki),
- podejmowanie wczesnej interwencji oraz aktywnych form pracy z rodzinami z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- inicjowanie i wspieranie grup, organizacji, ruchów, stowarzyszeń pełniących funkcje rodzicielskich grup wsparcia,

- tworzenie lokalnych systemów profilaktyki (w tym zwłaszcza sieci poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, małżeńskiego, rodzinnego i młodzieżowego) oraz rozszerzanie wachlarza form profilaktyki,
- przeprowadzenie działań diagnostycznych, które pokazałyby faktyczne problemy współczesnych rodzin (np. skutki epidemii COVID-19, wypłacania dodatku wychowawczego) i wyznaczyły kierunki potrzebnych działań, porządkując je według ważności i pilności wdrażania,
- uwzględnianie rozwiązań prorodzinnych w stanowieniu prawa lokalnego.

Bezdomność

Kolejny powód korzystania z pomocy społecznej to bezdomność. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Tabela 18 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na bezdomność w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	5	1,03%	5	8	1,71%	8	8	1,97%	12
Gmina Puszcza Mariańska	7	1,40%	7	7	1,64%	8	9	2,13%	9
Gmina Radziejowice	1	0,46%	1	1	0,50%	1	1	0,70%	1
Gmina Wiskitki	9	1,64%	9	8	2,64%	15	16	2,69%	17
Gmina Żyrardów	86	5,28%	94	114	6,81%	114	89	5,94%	98

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W powiecie żyrardowskim ze wsparcia z tego powodu korzystało 108 rodzin w 2018 r., 138 rodzin w 2019 r., 123 rodziny w 2020 r. Jak pokazuje powyższa tabela duża liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności pochodzi z gminy Żyrardów.

Bezdomność wiąże się z uwarunkowanym psychologicznie kryzysem osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania. Bezdomny nie jest w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb, dotknięty jest trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Bezdomność to przede wszystkim problem społeczny.

Natura bezdomności wyklucza jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn. Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają z sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzrostu bezrobocia, braku miejsc w szpitalach, zakładach opiekuńczych, domach pomocy społecznej, braku opieki nad wychowankami placówek opiekuńczo-wychowawczych po ukończeniu 18 lat. Ale także z sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora za zaległości w opłatach czynszowych, z przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestępczości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozvodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji kobiet, przemocy w rodzinie, z przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości, przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu, przekonania o złej naturze świata i ludzi.

Alkoholizm lub narkomania

Istotnym problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania rodzin jest choroba alkoholowa. Powoduje ona poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest zwiększanie się dysfunkcji rodziny, która nie spełnia swoich podstawowych zadań wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych chorobą alkoholową któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej. Kolejnym pojawiającym się problemem są problemy osób żyjących w otoczeniu osoby uzależnionej (współmałżonkowie, rodzice) oraz dzieci wychowujące się w rodzinach gdzie jedna lub dwie osoby są dotknięte chorobą alkoholową. W rodzinach, w których występuje choroba alkoholowa pojawia się też przemoc w rodzinie.

Tabela 19 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu lub narkomanii w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	20	4,12%	36	13	2,78%	26	9	2,21%	14
Gmina Puszcza Mariańska	19	3,79%	32	13	3,05%	17	11	2,61%	20
Gmina Radziejowice	2	0,92%	8	2	1,00%	8	3	2,10%	7
Gmina Wiskitki	4	0,73%	5	16	2,81%	17	15	2,52%	24
Gmina Żyrardów	33	2,03%	47	36	2,15%	40	28	1,87%	45

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Powyższa tabela pokazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby alkoholowej lub uzależnienia od narkotyków na terenie powiatu żyrardowskiego: 78 rodziny w 2018 r., 80 rodziny w 2019 r., 66 rodzin w 2020 r.

Tabela 20 Liczba osób zgłaszających się na dyżury Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018–2019

liczba osób zgłaszających się na dyżury GKRPA	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Gmina Mszczonów	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Puszcza Mariańska	0	0	0
Gmina Radziejowice	30	14	12
Gmina Wiskitki	35	33	7
Gmina Żyrardów	167	171	137

Źródło: dane Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z powiatu żyrardowskiego

Powyższa tabela przedstawia zaś liczbę osób z problemem alkoholowym zgłaszających się na dyżury Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego. Faktyczna liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia, jako poważny problem społeczny w powiecie żyrardowskim.

Warto zwrócić uwagę, iż pomimo że ustawa o pomocy społecznej wymienia te uzależnienia jako okoliczności wywołujące trudne sytuacje życiowe, to nie przewiduje bezpośrednich form wsparcia związanych z ich zwalczaniem. Szczegółowa regulacja tej problematyki zawarta jest w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

Obowiązujące przepisy nakładają na różne, niezależne od siebie instytucje obowiązek udzielania pomocy byłym więźniom mającym problemy adaptacyjne po zwolnieniu z jednostek penitencjarnych. Jedną z takich instytucji są ośrodki pomocy społecznej, które jednak nie mają instrumentów umożliwiających im współdziałanie i pełną wymianę informacji z innymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się tą problematyką. Taka sytuacja sprawia, że pomoc dla byłych więźniów jest rozproszona i nie stanowi spójnej całości.

Tabela 21 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	3	0,62%	5	3	0,64%	3	6	1,47%	11
Gmina Puszcza Mariańska	3	0,60%	3	3	0,70%	4	6	1,42%	6
Gmina Radziejowice	1	0,46%	1	2	1,00%	2	0	0,00%	0
Gmina Wiskitki	7	1,27%	8	5	0,88%	6	9	1,51%	10

Gmina Żyrardów	16	0,98%	21	16	0,98%	23	10	0,67%	14
----------------	----	-------	----	----	-------	----	----	-------	----

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W każdej z gmin powiatu żyrardowskiego są osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Mimo, że osoby te stanowią niski odsetek, we wszystkich gminach obserwujemy wzrost liczby rodzin korzystających ze wsparcia z tego powodu.

Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa

W grupie przesłanek udzielania pomocy społecznej znajdują się zdarzenia nagłe i nieprzewidywalne (zdarzenie losowe, sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa i ekologiczna). Dochodzą one do skutku niezależnie od woli człowieka, powodując stany zagrożenia i uszczerbki na życiu, zdrowiu oraz mieniu.

Tabela 22 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	11	2,26%	20	7	1,50%	34	5	1,23%	12
Gmina Puszcza Mariańska	2	0,40%	6	1	0,23%	2	3	0,71%	10
Gmina Radziejowice	1	0,46%	4	2	1,00%	6	1	0,70%	2
Gmina Wiskitki	4	0,73%	11	8	1,41%	16	5	0,84%	12
Gmina Żyrardów	8	0,49%	12	0	0,00%	0	12	0,80%	23

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Największa liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej odnotowana jest w gminie Mszczonów, a następnie w gminie Żyrardów i Wiskitki.

Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie przyjmuje różne oblicza. Polega przede wszystkim na umyślnych działaniach naruszających prawa lub dobra osobiste członków rodziny i osób wspólnie zamieszkujących.

Formami przemocy domowej są — zakazywanie kontaktów z rodziną, szantażowanie oraz pozbawianie środków finansowych do życia — czyli forma ciężkiej przemocy emocjonalnej i ekonomicznej. Osoby dotknięte problemem przemocy domowej doświadczają wyśmiewania,

poniżania oraz szarpania i popychania. To formy przemocy werbalnej i lżejsze przypadki przemocy fizycznej. Nieco rzadziej osoby dotknięte problemem przemocy doświadczają bicia oraz ignorowana — co stanowi cięższą formę przemocy fizycznej oraz przemoc emocjonalną.

Tabela 23 Liczba osób w powiecie żyrdowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018–2020

	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	% udział przyczyn przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach
Gmina Mszczonów	5	1,03%	21	2	0,43%	6	2	0,49%	6
Gmina Puszcza Mariańska	1	0,20%	4	0	0,00%	0	2	0,47%	6
Gmina Radziejowice	1	0,46%	4	1	0,50%	4	1	0,70%	4
Gmina Wiskitki	0	0,00%	0	0	0,00%	0	1	0,17%	3
Gmina Żyrardów	3	0,18%	12	3	0,18%	10	2	0,13%	6

Zródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Osoby i rodziny doświadczające przemocy domowej najczęściej nie są klientami pomocy społecznej, często są to rodziny z dobrą sytuacją finansową. Jediną formą pomocy, z jakiej chcą czasami skorzystać to wsparcie psychologa. Obserwacje te potwierdzają się też wśród pracowników socjalnych. Wynika z nich, że Procedura „Niebieska Karta” jest wszczynana głównie wobec rodzin, które nie korzystają z systemu wsparcia ze strony pomocy społecznej. Rodziny objęte Procedurą „Niebieskiej Karty” nie są znane pracownikom socjalnym. Z reguły są to rodziny bardzo dobrze sytuowane pod względem ekonomicznym.

Tabela 24 Ilość przeprowadzonych przez policję interwencji dotyczących przemocy w rodzinie w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.	
ilość przeprowadzonych interwencji domowych	ogółem	1 565	1 775	1 812
	w tym dotyczących przemocy w rodzinie	111	112	104
ilość interwencji dotyczących przemocy w rodzinie ze względu na miejsce zamieszkania	ogółem	111	112	104
	Gmina Mszczonów i Radziejowice*	14	30	20
	Gmina Puszcza Mariańska	1	0	2
	Gmina Wiskitki	16	12	19
	Gmina Żyrardów	80	70	63
liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej	ogółem	129	133	114
	kobiet	105	102	89
	mężczyzn	12	10	11
	dzieci	12	21	14

liczba sprawców przemocy	ogółem	122	109	100
	kobiet	19	6	9
	mężczyzn	103	109	91
	nieletnich	0	0	0
liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu	ogółem	68	72	44
	kobiet	3	3	0
	mężczyzn	65	69	44
	nieletnich	0	0	0

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Żyrardowie

* Gmina Radziejowice podlega pod działania Komisariatu Policji w Mszczonowie. W związku z tym policyjna statystyka tej gminy jest prowadzona łącznie z gminą Mszczonów.

Policyjne interwencje odnośnie przemocy w rodzinie zgodnie z danymi z Komendy Powiatowej Policji w Żyrardowie z lat 2018–2020, stanowiły w 2018 r. — 7,09%, w 2019 r. — 6,31%, a w 2020 r. — 5,74% ogółu przeprowadzanych interwencji. Ponad 60% interwencji dotyczących przemocy w rodzinie miało miejsce w gminie Żyrardów. Ofiarami przemocy są najczęściej kobiety. Ponad 90% sprawców przemocy to mężczyźni.

Można zauważyć wzrost liczby dzieci pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w roku 2019 w stosunku do roku poprzedniego oraz niewielki spadek w 2020 r. Przemoc wobec dziecka jest szczególnie trudnym zjawiskiem. Dziecko jest słabsze psychicznie i fizycznie. Skutki przemocy są więc dla niego wyjątkowo poważne. Sprawcami przemocy są najczęściej osoby im najbliższe i kochane czyli rodzice. Należy zwrócić tutaj uwagę na potrzebę kształtowania świadomości społecznej. Problem przemocy jest często przemilczany przez otoczenie. Inną kwestią jest świadomość bycia ofiarą przemocy u dzieci. Wynika z tego potrzeba szerzenia wśród dzieci i młodzieży świadomości tego, czym jest przemoc w rodzinie.

Kolejnym wnioskiem płynącym z analizy danych Komendy Powiatowej Policji w Żyrardowie jest kwestia problemów alkoholowych. W 2018 r. 55,74% sprawców przemocy domowej była pod wpływem alkoholu. W roku 2019 — 66,06%, w roku 2020 — 44%. Inną kwestią jest to, co jest przyczyną wywołującą agresję wobec najbliższych w pozostałym odsetku osób stosujących przemoc.

Tabela 25 Ilość prowadzonych postępowań z art. 207 kk przez Prokuraturę Rejonową w Żyrardowie w latach 2018–2020

art. 207 kk		2018 r.	2019 r.	2020 r.
ilość postępowań		103	116	139
ilość postępowań zawisłych przed sądem	akt oskarżenia	33	43	50
	wniosek o warunkowe umorzeniem	1	0	0
	wniosek o skazanie	1	0	0
	wniosek o umorzeniu w trybie art. 324 kpk — ustalone, że podejrzany dopuścił się czynu w stanie niepoczytalności	2	1	0

ilość postępowań umorzonych	50	49	67
-----------------------------	----	----	----

Źródło: dane Prokuratury Rejonowej w Żyrardowie

Organ ścigania, jakim jest Prokuratura Rejonowa w Żyrardowie, w latach 2018–2020 prowadził łącznie 358 spraw, z czego 35% zostało zakończonych wniesieniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego, a 46% spraw umorzono. Należy zwrócić jednak uwagę na to, że powyższe dane nie wyczerpują statystyk Prokuratury Rejonowej w Żyrardowie dot. zjawiska przemocy w rodzinie. Przedstawione zostały tutaj dane z art. 207 kk. Przepisy dotyczące przemocy w rodzinie prowadzone są również z innych artykułów Kodeksu Karnego, które ukazują szerszą problematykę zjawiska przemocy, których analiza powinna zostać rozszerzona w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Żyrardowskim.

Tabela 26 Postępowania z art. 207 kk prowadzone przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie i postanowienia wydane w związku z przemocą w rodzinie w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
ilość prowadzonych postępowań	35	27	47
ilość wszczętych postępowań	35	27	47
ilość postanowień zakończonych wydaniem wyroku skazującego	27	18	37
ilość postępowań zakończonych umorzeniem	3	2	5
ilość postępowań zakończonych uniewinnieniem	1	0	1
ilość postępowań warunkowo umorzonych	4	7	4

Źródło: dane Sądu Rejonowego w Żyrardowie

Analiza danych dotyczących spraw kończących się wniesieniem aktu oskarżenia, które rozstrzygnięcie znajdują w Sądzie Rejonowym w Żyrardowie wskazuje, że znaczna część spraw kończy się wydaniem wyroku skazującego. Nieliczne postępowania zakończone są umorzeniem lub warunkowym umorzeniem.

Dane statystyczne nie odzwierciedlają jednak faktycznych rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie. Nie ma bowiem sposobu na określenie rzetelnych statystyk ukazujących dane o istnieniu przemocy stosowanej wobec słabszych. Strach powoduje, że osoby doznające przemocy nie zgłaszają się po pomoc. Świadkowie często ignorują dostrzeżone fakty lub boją się mówić o nich. Nadal funkcjonują w społeczeństwie stereotypy i mity o praniu brudów we własnych domu.

Osoby dotknięte przemocą nie mają się do kogo zwrócić. Powiat Żyrardowski nie stworzył systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Problem ten został szczegółowo omówiony w Rozdziale IV.

III. Pomoc Społeczna

Zadania samorządu terytorialnego w zakresie pomocy społecznej zostały skonkretyzowane i przyporządkowane poszczególnym jednostkom samorządowym, a zatem wyróżnia się odrębne zadania dla gminy, powiatu i województwa.

Najbardziej rozbudowane w zakresie pomocy społecznej są zadania gmin. To właśnie gminy są najbliższej potrzebujących. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Realizacja potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy i obejmuje m.in. sprawy pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych, jak również wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Na szczeblu gminy pomoc społeczna kierowana jest wprost do osób najbardziej potrzebujących. Skupia się ona na doraźnym rozwiązywaniu konkretnych problemów. Gmina jako niewielka społeczność ma największe możliwości znalezienia i zidentyfikowania osób potrzebujących wsparcia. W taki sposób pomoc staje się bardziej efektywna oraz trafia zwłaszcza do tych, którzy jej potrzebują.

Katalog obowiązkowych zadań własnych gminy można sklasyfikować w kilku grupach dotyczących:

- przyznawania zasiłków i opłacania określonych składek,
- zapewnienia podstaw egzystencji,
- prowadzenia pracy socjalnej,
- utrzymywania infrastruktury socjalno-technicznej,
- organizowania i świadczenia usług opiekuńczych,
- pomocy osobom zwalnianym z zakładu karnego.

Powiaty pełnią tzw. funkcję uzupełniającą wobec gmin. Powierzono im wykonywanie zadań publicznych, którym pojedyncze gminy nie są w stanie podołać. Podstawową rolą tej jednostki samorządowej jest zatem wypełnianie zadań o charakterze ponadgminnym.

Zadania powiatu w dziedzinie pomocy społecznej ustawodawca podzielił na własne i zlecone z zakresu administracji rządowej. Nie wyodrębniono jednocześnie zadań obligatoryjnych ani fakultatywnych.

Zadania własne można podzielić na następujące kategorie:

- poradnictwo i informacja,
- pomoc w integracji i przystosowaniu,
- utrzymanie infrastruktury socjalno-technicznej,
- przygotowywanie kadr pomocy społecznej,
- planowanie i sprawozdawczość.

Ośrodki pomocy społecznej zostały również zobligowane do określonych działań planistycznych, programowych i sprawozdawczych. Opracowują i realizują gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Głównym wykonawcą zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie są ośrodki pomocy społecznej, wchodzące w skład lokalnej administracji samorządowej. W związku z tym, że

gminy mają najszersze obowiązki w zakresie pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej jest zwykle pierwszym podmiotem, do którego zwracają się o pomoc osoby będące w trudnej sytuacji.

Wykonawcą zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie są powiatowe centra pomocy rodzinie. Są one podstawowymi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej na szczeblu powiatu. Powiatowe centrum pomocy rodzinie posiada podobne uprawnienia procesowe jak odpowiednie instytucje gminne – w zakresie kierowania wniosków w sprawie niezdolności do pracy, niepełnosprawności i wytaczania powództw o świadczenia alimentacyjne.

Do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka — po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami. Do zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej realizowanych przez PCPR w Żyrardowie należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Zadania w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych nakładają obowiązek opracowania i realizacji powiatowych programów na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, a zadania własne i z zakresu administracji rządowej wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie — opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej starosta przy pomocy PCPR sprawuje nadzór nad działalnością jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, oraz ośrodków wsparcia, DPS i ośrodków interwencji kryzysowej.

Świadczenia pieniężne i opłacanie składek

Pierwsza grupa zadań obejmuje przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz określonych składek. System pomocy społecznej przewiduje dwie podstawowe formy wsparcia: pieniężną lub niepieniężną. Pomoc o charakterze finansowym obejmuje tzw. zapomogi pieniężne dla potrzebujących. Mogą one przyjąć formę comiesięcznych zasiłków, wypłacanych przez czas bliżej nieokreślony (zasiłek stały) lub przysługujących przez czas określony, np. na okres choroby (zasiłek okresowy).

Tabela 27 Zasiłek stały i okresowy wypłacony przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

rodzaj świadczenia pieniężnego		lata	liczba rodzin objętych wsparciem					liczba osób w rodzinie objętej wsparciem						
			M*	PM*	R*	W*	Ż*	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
zasiłek stały	ogółem	2018 r.	25	58	28	62	270	443	31	73	39	78	320	541
		2019 r.	22	51	30	53	261	417	22	64	43	64	309	502
		2020 r.	26	49	25	50	237	387	33	61	33	60	267	454
	w tym dla pełnoletniej osoby samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z	2018 r.	21	45	21	52	237	376	21	45	21	52	237	376
		2019 r.	18	40	23	46	236	363	18	40	23	46	236	363

	powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy	2020 r.	22	40	19	44	217	342	22	40	19	44	217	342	
	w tym pełnoletniej osoby pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy	2018 r.	4	13	7	10	33	67	12	28	18	26	83	167	
		2019 r.	4	11	7	7	30	59	14	24	20	19	73	150	
		2020 r.	4	10	6	6	20	46	11	22	14	16	50	113	
zasiłek okresowy	ogółem	2018 r.	77	48	13	6	103	247	216	99	26	7	207	555	
			2019 r.	60	40	12	8	89	209	175	85	24	10	164	458
			2020 r.	64	46	12	6	90	218	146	108	12	7	176	449
	w tym z tytułu bezrobocia	2018 r.	42	27	5	3	103	180	124	55	9	3	207	398	
			2019 r.	37	34	4	2	89	166	108	76	4	3	164	355
			2020 r.	37	35	5	2	90	169	92	91	5	2	176	366
	w tym z tytułu długotrwałej choroby	2018 r.	29	9	4	2	1	45	76	17	8	3	1	105	
			2019 r.	16	3	5	6	0	30	37	4	8	7	0	56
			2020 r.	19	5	5	1	1	31	37	9	6	1	1	54
	w tym z tytułu niepełnosprawności	2018 r.	2	9	2	1	0	14	5	30	6	1	0	42	
			2019 r.	3	2	1	0	0	6	12	4	2	0	0	18
			2020 r.	3	4	2	2	0	11	8	8	2	3	0	21

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

*M — Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszczonowie (obecnie Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie), *PM — Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Puszczy Mariańskiej, *R — Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziejowicach, *W — Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach (obecnie Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach), *Ż — Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żyrardowie (obecnie Centrum Usług Społecznych w Żyrardowie).

Z danych ośrodków pomocy społecznej wynika, że ogólnie spada w powiecie żyrdowskim liczba osób korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków pieniężnych, zarówno zasiłków stałych, jak i zasiłków okresowych. Przy ogólnej tendencji w powiecie i w gminie obserwujemy jednak wzrost liczby przyznanych zasiłków okresowych z tytułu bezrobocia w gminie Radziejowice. W gminie tej bezrobocie jest jednym z trzech głównych powodów przyznawania pomocy społecznej.

Tabela 28 Opłacanie składek — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

świadczenie niepieniężne	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne	2018 r.	25	49	0	55	456	585	25	49	0	55	456	585
	2019 r.	22	43	0	48	478	591	22	43	0	48	478	591
	2020 r.	23	31	0	44	438	536	23	31	0	44	438	536

opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem	2018 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2019 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2020 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	2018 r.	0	12	8	0	0	20	0	12	8	0	0	20
	2019 r.	0	13	7	0	478	498	0	13	7	0	478	498
	2020 r.	0	11	3	0	211	225	0	11	3	0	211	225

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Składki na ubezpieczenie zdrowotne są opłacane przez wszystkie ośrodki pomocy społecznej w powiecie żyrdowskim za wyjątkiem gminy Radziejowice. Natomiast składka na ubezpieczenie zdrowotne określona w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowana ze środków publicznych wypłacana jest w trzech z pięciu gmin. Obserwujemy spadek rodzin korzystających z tej formy pomocy.

Do obowiązkowych zadań własnych gminy ustawodawca zaliczył również opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Świadczenie to jest wykonywane na rzecz osoby rezygnującej z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej i osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem. Żadna z gmin powiatu żyrdowskiego nie udziela tego świadczenia.

Zapewnienia podstaw egzystencji

Do drugiej kategorii zadań należy zaliczyć te, które dotyczą absolutnego minimum ludzkiego bytowania, a więc jedzenia, ubrania, schronienia. Gmina jest zobowiązana zapewnić ubranie, jeden gorący posiłek i miejsce do spania każdej osobie tego pozbawionej. Do tej grupy zadań można jeszcze dołączyć obowiązek sprawienia pogrzebu, dotyczy to również osób bezdomnych.

Tabela 29 Zapewnienie podstaw egzystencji (schronienie) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

świadczenie niepieniężne		liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
udzielanie schronienia osobom tego pozbawionym	2018 r.	12	14	3	7	64	100	12	14	3	7	64	100
	2019 r.	16	14	3	12	96	141	16	14	3	12	96	141
	2020 r.	13	15	2	11	82	123	13	15	2	11	82	123

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Schronisko dla osób bezdomnych zapewnia osobom bezdomnym, które podpisały kontrakt socjalny, całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

Na terenie powiatu funkcjonuje Stowarzyszenie MONAR Centrum Pomocy Bliźniemu w miejscowości Orszew-Osada. W swojej ofercie posiada schronisko dla osób z usługami opiekuńczymi, zapewniając opiekę osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Zapewnia usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej oraz wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

Tabela 30 Liczba osób objętych wsparciem schroniska dla bezdomnych w Orszewie-Osadzie w latach 2018–2020

		2018 r.	2019 r.	2020 r.
ilość miejsc noclegowych		190	190	202
liczba osób przebywających z terenu powiatu żyrardowskiego	ogółem	36	52	51
	Gmina Mszczonów	9	8	7
	Gmina Puszcza Mariańska	3	3	3
	Gmina Radziejowice	0	3	3
	Gmina Wiskitki	5	8	7
	Gmina Żyrardów	19	30	31
liczba osób programem wychodzenia z bezdomności		36	52	51
liczba osób skierowanych na podstawie decyzji administracyjnej przez ośrodki pomocy społecznej		36	52	51
kontrakty socjalny z bezdomnym		13	21	4

Źródło: dane Stowarzyszenie Monar CPB Markot w Orszewie-Osadzie

Powyższa tabela przedstawia liczbę osób bezdomnych z powiatu żyrardowskiego przybywających w Schronisku dla bezdomnych w Orszewie-Osadzie. Osoby bezdomne z powiatu żyrardowskiego stanowią ok. 20% wszystkich mieszkańców schroniska. Schronisko nie odmawia pomocy nikomu, kto zostaje skierowany przez ośrodki pomocy społecznej, a jego stan zdrowia nie wymaga specjalistycznej całodobowej opieki medycznej przy użyciu sprzętu medycznego, którym dysponują placówki typu ZOL czy DPS.

Wszystkie przebywające w schronisku osoby bezdomne zostały objęte indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności. Polega on na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, a także pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Mieszkańcy schroniska korzystają z terapii

w Żyrardowie, w tym celu dwa razy w tygodniu grupy osób dowożone są do specjalistów prowadzących zajęcia w Żyrardowie. Poza tym, na miejscu w placówce, prowadzone są terapie grupowe oraz indywidualne ze specjalistą terapeutą i psychologiem uzależnień. Mieszkańcy schroniska mają też możliwość korzystania z rehabilitacji wykonywanej stacjonarnie w placówce, jak również są dowożeni na rehabilitację ze skierowaniem do pobliskich miast.

Mieszkańcy korzystają także z konsultacji psychiatrycznych lekarza psychiatry odbywającego wizyty lekarskie w placówce. Również na miejscu kilka razy w miesiącu można umówić się na konsultację medyczną. Dodatkowo podopieczni schroniska dowożeni są do lekarzy specjalistów do pobliskich gabinetów medycznych. Każdego dnia do dyspozycji mieszkańców jest dyplomowana pielęgniarka oraz trzech pracowników socjalnych, którzy wspierają mieszkańców w sprawach urzędowych, bytowych, administracyjnych i różnych zagadnieniach życiowych.

Według pracowników schroniska największe efekty daje praca z bezdomnym metodą pracy socjalnej z indywidualnym przypadkiem. Wymaga to indywidualizacji podejmowanych działań i kreowanie rozwiązań dopasowanych do danej osoby. Najważniejsze w pracy socjalnej, a zwłaszcza z osobą w kryzysie bezdomności, jest poszanowanie jej godności, podmiotowości i samostanowienia. Należy także aktywizować osoby bezdomne, wskazywać działania, które umożliwią wyjście z kryzysu.

Trudności z jakimi mają do czynienia pracownicy schroniska to przede wszystkim brak motywacji do działania, brak chęci i wewnętrznej potrzeby do zmiany swojej życiowej sytuacji, przezwyciężenia trudności. Często osoby przebywające w placówce na początku współpracy wykazują bierność. Kolejną trudnością jest deficyt lokali socjalnych, przez co wyjście z bezdomności jest utrudnione. Kolejnym problemem jest brak ofert pracy w PUP.

Bardzo ważne jest, żeby osoby przywożone przez policję, czy straż miejską były trzeźwe. Osoby, które są pijane powinny najpierw wytrzeźwieć, po to by uniknąć negatywnych objawów reakcji odstawiennych. Kolejnym istotnym problemem jest terminowość rozliczeń zasiłków celowych. Czas oczekiwania jest bardzo długi, w stosunku do potrzeb, które mają ułatwić np. wykupienie leków, które są potrzebne czasami już w chwili przybycia podopiecznego do schroniska.

Rekomendacje:

- większa ilość lokali socjalnych lub komunalnych, dla osób wychodzących z bezdomności,
- dofinansowanie dla osób pozostających w kryzysie bezdomności. To co ważne w wychodzeniu z bezdomności, to ułatwienie startu, umożliwienie zgromadzenia środków, które pozwolą znaleźć im mieszkanie i zgromadzić gotówkę na tzw. start, bez zmniejszania wysokości opłaty,
- poszerzenie współpracy z PUP na płaszczyźnie podjęcia zatrudnienia przez bezdomnego.

Gmina Mszczonów oprócz Orszewa korzysta także ze wsparcia Stowarzyszenia „Podajmy Sobie Dłonie” w Radomiu, natomiast Gmina Puszcza Mariańska ma podpisaną umowę ze

schroniskiem w Łyszkowicach. Gmina Radziejowice korzysta tylko ze wsparcia schroniska w Oryszew-Osadzie. W Żyrardowie funkcjonuje baza noclegowa przy ul. Waryńskiego 1, gdzie istnieje możliwość zakwaterowania osób, które nie mają zaspokojonej potrzeby mieszkaniowej, a posiadają dochody. Do dyspozycji są pokoje dwuosobowe z umywalką, wspólna kuchnia, wspólna łazienka na każdym piętrze.

Inną formą tymczasowego schronienia może być ogrzewalnia, która umożliwi interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach oraz noclegownia, świadcząca tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego. W powiecie żyrardowskim nie ma możliwości skorzystania z żadnej z tych dwóch form pomocy.

Przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez zapewnienie osobie potrzebującej odpowiedniego rozmiaru bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do pory roku. Pomoc ta nie jest wykazywana w statystykach przez ośrodki pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej często otrzymują ubrania od lokalnej społeczności i wtedy przekazują je dla osób potrzebujących. Pomoc finansowa na zakup odzieży, obuwia, bielizny jest przyznawana także w formie zasiłku celowego. Tak jest w gminie Radziejowice. Na terenie Gminy Mszczonów prowadzony jest wolontariat, którego koordynatorem jest pracownik Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie.

Pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Dodatkowo pomoc w postaci gorącego posiłku przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków. Osoba lub rodzina może otrzymać pomoc w formie rzeczowej w postaci produktów żywnościowych.

Tabela 31 Zapewnienie podstaw egzystencji (posiłki) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

świadczenie niepieniężne		lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
			M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
zapewnienie posiłku osobom tego pozbawionym	ogółem	2018 r.	112	57	63	93	183	508	244	237	131	224	579	1 415
		2019 r.	107	47	60	97	165	476	243	196	116	223	528	1 306
		2020 r.	81	41	56	86	91	355	172	176	96	201	261	906
	w tym dla dzieci	2018 r.	102	57	68	93	132	452	237	237	131	224	525	1 354
		2019 r.	99	47	56	97	119	418	239	196	116	223	479	1 253
		2020 r.	73	41	40	86	54	294	166	176	96	201	219	858

Zródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej korzystają z osłonowego programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”, który jest współfinansowany ze środków własnych gminy i z dotacji z budżetu państwa. Z programu korzystają:

- dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej,
- uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub szkoły ponadgimnazjalnej,

- pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej (osoby dorosłe, które również mają zapewniony gorący posiłek).

Spadek osób korzystających z rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” wynika z faktu, że coraz mniej dzieci jest objętych wsparciem w formie gorącego posiłku w szkołach. W dużej mierze rodzice nie ubiegają się o tę formę pomocy dla swoich dzieci.

Gminy korzystały również z programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 współfinansowanego z Europejskiego funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie ma podpisaną umowę z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej „ARKAWIS”, którego zadaniem jest wydawanie żywności dla najuboższych mieszkańców Gminy Mszczonów w ramach programu. W Radziejowicach pomoc żywnościowa w ramach FEAD jest realizowana w formie produktów żywnościowych jakie otrzymuje z PCK (zazwyczaj jeden raz w miesiącu).

Tabela 32 Zapewnienie podstaw egzystencji (pogrzeb) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

świadczenie niepieniężne			liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
			M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
sprawienie pogrzebu	ogółem	2018 r.	0	2	0	3	5	10	0	2	0	3	5	10
		2019 r.	3	2	0	1	8	14	3	2	0	1	16	22
		2020 r.	1	2	2	4	10	19	2	2	2	4	10	20
	w tym osobom bezdomnym	2018 r.	0	0	0	2	2	4	0	0	0	2	2	4
		2019 r.	0	0	0	1	6	7	0	0	0	1	7	8
		2020 r.	0	1	1	2	10	14	0	1	1	2	10	14

Zródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Zorganizowanie pogrzebu, także osobie bezdomnej, ciąży na gminie tylko i wyłącznie w sytuacji, gdy tego obowiązku nie może wypełnić rodzina. Jest to świadczenie niepieniężne dla osób, które nie posiadały świadczeń emerytalno-rentowych oraz osób zobowiązanych do pokrycia kosztów pogrzebu, które nie są w stanie tego zrobić samodzielnie.

Praca socjalna

Mieszkańcy mogą korzystać z pomocy pracowników socjalnych. Praca socjalna ma za zadanie wesprzeć osoby lub rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Polega ona na wzmocnieniu osób lub rodzin w odzyskiwaniu zdolności funkcjonowania w społeczeństwie rozwijaniu poczucia godności osobistej i odpowiedzialności za własne życie, by osiągnąć lepszą adaptację do środowiska społecznego w jakim żyją, wzmocnieniu aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Tabela 33 Praca socjalna — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

praca socjalna	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
ogółem	2018 r.	407	197	121	128	796	1 649	1 089	430	206	272	1470	3 467
	2019 r.	358	177	106	126	372	1 139	835	372	184	258	763	2 412
	2020 r.	253	187	43	146	185	814	614	407	117	305	375	1 818
w tym praca socjalna w oparciu o kontrakt socjalny	2018 r.	0	0	0	b.d.	0	0	0	0	0	b.d.	0	0
	2019 r.	2	1	0	b.d.	0	3	2	4	0	b.d.	0	6
	2020 r.	1	1	2	b.d.	0	4	1	1	2	b.d.	0	4
w tym praca socjalna w oparciu o projekt socjalny	2018 r.	0	0	0	b.d.	0	0	0	0	0	b.d.	0	0
	2019 r.	0	0	0	b.d.	0	0	0	0	0	b.d.	0	0
	2020 r.	0	0	2	b.d.	0	2	0	0	2	b.d.	0	2

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Ciekawym rozwiązaniem pracy socjalnej jest kontrakt socjalny zawierany z osobą lub rodziną w celu ustalenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów. Zawarty może on być przez pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej, centrum usług społecznych lub w powiatowym centrum pomocy rodzinie.

Prawidłowo opracowany kontrakt powinien wskazywać osobie lub rodzinie kierunki działań umożliwiających wyjście z trudnej sytuacji, mobilizować do własnej aktywności, wzmocniać wiarę we własne siły, zapewniać możliwość korzystania z potrzebnego doradztwa lub szkoleń oraz pomocy finansowej. Celem zawarcia kontraktu socjalnego jest rozwiązanie trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny albo wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej lub zawodowej bezrobotnego beneficjenta pomocy społecznej lub przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Podpisanie z osobą potrzebującą wsparcia kontraktu socjalnego czyli umowy służącej wzmocnieniu aktywności i samodzielności życiowej, a także zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu odbywało się w trzech z pięciu gmin powiatu żyrardowskiego. Gmina Wiskitki i gmina Żyrardów nie korzysta z tej formy wsparcia dla klientów pomocy społecznej, podobnie jak pracownicy socjalni zatrudnieni w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie.

Kontrakt socjalny stanowi nikły procent części pracy socjalnej. W opinii pracowników socjalnych jest on narzędziem trudnym, pracochłonnym, odpowiedzialnym i wymaga znacznego zaangażowania z ich strony. Wnioski te płyną z kontroli NIK, która wykazała, że często jest on realizowany w warunkach niewystarczającego stanu zatrudnienia w tej grupie pracowników oraz ich znacznego obciążenia wykonywaniem zadań niezwiązanych bezpośrednio z pracą socjalną. Potwierdza się to także w naszym powiecie, gdzie obciążenie pracami administracyjnymi pracowników socjalnych ma wpływ na niezawieranie kontraktów socjalnych.

Kontrakt socjalny może być zawarty również z osobą bezrobotną na podstawie skierowania powiatowego urzędu pracy. W ramach kontraktu są wtedy realizowane działania na rzecz wzmocnienia aktywności osoby bezrobotnej. Zawarty może być także z osobą bezdomną. Zawierany jest on przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce pobytu osoby ubiegającej się o świadczenie. Pracownik ten odpowiada za realizację oraz ocenę realizacji działań zawartych w kontrakcie.

Infrastruktura gminna

W ramach utrzymywania infrastruktury socjalno-technicznej należy wymienić przede wszystkim prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych oraz kierowanie do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu.

Tabela 34 Infrastruktura socjalno-technicznej w gminie — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

świadczenie niepieniężne	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych	2018 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2019 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2020 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kierowanie do domu pomocy społecznej na terenie powiatu	2018 r.	3	0	0	8	20	31	3	0	0	8	20	31
	2019 r.	4	0	0	7	26	37	4	0	0	7	26	37
	2020 r.	5	0	0	7	15	27	5	0	0	7	15	27
kierowanie do domu pomocy społecznej poza powiatem	2018 r.	4	7	0	1	8	20	4	7	0	1	8	20
	2019 r.	4	7	0	1	6	18	4	7	0	1	6	18
	2020 r.	5	7	0	1	4	17	5	7	0	1	4	17

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Do dyspozycji gmin z powiatu żyrardowskiego są trzy domy pomocy społecznej prowadzone przez Powiat Żyrardowski z miejscem dla 221 osób. Są to domy dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych. Gminy kierują do nich swoich podopiecznych, których liczbę przedstawia powyższa tabela. W przypadku braku miejsc lub potrzeby umieszczenia osoby o innych potrzebach w placówce o specjalizacji zapewniającej odpowiednią opiekę, gminy kierują do domu pomocy społecznej poza powiatem.

Nie wszystkie gminy stać też na umieszczanie osób w domach pomocy społecznej i korzystają z alternatywy, jaką dają usługi opiekuńcze. Gmina Mszczonów umieszcza także osoby wymagające całodobowej opieki w domach pomocy społecznej w województwie łódzkim. Gmina Puszcza Mariańska korzysta z usług Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Wycześniak.

Bolączką jednostek gminnych i powiatowych jest brak mieszkań chronionych. Potrzeba utworzenia tego typu placówek jest tematem wielokrotnie podnoszony przez pracowników pomocy społecznej i omawianym także w innych rozdziałach niniejszej strategii.

Usługi opiekuńcze

Pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych przysługuje osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Innym rodzajem są specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Tabela 35 Świadczenie usług opiekuńczych — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

usługi opiekuńcze	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
ogółem	2018 r.	23	37	12	32	64	168	26	40	16	36	70	188
	2019 r.	31	35	13	35	62	176	35	40	15	39	77	206
	2020 r.	27	37	10	33	67	174	30	46	16	37	82	211
w tym specjalistycznych	2018 r.	0	2	3	0	0	5	0	3	3	0	0	6
	2019 r.	0	3	4	0	0	7	0	5	4	0	0	9
	2020 r.	0	1	2	0	0	3	0	2	6	0	0	8

Zródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Zgodnie z danymi ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu żyrardowskiego we wszystkich gminach świadczone są usługi opiekuńcze. Wzrasta liczba rodzin korzystających z tego typu usług i należy przyjąć, że będzie to tendencja wzrostowa. Koszty usług opiekuńczych są zdecydowanie niższe od kosztów pobytu osób starszych w domach pomocy społecznej.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Usługi opiekuńcze specjalistyczne świadczone są w dwóch z pięciu gmin powiatu, w gminie Puszcza Mariańska i Radziejowice. W powiecie żyrardowskim brak jest specjalistów z zakresu wsparcia osób ze szczególnymi potrzebami.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne świadczone są w miejscu zamieszkania, ale realizowane mogą być również w ośrodkach wsparcia, takich jak dzienny dom pomocy społecznej, środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ośrodkach opiekuńczych, które zapewniają m.in. terapię zajęciową, zajęcia rehabilitacyjne, kulturalne, rekreacyjne i wyżywienie podczas pobytu. Na terenie powiatu żyrardowskiego gminy nie realizują tego typu usług.

Ciekawą alternatywą dla zapewnienia opieki osobie, która z powodu wieku lub niepełnosprawności potrzebuje pomocy jest rodzinny dom pomocy. Stanowi on formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego. Rodzinny dom pomocy jest prowadzony na podstawie umowy zawartej przez osobę fizyczną albo organizację pożytku publicznego z gminą właściwą ze względu na miejsce położenia rodzinnego domu pomocy.

W powiecie żyrdowskim nie funkcjonują domy tego typu. Stanowią one jednak wartą rozważenia alternatywę w czasie popularyzowanego obecnie wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.

Przystosowanie się do życia po zwolnieniu z zakładów karnych

Pomoc osobom mającym problemy z przystosowaniem się do życia po zwolnieniu z zakładów karnych lub aresztów śledczych należy do zadań własnych samorządów gminnych o charakterze obowiązkowym. Powrót do przestępstwa wynika najczęściej z problemów ze znalezieniem pracy, złych warunków lokalowych i materialnych oraz wykluczającego społecznie ostracyzmu.

Tabela 36 Przystosowanie się do życia po zwolnieniu z zakładów karnych — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
2018 r.	3	3	1	7	16	30	5	3	1	8	21	38	
2019 r.	3	3	2	5	16	29	3	4	2	6	23	38	
2020 r.	6	6	1	9	10	32	11	6	1	10	14	42	

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Ustawa o pomocy społecznej nie przewiduje specjalnych świadczeń dla osób opuszczających zakład karny, wszelka pomoc odbywa się na zasadach ogólnych. Osoby zwolnione z zakładów karnych mogą ubiegać się o przyznanie świadczenia pieniężnego (m.in. zasiłku stałego, okresowego, celowego) lub o świadczenia niepieniężne, m.in.: pomoc rzeczową, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, składki na ubezpieczenie zdrowotne, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, mieszkanie chronione, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Działania ośrodków względem byłych osadzonych powinny mieć charakter wspierający i aktywizujący. Pomoc powinna być organizowana w taki sposób, aby zapewnić możliwie jak najszersze uczestnictwo osoby potrzebującej wsparcia. Przez aktywne uczestnictwo osoby te czują się bardziej potrzebne, zaznaczają swoją tożsamość i podmiotowość, zdobywają poczucie własnej wartości oraz czują, że mają wpływ na własne życie.

Praca socjalna na rzecz byłych osadzonych, ludzi często nieprzystosowanych i niezmotywowanych, jest szczególnie obciążająca emocjonalnie dla pracowników socjalnych i jej właściwe wykonywanie wymaga wiedzy z wielu dziedzin i szczególnej wrażliwości.

Rekomendacje:

- podjęcie przez gminy działań ukierunkowanych na dokonywanie ewaluacji pomocy udzielanej byłym osadzonym i w wypadku nieosiągnięcia zakładanego celu zmiana

sposobu i form pomocy na bardziej wyspecjalizowane (np. mieszkania treningowe, spółdzielnie socjalne, kontrakty socjalne),

- podjęcie współpracy z innymi instytucjami działającymi w tym zakresie,
- zorganizowanie dla pracowników ośrodków pomocy społecznej szkoleń w zakresie pomocy byłym osadzonym.

Zadania fakultatywne

Poza zadaniami obowiązkowymi, na gminę nałożono również zadania własne o charakterze nieobowiązkowym. Ich realizacja w dużej mierze zależy od finansowych możliwości gminy i powinna być dostosowana do lokalnych potrzeb. Do zadań własnych gminy zaliczamy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w DPS i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Tabela 37 Zasiłek celowy wypłacony przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020

zasiłek celowy	lata	liczba rodzin objętych wsparciem						liczba osób w rodzinie objętej wsparciem					
		M	PM	R	W	Ż	razem	M	PM	R	W	Ż	razem
ogółem	2018 r.	215	123	70	95	428	931	587	223	149	165	800	1924
	2019 r.	207	122	70	120	402	921	564	239	149	217	755	1924
	2020 r.	163	136	81	154	436	970	413	326	149	382	923	2193
w tym na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, kosztów pogrzebu	2018 r.	215	69	23	68	0	375	587	142	66	110	0	905
	2019 r.	207	69	26	83	80	465	564	158	51	148	138	1059
	2020 r.	163	102	70	119	53	507	413	276	128	308	98	1223
w tym na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	2018 r.	8	2	1	4	2	17	19	6	4	11	5	45
	2019 r.	7	1	1	4	0	13	34	2	4	10	0	50
	2020 r.	5	3	0	1	0	9	12	10	0	3	0	25
w tym specjalny	2018 r.	110	32	46	23	107	318	265	56	79	44	204	648
	2019 r.	104	32	43	32	80	291	258	49	94	58	138	597
	2020 r.	76	22	9	33	53	193	162	33	19	70	98	382

w tym na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	2018 r.	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	5	5
	2019 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2020 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
w tym cudzoziemcom	2018 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2019 r.	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1
	2020 r.	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1
w tym przyznany w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego	2018 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2019 r.	0	1	0	0	0	1	0	4	0	0	0	4
	2020 r.	0	1	2	0	0	3	0	1	2	0	0	3

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Najczęściej przyznawanym zasiłkiem celowym w gminach powiatu żyrardowskiego jest zasiłek na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Kolejnym rodzajem pod względem liczby rodzin, którym go przyznano jest zasiłek specjalny i na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.

Pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wyznaczają konkretne obowiązki gmin, dotyczące pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Gminy muszą świadczyć dla nich specjalistyczne usługi opiekuńcze (w miejscu zamieszkania) oraz prowadzić środowiskowe domy samopomocy. Zadania w tej dziedzinie zostały jednak podzielone między gminę i powiat. Powiat został zobowiązany do prowadzenia ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.

Ośrodkiem wsparcia może być:

- ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- dzienny dom pomocy,
- dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi,
- klub samopomocy.

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla osób, które w wyniku dysfunkcji lub braku zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej są:

- środowiskowy dom samopomocy,
- klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Domy, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na następujące typy:

- typ A — dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- typ B — dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- typ C — dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych,
- typ D — dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Środowiskowy Dom Samopomocy

W ramach realizacji przez Powiat Żyrardowski zadania z zakresu administracji rządowej dotyczącego prowadzenia i rozwoju infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu żyrardowskiego działa Środowiskowy Dom Samopomocy. Prowadzony jest on przez Stowarzyszenie Równych Szans w Żyrardowie w oparciu o Umowę Nr 158/2016 o powierzeniu realizacji zadania z zakresu pomocy społecznej, która została zawarta na okres od 1 grudnia 2016 r. do 30 listopada 2021 r. ŚDS w Żyrardowie, jest domem typu B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Tabela 38 Uczestnicy Środowiskowego Domu Samopomocy w latach 2018–2020

		2018 r.	2019 r.	2020 r.
liczba uczestników		34	32	28
liczba uczestników przyjętych w danym roku		1	3	4
liczba opracowanych indywidualnych planów postępowania wspierająco-aktywizującego		0	3	5
liczba odbytych Zespołów wspierająco-aktywizujący		b.d.	b.d.	3
liczba wniosków o umożliwienie uczestnikowi korzystania z innych form wsparcia w celu kontynuacji procesu usamodzielnienia	ogółem	0	2	2
	w tym skierowania do WTZ	0	0	0
	w tym zatrudnienia	0	2	2

Źródło: dane Środowiskowego Domu Samopomocy

Zaobserwowany spadek liczby uczestników związany jest z problemami lokalowymi, z którymi od lat boryka się podmiot prowadzący ŚDS. W ostatnich latach została przeprowadzona weryfikacja wśród najbardziej potrzebujących wsparcia uczestników. Pracownicy ŚDS zaznaczają, że warunki lokalowe pozwalają na przyjęcie jedynie 25 osób z powiatu żyrardowskiego.

Tabela 39 Usługi świadczone w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych w Środowiskowym Domu Samopomocy w latach 2018–2020

rodzaj wsparcia	liczba uczestników		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
trening funkcjonowania w codziennym życiu	34	32	28
trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów	34	32	28

trening umiejętności komunikacyjnych	4	5	4
trening umiejętności spędzania czasu wolnego	34	32	28
poradnictwo psychologiczne	34	32	28
pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	12	12	10
pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych	11	9	9
terapia ruchowa	34	32	28
inne	34	32	28

Źródło: dane Środowiskowego Domu Samopomocy

Powyższa tabela przedstawia wsparcie, z jakiego korzystają uczestnicy ŚDS. Wszyscy podopieczni uczestniczą w treningu funkcjonowania w codziennym życiu, treningu umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, treningu umiejętności spędzania czasu wolnego czy w terapii ruchowej. Ważnym wsparciem dla uczestników jest pomoc psychologiczna.

Tabela 40 Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy według miejsca zamieszkania w latach 2018–2020

miejsce zamieszkania	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Gmina Mszczonów	2	2	2
Gmina Puszcza Mariańska	3	3	4
Gmina Radziejowice	0	0	0
Gmina Wiskitki	1	1	1
Gmina Żyrardów	28	26	21
miasto	30	28	23
wieś	4	4	5

Źródło: dane Środowiskowego Domu Samopomocy

Największa liczba, bo aż 75% uczestników ŚDS pochodzi z terenu gminy Żyrardów. Zdecydowana większość uczestników pochodzi z terenów miejskich, czyli z terenu miasta Żyrardowa.

Tabela 41 Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w przedziale wiekowym w latach 2018–2020

wiek	2018 r.	2019 r.	2020 r.
do 20 lat	0	0	0
21-29	5	6	4
30-39	14	11	9
40-49	6	6	8
50 i wyżej	9	9	7

Źródło: dane Środowiskowego Domu Samopomocy

Zdecydowana większość uczestników jest w wieku powyżej 40 lat. Kolejna grupa wiekowa, to osoby w wieku od 30 do 40 lat. Najmniej liczna jest grupa dwudziestolatków.

Stowarzyszenie „Równych Szans” w Żyrardowie opierając się na wieloletnich doświadczeniach pracowników oraz systematycznej ewaluacji podejmowanych działań, wykazało szereg potrzeb na rzecz osób z niepełnosprawnością. Diagnoza potrzeb odkrywa braki w następujących obszarach wsparcia, które są niezbędne do umożliwienia tym osobom w miarę samodzielne funkcjonowanie w środowisku lokalnym:

- utworzenie domu wsparcia typu D — dla osób ze spektrum autyzmu i osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- utworzenie miejsc dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych,
- funkcjonowanie asystenta osoby niepełnosprawnej,
- utworzenie mieszkań chronionych i mieszkań treningowych, centra opiekuńczo-mieszkalnego,
- otwarcie popołudniowego klubu dla osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin i opiekunów wraz z doradztwem specjalistycznym w zakresie edukacji, rehabilitacji, pomocy socjalnej i instytucjonalnej,
- dalszy rozwój placówek dziennego wsparcia.

Pracownicy ŚDS zwracają również uwagę na problem otyłości osób z niepełnosprawnością, szczególnie tych o ograniczonym stopniu poruszania się. Należy podjąć działania profilaktyczne związane z problemem otyłości uczestników ŚDS by takie problemy ograniczać.

Poradnictwo i informacja

W ramach zadań własnych powiat odpowiada za prowadzenie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, prawnego oraz udzielanie informacji o prawach osób zwracających się o pomoc. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.

Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie zatrudnia dwóch psychologów w niepełnym wymiarze godzin. Ich praca ograniczona jest jednak jedynie do wypełniania obowiązku ustawowego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wobec rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy. Przeprowadzają badania predyspozycji i motywacji rodziców zastępczych oraz badania predyspozycji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, przeprowadzają konsultacje i spotykają się z podopiecznymi oraz ich opiekunami, służą radą i wsparciem w sytuacjach kryzysowych.

Biorąc pod uwagę fakt rosnącej złożoności współczesnego życia, znaczenie udzielania porad przez specjalistów jest coraz bardziej istotne dla dobrego funkcjonowania. Dotyczy to wszystkich ludzi, ale w szczególności tych, którzy są w trudniejszej sytuacji od innych i mają ograniczony dostęp do użytecznych informacji.

Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą z niepełnosprawnością, a także terapię rodzinną. Przy PCPR w Żyrardowie działa Punkt

Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego. Od wielu lat prowadzony jest on przez jednego pracownika socjalnego, zatrudnionego obecnie w niepełnym wymiarze godzin.

Tabela 42 Powody udzielania pomocy społecznej przez Punkt Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego w latach 2018–2020

powody trudnej sytuacji życiowej	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
niepełnosprawność	36	52	34	76	27	47
przemoc w rodzinie	18	73	21	83	13	59
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	42	152	23	107	26	91
alkoholizm lub narkomania	27	61	29	61	23	49

Zródło: dane Punktu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego w Żyrardowie

Najczęstszym powodem zgłaszania się osób lub rodzin do PSPR o pomoc to niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Z tych powodów najczęściej udzielane jest też wsparcie w ośrodkach pomocy społecznej. Kolejne to uzależnienia i przemoc w rodzinie. Pracownik wskazuje również na potrzebę pomocy osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową, a także pracy ze sprawcami przemocy. Ważne jest też rozszerzenie działań profilaktycznych.

Do zadań powiatu należy również prowadzenie ośrodków specjalistycznego poradnictwa socjalnego, których celem jest konsultowanie trudnych problemów osób i rodzin oraz udzielanie porad pracownikom socjalnym i pracownikom organizacji pozarządowych z zakresu pomocy społecznej. W powiecie nie funkcjonuje też punkt konsultacyjny. Osoba zwracająca się o pomoc mogą zostać pokierowana jedynie do pracownika socjalnego zatrudnionego w PSPR lub innych pracowników PCPR w Żyrardowie.

Inną formą poradnictwa jest poradnictwo prawne realizowane zgodnie z ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. Jest ono udzielane osobie, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Z usług można korzystać w dowolnie wybranym punkcie w kraju. Realizuje się je przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w powiecie żyrardowskim odbywa się po umówieniu wizyty telefonicznie w Starostwie Powiatowym w Żyrardowie. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje również nieodpłatną mediację.

Rekomendacje:

- rozszerzenie działalności specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodzin z dziećmi,
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, z uwzględnieniem osób z zaburzeniami psychicznymi,

- utworzenie klubu integracji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem treningu pracy,
- potrzeba prowadzenia terapii rodzin prowadzonej przez wykwalifikowanego psychoterapeutę.

Integracja i przystosowanie

Następna grupa zadań to szeroko rozumiane działania integracyjne adresowane do różnych osób i grup. Pomoc w integracji ze środowiskiem skierowana jest głównie do osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, w tym cudzoziemców, którzy otrzymali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Pomoc udzielana jest również młodzieży mającej braki w przystosowaniu się czy opuszczającej wyspecjalizowane placówki.

Realizacja programów rządowych wymaga współdziałania jednostek samorządowych różnego szczebla. O ile gmina zapewnia przyznawanie i wypłaty zasiłków celowych cudzoziemcom będącym ofiarami handlu ludźmi i tym, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany, powiat odpowiada za udzielenie im pomocy w zakresie interwencji kryzysowej. Do jego zadań należy również pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Cudzoziemcom, którzy otrzymali status uchodźcy bądź ochronę uzupełniającą, udzielana jest pomocy poprzez:

- opracowanie indywidualnych programów integracji oraz monitorowanie postępów uchodźcy w procesie integracji w wyniku realizacji tych programów,
- przekazywanie świadczeń pieniężnych oraz opłacanie składek na powszechne ubezpieczenie zdrowotne osób w wieku emerytalnym,
- wspieranie w procesie integracji, w tym udzielanie pomocy w zakresie pozyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych, załatwienia spraw w instytucjach i urzędach, zabezpieczenie ochrony zdrowia, znalezienia zatrudnienia,
- weryfikację i ocenę przebiegu realizacji indywidualnych programów integracji.

W 2018 r. realizowano jeden Indywidualny Program Integracji dla rodziny pochodzącej z Syrii, który zawarty został w 2017 r. na okres 12 miesięcy. W 2019 r. i 2020 r. nie realizowano indywidualnych programów integracji z uwagi na brak osób zainteresowanych.

System pomocy uchodźcom zapewnia im byt, ale powinien też służyć ich integracji ze społeczeństwem oraz umożliwiać podjęcie samodzielnego życia w Polsce. Celem integracji powinno być doprowadzenie do możliwości samodzielnego funkcjonowania cudzoziemca w kraju przyjmującym (w tym przede wszystkim na rynku pracy), a co za tym idzie uniezależnienie go od świadczeń pomocy społecznej.

Wyniki kontroli NIK pokazują jednak, że osoby które w Polsce uzyskały status uchodźcy w znacznej części nie znają języka polskiego, mają problemy z samodzielnym zapewnieniem sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz znalezieniem stałego zatrudnienia. Aby zdobyć środki na życie podejmują prace dorywcze lub korzystają ze świadczeń pomocy

społecznej. NIK wskazuje na ryzyko, że uchodźcy, pozbawieni konsekwentnej opieki państwa nie będą w stanie sami nadrobić różnic dzielących ich od reszty społeczeństwa tak, aby móc zaistnieć na rynku pracy i funkcjonować w środowiskach lokalnych.

Znajomość języka kraju przyjmującego jest czynnikiem o kluczowym znaczeniu w procesie integracji cudzoziemca. W Polsce nauka języka dla starających się o status uchodźcy nie jest obowiązkowa. Prawnie zagwarantowani są asystenci nauczyciela dziecka cudzoziemskiego.

W kontekście złych prognoz demograficznych cudzoziemcy będą odgrywać zapewne coraz większą rolę w rozwoju Polski. Według Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do roku 2030 polityka imigracyjna, obok aktywnej polityki prorodzinnej, ma stanowić czynnik uzupełniający na polskim rynku pracy.

Pomoc dla osób usamodzielnianych

Osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zwana dalej „osobą usamodzielnianą”, zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomocą:

- pieniędzy na usamodzielnienie,
- pieniędzy na kontynuowanie nauki,
- w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
- w uzyskaniu zatrudnienia,
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Tabela 43 Liczba osób pełnoletnich opuszczających placówki pomocy społecznej objęta programem usamodzielniania w latach 2018–2020

rodzaj świadczenia	2018 r.	2019 r.	2020 r.
kontynuacja nauki	2	1	1
usamodzielnienie	0	1	1
zagospodarowanie w formie rzeczowej	0	0	1

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Powyższa tabela przedstawia liczbę osób pełnoletnich, które po opuszczeniu placówki pomocy społecznej korzystały ze świadczeń pieniężnych na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie w formie rzeczowej w danym roku. Dodatkowo pracownicy PCPR w Żyrardowie mają takie same możliwości udzielania wsparcia, jak te realizowane dla osób usamodzielnianych wychodzących z pieczy zastępczej (patrz. Rozdział VI).

Pomoc repatriantom

Pomoc udzielana jest na podstawie Ustawy o repatriacji. Repatriantem jest osoba polskiego pochodzenia, która przybyła do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy repatriacyjnej

z zamiarem osiedlenia się na stałe. Repatriantowi, który przybył do Rzeczypospolitej Polskiej z terenów byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i poniósł koszty związane z remontem lub adaptacją lokalu mieszkalnego w miejscu osiedlenia się w Rzeczypospolitej Polskiej, udziela się pomocy ze środków budżetu państwa na częściowe pokrycie poniesionych kosztów. Decyzję o przyznaniu pomocy na częściowe pokrycie wydatków związanych z remontem, adaptacją lub wyposażeniem lokalu mieszkalnego wydaje starosta właściwy ze względu na miejsce osiedlenia się repatrianta. Jest to zadanie starosty z zakresu administracji rządowej.

W 2018 r. wypłacono pomoc finansową jednej repatriantce z Kazachstanu, która zamieszkała na terenie powiatu żyrardowskiego, podobnie w 2019 r. wypłacono pomoc finansową jednej repatriantce, pochodzącej w Ukrainy. W 2020 r. nie wypłacano pomocy finansowej repatriantom, gdyż nie było wniosków o przyznanie tej formy pomocy.

Karta Polaka

Nowelizacja ustawy o Karcie Polaka i ustawy o cudzoziemcach, która obowiązuje od 1 stycznia 2017 r. wprowadziła nowe zadania do wspólnej realizacji przez wojewodę i starostów.

Cudzoziemiec, który po 1 stycznia 2017 r. złożył do wojewody wniosek o zezwolenie na pobyt stały z tytułu posiadania Karty Polaka może w terminie do 3 miesięcy złożyć wniosek o przyznanie świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów zagospodarowania i bieżącego utrzymania w Polsce.

Wniosek o przyznanie świadczenia składa się do wojewody, do którego został złożony wniosek o zezwolenie na pobyt stały. Świadczenie przyznawane jest w drodze decyzji i wypłacane przez starostę wskazanego przez wojewodę. Świadczenie pieniężne może być przyznane na okres 9 miesięcy.

W 2018 r. PCPR wypłacało świadczenie pieniężne na zagospodarowanie i bieżące utrzymanie w Rzeczypospolitej Polskiej dwóm rodzinom (dwie rodziny z dziećmi). Podobnie było w 2019 r., kiedy świadczenie pieniężne było wypłacane 2 rodzinom (w tym dwóm rodzinom z dziećmi). W 2020 r. PCPR w Żyrardowie wypłacało świadczenie pieniężne na zagospodarowanie i bieżące utrzymanie w Rzeczypospolitej Polskiej czterem rodzinom (w tym jednej rodzinie z małoletnimi dziećmi).

Powiatowa infrastruktura socjalno-techniczna

Następna grupa zadań powiatu dotyczy infrastruktury socjalno-technicznej. Obowiązkiem powiatu jest prowadzenie i dbanie o rozwój domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób. Dodatkowo ustawa o ochronie zdrowia psychicznego zobowiązuje PCPR do organizacji i zapewnienia opieki w DPS dostosowanych do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi. Obowiązkiem powiatu jest też prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz określone ośrodki wsparcia.

Dom pomocy społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić

niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Na terenie powiatu żyrardowskiego funkcjonują 3 domy pomocy społecznej. Dom Pomocy Społecznej im. ks. Jerzego Popiełuszki przy ul. Sosabowskiego 23 w Żyrardowie jest domem dla osób w podeszłym wieku, Dom Pomocy Społecznej przy ul. Limanowskiego 32b w Żyrardowie przeznaczony jest dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz Dom Pomocy Społecznej w Hamerni dla osób przewlekle psychicznie chorych. Łącznie powiat żyrardowski dysponuje 221 miejscami:

- 68 miejsc w Domu Pomocy Społecznej w Żyrardowie przy ul. Limanowskiego,
- 80 miejsc w Domu Pomocy Społecznej w Żyrardowie przy ul. Sosabowskiego,
- 73 miejsca w Domu Pomocy Społecznej w Hamerni.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wydaje decyzje o umieszczeniu w domu pomocy społecznej zlokalizowanym na terenie powiatu żyrardowskiego osoby skierowanej przez organ gminy, właściwy dla jej miejsca zamieszkania oraz decyzje o odpłatności za pobyt, jak również decyzje wygaszające w przypadku śmierci mieszkańca, przeniesienia go do innej placówki lub jego powrotu do rodziny.

Opieka lekarska nad mieszkańcami dps-ów zapewniona jest w ramach ogólnego systemu Podstawowej Opieki Zdrowotnej. Problem stanowi jednak długi czas oczekiwania w kolejkach (nawet 4 godziny) do lekarzy lub specjalistów. Usługi świadczone dla mieszkańców spełniają wymogi określone w obowiązujących przepisach.

Całodobowa opieka nad mieszkańcami wymaga dużej elastyczności pracowników, związanej z koniecznością bieżącej weryfikacji zakresu oraz sposobu świadczenia usług. Dlatego ważnym elementem pracy jest analiza aktualnych potrzeb mieszkańców i dostosowanie ich do obowiązujących standardów. Pracownicy domów pomocy społecznej zwracają uwagę na to, że realizacja propozycji nowych rozwiązań i ich indywidualnych pomysłów jest ograniczona z powodu dynamiki związanej z fluktuacją umieszczonych osób. Brak środków finansowych wpływa na konieczność odroczenia realizacji inicjatyw pracowników dps, w konsekwencji braku możliwości działania. Pracownicy tracą chęć inicjowania nowych działań i rozwiązań. Ograniczenia finansowe zmuszają do skupienia się na usługach uwzględniających potrzeby pierwszego rzędu. Możliwości płynące z diagnozy potrzeb mieszkańców domów, a także pomysły pracowników, które mogą mieć pozytywny wpływ na funkcjonowanie pensjonariuszy, weryfikowane są przez możliwości budżetu jednostki.

W ostatnich latach obserwuje się zwiększenie natężenia sytuacji problemowych (brak podwyżek i związane z tym strajki i protesty pracowników dps, utrudnienia związane z obostrzeniami COVID-19) wskazujących na konieczność szerszego wsparcia pracowników. Ponadto domy pomocy społecznej borykają się z problemem wolnych miejsc, a problem ten jest o tyle istotny, że DPS-y otrzymują dotacje na mieszkańca. Stan epidemii przez pewien okres czasu nie pozwalał na nowe przyjęcia osób potrzebujących całodobowego wsparcia. Nie wszystkie gminy stać też na to, aby opłacać koszty pobytu, więc nie wydają one skierowań do DPS. Problem wolnych miejsc najbardziej dotyka DPS na ul. Sosabowskiego i ul. Limanowskiego w Żyrardowie.

Rekomendacje:

- przeprowadzenie remontów budynków, szczególnie związanych z termoizolacją oraz zagospodarowanie terenu wokół budynków,
- możliwość udziału w konkursach grantowych, zapewnienie wkładu własnego przez Powiat Żyrardowski, np. na remonty,
- pomoc w załatwianiu i prowadzeniu spraw formalnych mieszkańców DPS,
- potrzeba zapewnienia superwizji,
- zapewnienie wsparcia finansowego na edukację pracowników domów pomocy społecznej, np. udziału w szkoleniach, dofinansowanie studiów,
- organizowanie szkoleń skierowanych dla przedstawicieli danych grup zawodowych (pielęgniarka, opiekun, instruktor terapii zajęciowej, specjalista pracy socjalnej, terapeuta),
- realizacja lub uczestnictwo we wspólnych programach aktywności lokalnej, np. spędzania wolnego czasu przez seniorów,
- rozszerzenie przestrzeni do odpoczynku mieszkańców, z możliwością prowadzenia zajęć terapeutycznych.

Mieszkanie chronione

Mieszkania chronione są formą środowiskowej pomocy zapewniającą odpowiednie wsparcie w środowisku, umożliwiającą samodzielne życie, osobie która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki. Mieszkania chronione przeznaczone są dla osób z zaburzeniami psychicznymi, osób opuszczających rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich i uchodźców.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Przygotowanie do życia odbywa się pod kierunkiem i opieką specjalistów. W zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako:

- mieszkanie chronione treningowe,
- mieszkanie chronione wspierane.

W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę. W celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia rozwijana lub utrwalana jest samodzielność osoby tam przebywającej, a także sprawność w zakresie pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną.

Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla:

- osoby niepełnosprawnej, w szczególności osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi,

- osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej.

W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Powiat Żyrardowski nie prowadzi i nie zleca prowadzenia mieszkań chronionych. Jednakże potrzeba ich utworzenia pojawia się w kilku miejscach diagnozy. Brak mieszkań chronionych szczególnie mocno dotyka osoby usamodzielniane.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza

Kolejnym rodzajem jednostki pomocy społecznej są placówki opiekuńczo-wychowawcze. Zapewniają one dzieciom i młodzieży pozbawionym częściowo i całkowicie opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie dzienną lub całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie. Dodatkowo wspiera działania rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki nad dziećmi.

Placówki ze względu na specyfikę działań dzielą się na placówki:

- wsparcia dziennego,
- całodobowe.

Powiat nie prowadzi placówek wsparcia dziennego, których podstawową rolą jest wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji. Placówki te mają za zadanie zapewnienie specjalistycznej pomocy rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami. W ramach ich działalności odbywa się współpraca ze szkołą, ops i innymi instytucjami w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.

Powiat Żyrardowski nie prowadzi też placówki opiekuńczo-wychowawczej. W 2019 r. PCPR w Żyrardowie otrzymało dofinansowanie na utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego. Realizacja projektu nie doszła jednak do skutku, gdyż nie udało się wyłonić zewnętrznego partnera do realizacji zadania. Istnieje jednak potrzeba utworzenia tego typu placówki z powodu niewystarczającej liczby zawodowych rodzin zastępczych w powiecie żyrardowskim, a co za tym idzie — umieszczania dzieci w placówkach poza powiatem. Rozwiązaniem dla tego problemu może być utworzenie placówki interwencyjnej, która będzie przyjmować dzieci w sytuacjach wymagających natychmiastowego rozpoczęcia sprawowania opieki i wychowania. Pozwoli to na natychmiastowe zabezpieczenie dziecka. Problem ten został omówiony w rozdziale dot. wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, gdzie przedstawiono liczbę umieszczeń w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej w ostatnich latach.

Ciekawym rozwiązaniem, jakie daje ustawa są placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego. Zapewniają one dzieciom częściowo lub całkowicie pozbawionym opieki rodziców całodobową opiekę i wychowanie w warunkach zbliżonych do domu rodzinnego oraz

opiekę do czasu powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej lub jego usamodzielnienia. Ponadto placówki typu rodzinnego:

- tworzą jedną, wielodzietną rodzinę dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- wychowują dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się,
- umożliwiają wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu,
- zapewniają dzieciom kształcenie, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych.

Przeciwdziałanie uzależnieniom

Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin.

Tabela 44 Działania podejmowane przez gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych z terenu powiatu żyrdardowskiego w latach 2018–2020

podjęte działania	lata	Gmina Mszczonów	Gmina Puszcza Mariańska	Gmina Radziejowice	Gmina Wiskitki	Gmina Żyrardów
ilość odbytych posiedzeń komisji	2018 r.	22	13	16	8	49
	2019 r.	22	15	14	8	49
	2020 r.	19	13	12	6	36
ilość wniosków dotyczących postępowań w sprawie podjęcia leczenia odwykowego	2018 r.	b.d.	13	5	0	27
	2019 r.	b.d.	13	0	0	12
	2020 r.	b.d.	11	0	0	3
ilość wniosków do Sądu w sprawie zastosowania wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu	2018 r.	6	14	0	5	9
	2019 r.	13	0	0	5	6
	2020 r.	1	0	0	3	1
liczba osób skierowanych do biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego	2018 r.	3	b.d.	1	5	18
	2019 r.	13	b.d.	0	2	6
	2020 r.	7	b.d.	0	5	2
ilość rozmów motywujących do leczenia osób uzależnionych oraz kierowanie ich do odpowiednich placówek leczniczych	2018 r.	27	7	30	35	193
	2019 r.	37	6	31	33	114
	2020 r.	26	5	28	6	130
liczba osób, które skorzystały z pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu	2018 r.	123	b.d.	7	0	111
	2019 r.	148	b.d.	9	0	114
	2020 r.	38	b.d.	8	0	35
liczba osób, którym udzielono pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie	2018 r.	0	b.d.	8	15	29
	2019 r.	0	b.d.	11	10	26
	2020 r.	0	b.d.	12	6	47

liczba członków rodziny poinformowanych o możliwości szukania pomocy	2018 r.	0	b.d.	3	5	56
	2019 r.	0	b.d.	3	15	59
	2020 r.	0	b.d.	3	7	42

Źródło: dane gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z terenu powiatu żyrdowskiego

Realizacja powyższych zadań jest prowadzona w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych stanowiącego część gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Wsparcie osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin na szczeblu gminnym przyjmuje różne formy pomocy. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podejmują działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, motywują osoby uzależnione i współuzależnione do podjęcia terapii, współpracują z podmiotami pracującymi na rzecz osób uzależnionych, współuzależnionych i ofiar przemocy.

Należy też zwrócić uwagę na fakt występowania innych uzależnień, takich jak uzależnienie od Internetu, komputera czy smartfona. Pracownik socjalny pracujący w Punkcie Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego zwraca także uwagę na poważny rodzaj uzależnienia, jakim jest hazard.

Wsparcie dla osób bezrobotnych

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej nie są w stanie skutecznie zwalczać bezrobocia i jego źródeł, tym samym koncentrują się raczej na doraźnych formach wsparcia. Wśród świadczeń przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej wiele adresowanych jest do osób bezrobotnych, zwłaszcza pomoc pieniężna i rzeczowa na ekonomiczne usamodzielnienie, która może ułatwić rozpoczęcie działalności gospodarczej czy przekwalifikowanie zawodowe. Za osoby rezygnujące z pracy z powodu sprawowania opieki nad osobą bliską mogą być opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne. Bezrobotnym może być ponadto udzielone wsparcie w postaci różnych zasiłków, biletu kredytowanego, pracy socjalnej i specjalistycznego poradnictwa. Niemniej świadczenia z pomocy społecznej nie stanowią zasadniczego wsparcia dla osób bezrobotnych.

Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2014 r., oprócz profilowania pomocy dla bezrobotnych (tj. przypisania konkretnych form pomocy dla określonych grup bezrobotnych), które było prowadzone czasowo do 2019 r., wprowadziła nowe działania i instrumenty rynku pracy:

- bony stażowe — gwarancja skierowania osoby, której przyznano bon, do odbycia 6-miesięcznego stażu u danego pracodawcy pod warunkiem, że pracodawca zatrudni tę osobę po zakończeniu stażu, na kolejne 6 miesięcy,
- bony zatrudnieniowe — gwarancja dla potencjalnego pracodawcy zwrotu części kosztów wynagrodzenia i ubezpieczenia zatrudnionej osoby bezrobotnej,
- bony na zasiedlenie — gwarancja sfinansowania kosztów zamieszkania w związku z podjęciem pracy,

- świadczenie aktywizacyjne — pomoc dla pracodawcy w zatrudnieniu osoby bezrobotnej, która w przeszłości zrezygnowała z pracy ze względu na wychowywanie dziecka lub sprawowanie opieki nad osobą zależną.

Powoływany przez Starostę z przedstawicieli gminy, organizacji pracodawców i związków zawodowych działających na terenie powiatu organ opini doradczy czyli Powiatowa Rada Rynku Pracy, decyduje o tym, które formy wsparcia z wachlarza usług ustawowych są wybierane przez poszczególne powiaty do realizacji. To Rada podejmuje decyzje o ilości środków z Funduszu Pracy przekazanych na poszczególne formy wsparcia.

Tabela 45 Formy wsparcia realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2019

forma wsparcia	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	bezrobotni	poszukujący pracy	bezrobotni	poszukujący pracy	bezrobotni	poszukujący pracy
pośrednictwo pracy	447	7	414	4	284	2
poradnictwo zawodowe	298	1	272	0	154	0
staże i bony stażowe	185	6	162	4	79	2
szkolenia i bony szkoleniowe	42	1	49	0	45	0
trójstronne umowy szkoleniowe	0	0	0	0	0	0
przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	0	0	0	0
stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki	3	0	6	0	6	0
dofinansowanie studiów podyplomowych	2	0	3	0	1	0
finansowanie kosztów egzaminów i licencji	11	0	11	0	10	0
pożyczka szkoleniowa	0	0	0	0	0	0
refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy	3	0	11	0	4	0
prace interwencyjne	16	0	31	0	26	0
roboty publiczne	18	0	18	0	12	0
prace społecznie użyteczne	43	0	30	0	24	0
zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania	114	0	64	0	26	0
refundacja kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7 lub osobą zależną	3	0	12	0	11	0
bon zatrudnieniowy	0	0	0	0	0	0
bon na zasiedlenie	2	0	4	0	1	0
dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej	93	1	96	2	75	1
pożyczka na podjęcie działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0
dofinansowanie podjęcia działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Powyższa tabela pokazuje spadek ilości wszystkich działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2020. Wśród oferowanego wsparcia najwięcej osób korzysta z pośrednictwa pracy oraz poradnictwa zawodowego. Kolejną grupą są staże i bony stażowe oraz dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania oraz szkolenia i bony szkoleniowe. Rzadziej bezrobotni biorą udział w pracach społecznie użytecznych, pracach interwencyjnych lub robotach publicznych. Sporadycznie zaś podejmowane jest wsparcie w formie finansowania kosztów egzaminów i licencji, refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, stypendium

z tytułu podjęcia dalszej nauki, dofinansowania studiów podyplomowych czy bonów na zasiedlenie.

Każdy rodzic podejmujący staż lub szkolenie, po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesienie opieki nad dzieckiem, otrzymuje refundację czyli zwrot poniesionych kosztów. Z tej formy wsparcia skorzystały tylko trzy osoby w 2018 r. W kolejnych latach liczba refundacji zwiększyła się do 12 osób w 2019 r. i 11 osób w 2020 r.

Tabela 46 Efektywność aktywizacji zawodowej w latach 2016–2020

formy wsparcia	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
staże	63,8%	82,6%	73,3%	79%	75%
szkolenia	47,5%	46,9%	65,8%	72,7%	58,8%
prace interwencyjne	95,2%	96,5%	95,6%	92,9%	88,9%
roboty publiczne	45,8%	51,7%	62,5%	82,3%	40%
prace społecznie użyteczne	22%	19%	20,6%	12,5%	26,1%
studia podyplomowe	100%	28,6%	80%	100%	-
dofinansowanie po 50 r.ż.	62,5	83,3%	90%	92,9%	100%
bon na zasiedlenie	100%	100%	50%	100%	-
dotacje na działalność	96,6%	90,8%	95,3%	89,6%	95,5%
refundacja wynagrodzenia do 30 r.ż.	100%	100%	78,8%	71%	-
ogółem wszystkie formy	66,3%	73,9%	74,3%	77,6%	76,2%

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Powyższa tabela przedstawia informacje o efektywności zatrudnieniowej poszczególnych form aktywizacji. Najbardziej efektywne pod względem podjęcia zatrudnienia przez bezrobotnego w latach 2016–2020 są prace interwencyjne (93,82%) i dotacja na działalność (93,56%). Kolejne to bon na zasiedlenie (87,50%), refundacja wynagrodzenia do 30 r.ż. (87,45%) i dofinansowanie po 50 r.ż. (85,75%). Z przedstawionych przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie danych wynika, że trochę mniej efektywne dla bezrobotnych były studia podyplomowe (77,15%) i staże (74,74%), dalej zaś szkolenia (58,34%) i roboty publiczne (56,46%). Najmniej efektywną formą wsparcia były prace społecznie użyteczne, po których jedynie 20,04% bezrobotnych podjęło zatrudnienie. Jednakże bardzo duży wpływ na formę wsparcia w postaci studiów podyplomowych w 2020 r. miała sytuacja związana z faktem, iż urzędy pracy realizowały obsługę Tarczy Antykryzysowej dla przedsiębiorców i pracodawców w związku z epidemią COVID-19 i z tego powodu bezrobotni nie wiedzieli o istnieniu takiej formy wsparcia. Nie były wówczas organizowane spotkania informacyjne o formach wsparcia, przeprowadzanych przez doradców zawodowych.

Wśród zadań własnych gminy ustawodawca wymienia współpracę z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W gminie Mszczonów funkcjonuje Gminne Centrum Informacji, którego jednym z głównych zadań jest zapobieganie bezrobociu poprzez informację zawodową i aktualną analizę rynku pracy. Zadania te realizowane są poprzez:

- przyjmowanie ofert pracy od pracodawców,
- pomoc w przekazywaniu aplikacji personalnych,
- konsultacje dot. rynku pracy, przeglądanie ofert pracy, weryfikację aktualności ofert.

Podobna instytucja czyli Lokalne Centrum Informacji funkcjonuje także w Puszczy Mariańskiej. Prowadzone jest przez Stowarzyszenie Mariański Ruch Inicjatyw Ekonomiczno-Społecznych. Zadania realizuje poprzez:

- udzielanie informacji zawodowej o lokalnym rynku pracy i wymaganiach ze strony pracodawców,
- pomoc w przygotowaniu aplikacji personalnych,
- pomoc w obsłudze komputera i wysyłaniu CV do pracodawców,
- udzielaniu porad dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Rekomendacje:

- powrót do prowadzenia zajęć z umiejętności poszukiwania pracy w Klubie Pracy, w ramach których bezrobotni długotrwale, głównie podopieczni ośrodków pomocy społecznej, nabywali wiedzy z samooceny, określania mocnych stron, umiejętności komunikacji interpersonalnej, odpowiedniego prezentowania siebie podczas spotkań z pracodawcami, umiejętności radzenia sobie ze stresem. Uczestnicy zajęć otrzymywali stypendium. Efektywność była na poziomie 40–45 %, ale zważywszy na specjalnego klienta było to dobrym wynikiem,
- jasne dookreślenie zadań poszczególnych instytucji w zakresie wsparcia podopiecznych CUS,
- zwiększenie współpracy przy realizacji zadań np. współpraca przy rekrutacji do realizacji projektów.

Interwencja kryzysowa

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W praktyce jest ona skierowana m.in. do osób, które mają kłopoty w związku z wychowywaniem dzieci, są ofiarami przemocy domowej, losowego zdarzenia lub klęski żywiołowej. O pomoc mogą zwrócić się też np. bezdomni, osoby z myślami samobójczymi, uzależnione czy przeżywające żałobę po stracie kogoś bliskiego.

W zależności od przyczyn kryzysu zainteresowani mogą mieć zapewnioną specjalistyczną pomoc ze strony psychologów, psychiatrów, terapeutów czy prawników oraz uczestniczyć

w różnego typu terapiach, mediacjach, konsultacjach, grupach wsparcia bądź korzystać z indywidualnego poradnictwa. W razie potrzeby mogą również uzyskać czasowe schronienie, o ile OIK posiada miejsca całodobowego pobytu w hostelach lub noclegowniach.

Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do tych domów mogą być również przyjmowani ojcowie z małoletnimi dziećmi albo inne osoby sprawujące opiekę prawną nad dziećmi.

Prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej jest jednym z zadań własnych powiatów. Powiat Żyrardowski nie wywiązuje się z tego obowiązku. W całym kraju działa tylko 212 takich instytucji.

Przygotowywanie kadr pomocy społecznej

Obowiązkiem powiatu jest dbałość o odpowiednie przygotowanie kadr pomocy społecznej. W tym celu powinny być organizowane szkolenia, prowadzone doskonalenie zawodowe oraz doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Powiat Żyrardowski nie prowadził do tej pory aktywnych działań w tym zakresie. Sprawnie funkcjonujący system pomocy społecznej powinien opierać na wykwalifikowanej kadrze, aktywnej i zmobilizowanej, zdolnej do ograniczania źródeł problemów społecznych.

Podczas diagnozy problemów pomocy społecznej wybrzmiała potrzeba prowadzenia superwizji. Polega ona na ustawicznym rozwoju zawodowym, służącym utrzymaniu wysokiego poziomu świadczonych usług, zachowaniu i wzmacnianiu kompetencji zawodowych, udzielaniu wsparcia, poszukiwaniu źródeł trudności w pracy i możliwości ich pokonywania.

Rekomendacje:

- zapewnienie pracownikom pomocy społecznej możliwości stałego podnoszenia kwalifikacji,
- superwizja i działania ukierunkowane na przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu wśród kadry pomocy społecznej,
- organizowanie treningów oraz szkoleń tematycznych skierowanych dla przedstawicieli danych grup zawodowych (opiekun środowiskowy, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pielęgniarka itd.),
- potrzeba szkoleń tematycznych o charakterze interdyscyplinarnych na przykład przeszkolenie w przedmiocie prowadzenia treningu umiejętności wychowawczych, pracy z byłymi osadzonymi czy praca z klientem niezmotywowanym i agresywnym.

Zespół konsultacyjny ds. społecznych.

Z uwagi na potrzebę wsparcia stałego procesu diagnozowania problemów społecznych i formułowania skutecznej recepty na zdiagnozowane problemy, z inicjatywy PCPR w Żyrardowie, Zarząd Powiatu Żyrardowskiego ogłosił nabór do Zespołu konsultacyjnego ds. społecznych. Zespół ma być organem doradczo-konsultacyjnym Zarządu Powiatu.

Zakres działań Zespołu przewiduje w szczególności:

- prowadzenie cyklicznej diagnozy potrzeb społecznych,
- opracowanie i monitorowanie wskaźników obrazujących sytuację społeczną,
- planowanie badań empirycznych i analiz pokazujących sytuację społeczną,
- przygotowywanie i publikowanie raportów i informacji z realizowanych działań,
- formułowanie wniosków i rekomendacji do programów działania w zakresie polityk publicznych,
- opracowywanie i konsultowanie programów w zakresie polityk publicznych,
- ewaluacja działań w zakresie polityk publicznych,
- formułowanie wniosków i rekomendacji do podejmowania działań społecznych.

W skład Zespołu mieli wejść:

- przedstawiciel Rady Powiatu Żyrardowskiego,
- przedstawiciel Zarządu Powiatu Żyrardowskiego,
- przedstawiciele instytucji pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego delegowani przez swoje jednostki,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych w liczbie maksymalnie 10 osób.

Zespół nigdy się nie zebrał.

Pomoc społeczna — podsumowanie

Zapewnienie realizacji zadań związanych z pomocą społeczną spoczywa na organach administracji rządowej i samorządowej. W ostatnich latach obserwuje się wzrost roli pomocy społecznej. Zakres podmiotowy i przedmiotowy udzielanych świadczeń ulega systematycznemu rozszerzeniu. Sprawnie działający system, obejmujący jednostki świadczące pomoc, to jeden z kluczowych czynników zwalczania nierówności oraz przeciwdziałania zjawiskom marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Dobłą praktyką prowadzoną w powiecie żyrardowskim są spotkania przedstawicieli gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej odbywające się od 2018 r. z inicjatywy PCPR w Żyrardowie. Na spotkaniach tych pracownicy relacjonują aktualne problemy, z którymi się stykają. Spotkania były płaszczyzną dla dyskusji nad aktualnymi problemami poszczególnych jednostek oraz wymiany doświadczeń, informacji i dobrych praktyk.

Integracja środowiska pomocy społecznej jest spowodowana niezaprzeczalną potrzebą poszerzenia płaszczyzn współpracy oraz podejmowania działań, podnoszących efektywność pomocy społecznej na terenie powiatu żyrardowskiego.

Przez dwa lata spotkania odbywały się cyklicznie, każdego razu w innej instytucji, co sprzyjało poznaniu się i wymianie doświadczeń. Dotkliwie wybrzmiały podobne problemy organizacyjne, kadrowe, finansowe, z jakimi borykają się poszczególne instytucje gminne i powiatowe. Poniżej tylko niektóre z nich:

- brak środków na podstawową działalność jednostek,
- poszerzanie zakresu obowiązków nakładanych na jednostki, przy braku tworzenia nowych etatów,

- brak możliwości zapewnienia godnego wynagrodzenia dla pracowników, co wiąże się z rotacją pracowników i odpływem pracowników wykwalifikowanych do innych powiatów,
- brak środków finansowych na doszkalanie pracowników,
- potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa pracowników przed agresją ze strony klientów,
- potrzeba zatrudnienia rzecznika pomocy społecznej dla wszystkich jednostek, który kompetentnie i aktywnie reagowałby w sytuacjach kryzysowych,
- brak systemowego podejścia w pomocy społecznej (programowania, strategii, ewaluacji i monitoringu, pozyskiwania dodatkowych funduszy).

Aby uzyskać jak najlepszą wydajność służb społecznych należy podjąć wspólne działania z różnymi sektorami pomocy społecznej oraz instytucjami. Należy zauważyć, że niewielkie jest zaangażowanie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, dlatego należy również dążyć do współpracy z organizacjami pozarządowymi, w celu podniesienia wydajności pracy na rzecz najbardziej potrzebujących. Kolejnym problemem jest to, że nie ma wykazu działających organizacji pozarządowych oraz dostępnej informacji o tym, czym się zajmują.

Podczas diagnozy wybrzmiały wnioski, które w kolejnych latach ułatwiłyby władzom gminy i powiatu podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej.

Rekomendacje:

- zabezpieczenie przez gminy środków finansowych dla osób przebywających w domach pomocy społecznej oraz dla osób ubiegających się o przyjęcie do domu pomocy społecznej,
- zwiększenie dostępności do bezpłatnych usług opiekuńczych dla osób starszych, które ukończyły 75 lat, w tym osobom z niepełnosprawnością, długotrwale chorym lub samotnym w ramach programu rządowego „Opieka 75+”,
- zapewnienie szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, prawnego, rodzinnego,
- zatrudnienie na terenie powiatu żyrardowskiego lekarza psychiatry, który będzie dostępny codziennie (możliwość umówienia wizyty) z możliwością konsultacji w środowisku. Pracownicy socjalni borykają się z dużym problemem, jakim jest chory psychicznie człowiek. Na przykład w sytuacji, gdy osoba potrzebująca nie jest w stanie wyjść z domu — wizyta w środowisku dałaby możliwość nakierowania rodziny na pomoc. Dotyczy to obszaru głównie zakresu przemocy domowej i usług opiekuńczych,
- zwiększenie dostępności psychologów, terapeutów uzależnień. W powiecie żyrardowskim są trudności z umówieniem na wizytę, bądź terminy są dalekie. Pomysł, żeby zatrudnić np. terapeutę uzależnień na cały etat na terenie powiatu żyrardowskiego z możliwością korzystania przez wszystkie instytucje,

- zapewnienie środków finansowych na działania aktywizujące osoby długotrwale korzystające z systemu wsparcia,
- usprawnianie współpracy na rzecz wsparcia i pomocy osobom ubogim i wykluczonym społecznie (promocja dobrych praktyk, wymiana doświadczeń, usprawnienie przepływu informacji, doskonalenie form współpracy między samorządami oraz innymi instytucjami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi),
- utrzymanie zasobów kadrowych na odpowiednim poziomie, zabezpieczającym realizację wszystkich zadań z obszaru pomocy społecznej,
- zabezpieczenie środków finansowych w budżecie gminy na działalność gminnych Klubów „Senior+”, zgodnie z postanowieniami Programu Wieloletniego Senior+ na lata 2015–2020,
- współpraca oraz wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych w promowaniu opieki rodzinnej poprzez rozwój wolontariatu na terenie gmin i powiatu żyrdardowskiego na rzecz pomocy seniorom. Tworzenie na szczeblu powiatowym, jak również gminnym środowiskowych form wsparcia, w tym klubów seniora, dziennych domów pomocy i grup samopomocowych czy uniwersytetu III wieku,
- budowanie systemów wsparcia dziecka i rodziny na terenie gmin i powiatu poprzez tworzenie programów edukacyjnych (np. szkoła dla rodziców i wychowawców), grup wsparcia i samopomocowych, w związku z rosnącą liczbą rodzin niewydolnych wychowawczo, niewystarczającą liczbą miejsc w pieczy zastępczej na terenie powiatu,
- zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych i starszych do kompleksowych i środowiskowych usług społecznych oraz opieki świadczonej w miejscu zamieszkania, gdyż słabo rozwinięta infrastruktura dla osób z niepełnosprawnością, w szczególności na terenach wiejskich, powoduje izolację tych osób (likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych).

IV. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Niepełnosprawność powoduje określone konsekwencje dla funkcjonowania człowieka w sytuacjach życia codziennego, zawodowego i społecznego. Mogą one przyjąć formę utrudnienia, ograniczenia lub uniemożliwienia funkcjonowania. Osoby z niepełnosprawnością to grupa wewnątrznie bardzo zróżnicowana pod wieloma względami: stopnia i rodzaju niepełnosprawności, wieku, płci, miejsca zamieszkania, wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

Efektom występowania barier dla osób z niepełnosprawnością jest:

- gorsze zdrowie niż populacji ogólnej,
- niższe osiągnięcia edukacyjne,
- mniejszy udział w gospodarce,

- wyższe wskaźniki ubóstwa,
- zwiększona zależność osoby z niepełnosprawnością od innych,
- zmniejszone uczestnictwo.

Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych jest ważnym zadaniem powiatu, którego powinnością jest stworzenie warunków, aby niepełnosprawność nie skutkowała izolacją i biernością, zarówno w sferze społecznej, jak i zawodowej.

Rehabilitacja społeczna

Na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, PCPR odpowiada za:

- opracowywanie i realizację, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych,
- współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób,
- zlecanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych organizacjom pozarządowym,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności,
- dofinansowanie:
 - a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
 - d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - e) rehabilitacji dzieci i młodzieży,
 - f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika,
 - g) kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom z niepełnosprawnością uczestnictwa w życiu społecznym. Realizowana jest przede wszystkim poprzez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnością,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,

- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnością.

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w powiecie żyrdowskim realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie. Pomocą objęci są mieszkańcy powiatu żyrdowskiego, a także organizacje pozarządowe działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością w naszym powiecie. Niżej wymienione zadania dofinansowywane są w ramach otrzymanych na ten cel środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zwany dalej PFRON.

Tabela 47 Wysokość środków PFRON, zgodnie z algorytmem w poszczególnych latach, przyznanych na dany rok na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
kwota przyznanych środków	1 458 342, 00 zł	1 587 266,00 zł	1 760 070,00 zł

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Przyznane na każdy rok budżetowy środki, z uwzględnieniem opinii Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych, ulegają podziałowi przez Radę Powiatu Żyrardowskiego. Mimo, że jak widać w powyższej tabeli, środki finansowe przekazywane przez PFRON ulegają corocznie zwiększeniu, w dalszym ciągu nie zaspokajają wszystkich potrzeb osób z niepełnosprawnością wynikających ze złożonych wniosków.

Dofinansowanie uczestnictwa osoby niepełnosprawnej i jej opiekuna w turnusie rehabilitacyjnym

Turnus rehabilitacyjny oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi poprzez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Tabela 48 Liczba osób, którym udzielono dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego z uwzględnieniem podziału na dzieci, dorosłych i opiekunów osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
osoby dorosłe	109	127	78
opiekunowie osób dorosłych	38	44	31
dzieci	33	38	33
opiekunowie dzieci	33	38	33
razem:	213	247	175

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

W 2018 r. o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ubiegało się 499 osób, w tym 149 opiekunów. Z wyjazdu na turnus rehabilitacyjny skorzystało 213 osób, w tym 71 opiekunów. W 2019 r. o dofinansowanie ubiegało się 485 osób, w tym 153 opiekunów. Z wyjazdu skorzystało 247 osób, w tym 82 opiekunów. W 2020 r. o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ubiegały się 474 osoby, w tym

140 opiekunów. Wyłacono dofinansowania dla 175 osób, w tym 109 opiekunów. Z powyższych danych wynika, że udaje się zrealizować około połowy ze złożonych wniosków.

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych

Organizacje, stowarzyszenia, podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych. Realizacja zadania ma na celu poprawę funkcjonowania społecznego osób z niepełnosprawnością poprzez ich udział w spotkaniach umożliwiających poszerzenie kręgów znajomych, nawiązanie nowych kontaktów, zaistnienia w nowych środowisku, a także wspieranie i promocja twórczości osób z niepełnosprawnością, doskonalenie ich sił psychofizycznych poprzez ruch, organizowanie zajęć rekreacyjnych, zawodów i imprez sportowych. Prowadzi to do integracji społecznej tych osób oraz podniesienia świadomości pełnosprawnych mieszkańców powiatu żyrardowskiego w zakresie problemów i potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Tabela 49 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020

rok	organizacje działających na rzecz osób z niepełnosprawnością, które otrzymały dofinansowanie w danym roku	liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem
2018	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stowarzyszenia „Równych Szans”, 2. Klubu Seniora „Złota Jesień”, 3. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Mszczonowie, 4. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Żyrardowie, 5. Stowarzyszenia Kobiet „Amazonki”, 6. Polski Związek niewidomych Koło Żyrardów 7. Uczniowski Klub Sportowy Trójka 	332
2019	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stowarzyszenia „Równych Szans”, 2. Klubu Seniora „Złota Jesień”, 3. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Mszczonowie, 4. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Żyrardowie, 5. Stowarzyszenia Kobiet „Amazonki”, 6. Stowarzyszenie Słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, 7. Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży „Pomóż Życ”. 	214
2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stowarzyszenia „Równych Szans”, 2. Klubu Seniora „Złota Jesień”, 3. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Mszczonowie, 4. Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Żyrardowie, 5. Stowarzyszenia Kobiet „Amazonki”, 6. Stowarzyszenie Słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, 7. Polski Związek Niewidomych Okręg w Żyrardowie. 	170

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Wszystkie wnioski, spełniające warunki formalne w latach 2018–2020 zostały pozytywnie rozpatrzone. Spada liczba osób z niepełnosprawnością objętych zadaniem. Organizacje pozarządowe swoimi działaniami, dofinansowanymi przez PFRON w ramach zadania, obejmują mniejszą liczbę osób z niepełnosprawnością.

Dofinansowanie do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów

Realizacja zadania dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze jest jednym z podstawowych zadań, gdyż są to środki pierwszej potrzeby. Natomiast zakup sprzętu rehabilitacyjnego do prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych pozwala na prowadzenie stałej rehabilitacji przez osoby z niepełnosprawnością.

Tabela 50 Poziomu zaspokojenia potrzeb w zakresie liczby przyznanych dofinansowań do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2018–2020

rodzaj zaopatrzenia	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	liczba osób, które uzyskały dofinansowanie
sprzęt rehabilitacyjny	13	13	10	10	15	15
przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	585	283	650	299	510	289
razem:	598	296	660	309	525	304

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie

Wszystkie wnioski złożone w latach 2018–2020 spełniające wymogi formalne zostały zrealizowane. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców powiatu żyrardowskiego w zakresie dofinansowań nie było jednak pełne z uwagi na wprowadzone obniżenie dofinansowania o 30% od kwoty maksymalnej wynikającej z przepisów.

Dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych

Zadanie to ma na celu poprawę funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością w najbliższym otoczeniu. W ramach realizacji zadania mieszkańcy naszego powiatu otrzymują pomoc mającą na celu likwidację barier:

- architektonicznych, występujących w miejscu zamieszkania,
- technicznych,
- w komunikowaniu się.

Tabela 51 Liczba zrealizowanych wniosków o dofinansowanie zadania, z uwzględnieniem podziału na rodzaj bariery funkcjonalnej w latach 2018–2020

rodzaj bariery funkcjonalnej	liczba wniosków objętych dofinansowaniem		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
architektoniczne	7	5	11
techniczne	10	17	11
w komunikowaniu się	20	23	34
razem:	37	45	56

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie

Potrzeby w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych w 2018 r. obejmowały 52 złożone wnioski o dofinansowanie. W 2018 r. udało się zrealizować 37 wniosków. W 2019 r. zrealizowano 45 z 63 złożonych wniosków o dofinansowanie. Zgłoszone potrzeby w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych w 2020 r. obejmowały 63 złożone wnioski o dofinansowanie. Udało się zrealizować 56 wniosków.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Duże znaczenie dla rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnością pełni Warsztat Terapii Zajęciowej, który jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Na terenie powiatu żyrardowskiego działa jeden Warsztat Terapii Zajęciowej, prowadzony przez Musi Novum Sp. z o.o. z siedzibą w Żyrardowie. Warsztat dysponuje 40 miejscami.

Tabela 52 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej według miejsca zamieszkania w latach 2018–2020

miejsce zamieszkania	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Gmina Mszczonów	2	2	2
Gmina Puszcza Mariańska	3	3	2
Gmina Radziejowice	1	1	1
Gmina Wiskitki	4	4	4
Gmina Żyrardów	30	30	31
miasto	30	30	31
wieś	10	10	9
razem:	40	40	40

Źródło: dane Warsztatu Terapii Zajęciowej w Żyrardowie

Największa liczba, bo aż 75% uczestników WTZ pochodzi z terenu gminy Żyrardów. Zdecydowana mniejszość uczestników WTZ pochodzi z terenów wiejskich. Powodem tego jest nie tylko większa liczba osób z niepełnosprawnością w Żyrardowie, ale także problem dojazdu do WTZ z mniejszych miejscowości, gdzie nie kursuje komunikacja autobusowa czy inna. WTZ dysponuje samochodem, który dowozi część uczestników, jednakże nie jest możliwe, aby dowiózł i odwiózł wszystkich chętnych.

Tabela 53 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w przedziale wiekowym w latach 2018–2020

wiek	2018 r.	2019 r.	2020 r.
ogółem	40	40	40
do 20 lat	0	0	0
21–29	12	12	11
30–39	16	15	17
40–49	10	11	11

50 i więcej	2	2	2
-------------	---	---	---

Źródło: dane Warsztatu Terapii Zajęciowej w Żyrardowie

W Warsztacie Terapii Zajęciowej nie ma szczególnej grupy wiekowej osób z niepełnosprawnością. Jednak największa liczba uczestników stanowią osoby w przedziale wiekowym 30 do 39 lat.

Tabela 54 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej według rodzaju głównego schorzenia w latach 2018–2020

rodzaj głównego schorzenia	liczba uczestników		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
niepełnosprawność intelektualna	4	4	4
zaburzenia psychiczne	13	13	12
choroby neurologiczne	2	2	2
niepełnosprawność sprzężona	18	18	17
inne	3	3	5

Źródło: dane Warsztatu Terapii Zajęciowej w Żyrardowie

WTZ obejmuje pomocą osoby z niepełnosprawnością z takimi schorzeniami, jak: niepełnosprawność intelektualna, uszkodzenie narządu wzroku, schorzenie psychiatryczne, zespół Downa, uszkodzenie narządu ruchu. W 2020 r. największa liczba osób, bo aż 43% uczestników WTZ to osoby z niepełnosprawnością sprzężoną. Drugim z kolei głównym schorzeniem są zaburzenia psychiczne. Dotykają one aż 30% uczestników WTZ.

WTZ realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności, niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia, na miarę jej indywidualnych możliwości. Dla wszystkich uczestników opracowywane są indywidualne programy rehabilitacji. Realizacja zadań odbywa się poprzez ogólne usprawnianie, a także rozwijanie takich umiejętności, jak wykonywanie czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej. Służy temu trening gospodarczo-techniczny i ekonomiczny.

WTZ przygotowuje do życia w środowisku społecznym również poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach oraz rozwój innych umiejętności niezbędnych w samodzielnym życiu. Zdobywanie tych umiejętności możliwe jest poprzez uczestnictwo w treningu funkcjonowania w życiu codziennym (treningi higieny i dbałości o wygląd zewnętrzny, trening kulinarny), treningu umiejętności praktycznych (prasowania, prania, reperacji odzieży i dbałości o obuwie) oraz treningu umiejętności interpersonalnych.

Poprawie kondycji psychicznej i fizycznej służą zajęcia ruchowe oraz pomoc psychologiczna. Dla uczestników WTZ ważne jest również wsparcie w postaci pracy socjalnej i terapeutycznej, a także pomoc w załatwianiu spraw urzędowych np. zgromadzenia i złożenia dokumentacji celem uzyskania świadczeń w takich instytucjach, jak ZUS, PCPR czy OPS, czy uzyskaniu świadczeń zdrowotnych.

Kolejnym zadaniem WTZ jest rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy. Służy temu:

- rozwijanie twórczego myślenia, zainteresowania sztuką i jej technikami,
- doskonalenie umiejętności manualnych,
- nabycie oraz doskonalenie umiejętności planowania oraz przewidywania,
- treningi metodą pracy z zastosowaniem zasady stopnia trudności.

W ramach WTZ uczestnicy mają możliwość rozwijania podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy, takich jak napisanie CV, listu motywacyjnego czy prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej. Nabywają umiejętności przydatne do podjęcia pracy zawodowej, czemu służą spotkania z doradcą zawodowym z Urzędu Pracy w Żyrardowie. Nabywają także umiejętności wyszukiwania ofert pracy i technik autoprezentacji.

W ramach WTZ uczestnicy są objęci rehabilitacją w ramach 8 grup:

- techniczna,
- odzieżowa,
- dziewiarska,
- komputerowa,
- rękodzieła artystycznego,
- „Szkoła Życia” (3 grupy).

Tabela 55 Rehabilitacja zawodowa uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w latach 2018–2020

		2018 r.	2019 r.	2020 r.
liczba uczestników		40	40	40
liczba uczestników przyjętych w danym roku		3	3	2
ilość opracowanych indywidualnych programów rehabilitacji		43	43	42
liczba uczestników, którzy wzięli udział w nieodpłatnych praktykach zawodowych u pracodawcy	ogółem	1	1	0
	w tym w spółdzielni socjalnej	0	0	0
liczba osób z niepełnosprawnością, których zgłoszenie do uczestnictwa w warsztacie zostało zatwierdzone i które nie rozpoczęły terapii w warsztacie		0	0	0
liczb osób z niepełnosprawnością, którzy opuścili warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia		0	0	0
liczb osób z niepełnosprawnością, którzy opuścili warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia i ponownie się zgłosili do uczestnictwa w warsztacie w przypadku utraty zatrudnienia		0	0	0
liczba uczestników zajęć klubowych dla osób niepełnosprawnych, którzy opuścili warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia		0	0	0

Źródło: dane Warsztatu Terapii Zajęciowej w Żyrardowie

Rotacja wśród uczestników WTZ jest niska. Wynika to głównie z tego, że wskazanie do uczestnictwa w warsztacie terapii zajęciowej ma coraz mniej osób ze schorzeniami pozwalającymi na podjęcie zatrudnienia po odbyciu terapii. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności wydaje wskazania głównie dla osób upośledzonych umysłowo. Jest to problem, na jaki zwracają uwagę pracownicy WTZ.

Każdy uczestnik po podjęciu zatrudnienia podlega trzymiesięcznemu okresowi ochronnemu, po którym ma zapewniony powrót do placówki w przypadku utraty pracy. Podczas okresu ochronnego uczestnik objęty jest wsparciem psychologa oraz pracownika socjalnego. Często zdarza się również, że uczestnicy boją się opuścić bezpieczne środowisko, które zapewnia im placówka i nie chcą podejmować prób podjęcia pracy.

Rekomendacje:

- prowadzenie klubu zajęć wspierających osoby, które opuściły WTZ,
- akcja/kampania promocyjno-informacyjna dotycząca specyfiki działalności warsztatu oraz wartości płynących dla osób z niepełnosprawnością z ich usamodzielnienia i przygotowania do podjęcia pracy zarobkowej,
- nawiązanie współpracy ze szkołami, w szczególności z klasami integracyjnymi,
- nawiązanie współpracy z Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności celem przyspieszenia procesu orzekania i zwiększenia liczby osób kierowanych do WTZ,
- podejmowanie działań niwelujących brak możliwości dojazdu osób zamieszkujących małe miejscowości, a skierowanych do WTZ, spowodowane brakiem komunikacji autobusowej lub innej.

Program „Aktywny Samorząd”

PCPR w Żyrardowie realizuje pilotażowy program „Aktywny Samorząd” finansowany ze środków PFRON. Formy wsparcia dotyczyły likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, realizowanych w ramach programu zadań:

1. Moduł I — likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową obejmuje:
 - Obszar A — likwidacja barier transportowych,
 - Obszar B — likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym,
 - Obszar C — likwidacja barier w poruszaniu się,
 - Obszar D — pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej,
2. Modułu II — pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela 56 . Liczba wniosków złożonych i rozpatrzonych pozytywnie w ramach pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
liczba złożonych wniosków	56	60	60
liczba wniosków spełniających wymagania formalne i rozpatrzonych pozytywnie	53	54	57

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Kwota przekazanych w ramach programu środków zabezpieczyła potrzeby wynikające ze zweryfikowanych pozytywnie wniosków, spełniających warunki do uzyskania wsparcia w ramach programu, zgodnie z wytycznymi i warunkami brzegowymi opracowanymi przez PFRON na poszczególne lata.

Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i zatrudniania realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Osoba z niepełnosprawnością może być zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako:

- bezrobotny czyli osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego,
- poszukujący pracy czyli osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Tabela 57 Formy wsparcia dla bezrobotnych niepełnosprawnych i poszukujących pracy niepełnosprawnych realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2019

forma wsparcia	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	bezrobotni niepełnosprawni	poszukujący pracy niepełnosprawni	bezrobotni niepełnosprawni	poszukujący pracy niepełnosprawni	bezrobotni niepełnosprawni	poszukujący pracy niepełnosprawni
pośrednictwo pracy	10	7	3	4	5	2
poradnictwo zawodowe	9	0	3	0	1	0
staże i bony stażowe	7	6	3	4	1	2
szkolenia i bony szkoleniowe	3	1	0	0	0	0
trójstronne umowy szkoleniowe	0	0	0	0	0	0
przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	0	0	0	0

stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki	0	0	0	0	0	0
dofinansowanie studiów podyplomowych	0	0	0	0	0	0
finansowanie kosztów egzaminów i licencji	0	0	0	0	0	0
pożyczka szkoleniowa	0	0	0	0	0	0
refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy	0	0	0	0	0	0
prace interwencyjne	0	0	1	0	0	0
roboty publiczne	0	0	0	0	1	0
prace społecznie użyteczne	5	0	3	0	3	0
zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania	0	0	0	0	0	0
refundacja kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7 lub osobą zależną	0	0	0	0	0	0
bon zatrudnieniowy	0	0	0	0	0	0
bon na zasiedlenie	0	0	0	0	0	0
dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej	0	0	1	0	0	0
pożyczka na podjęcie działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0
dofinansowanie podjęcia działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie

Jak wynika z danych PUP w Żyrardowie formami aktywizacji, z jakich najczęściej korzystały osoby z niepełnosprawnością to pośrednictwo pracy oraz staże i bony stażowe. Rzadziej — prace społecznie użyteczne, szkolenia i bony szkoleniowe. W ciągu trzech lat jedna osoba wzięła udział w pracach interwencyjnych, jedna w robotach publicznych, jedna osoba skorzystała z dofinansowania podjęcia działalności gospodarczej.

Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podaży są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób z niepełnosprawnością) m.in. słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę — niechęć pracodawców i w konsekwencji

znacznym kosztem ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoba z niepełnosprawnością może otrzymać ze środków PFRON jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej. Osoby chcące skorzystać ze wsparcia na utworzenie miejsc pracy w istniejącym lub nowym przedsiębiorstwie społecznym na terenie powiatu żyrardowskiego korzystały ze wsparcia OWES w subregionie warszawskim-zachodnim.

Na terenie powiatu żyrardowskiego działa 7 podmiotów ekonomii społecznej:

- Fundacja Ternopilska — gmina Żyrardów,
- Pomona Company LTD Sp. z o.o. — gmina Żyrardów,
- Przedsiębiorstwo Społeczne ŚMA Sp. z o.o. — gmina Żyrardów,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Żyrardowie przy MUSI NOVUM Sp. z o.o. — gmina Żyrardów,
- Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa” przy Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu — gmina Puszcza Mariańska,
- Spółdzielnia Socjalna Wspólnie — gmina Puszcza Mariańska.

Innym rodzajem instytucji przystosowanej do zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz służąca zwiększaniu aktywności zawodowej osób dotkniętych niepełnosprawnością jest zakład pracy chronionej. Na terenie powiatu żyrardowskiego nie funkcjonują jednak te instytucje.

Przedsiębiorstwo społeczne

Jednym z instrumentów prowadzenia polityki pomocy społecznej jest tworzenie przedsiębiorstw społecznych. Takie rozwiązanie, przy zaangażowaniu niewielkich środków publicznych, daje osobom wykluczonym możliwość prowadzenia działalności gospodarczej. Oprócz wypracowywania zysku, podmiot wyznacza sobie cele społeczne — wypracowane nadwyżki zysku inwestowane są w działania, realizujące wyznaczone cele społeczne.

W celach edukacyjnych Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie zorganizowało dwie wizyty studyjne. Dnia 28 listopada 2017 r. odbyła się wizyta studyjna w Spółdzielni Socjalnej Nasielszczyzna w miejscowości Stare Pieścirogi. W programie była prezentacja Spółdzielni socjalnej — proces zakładania, podmioty założycielskie, obszar działania, szanse i wyzwania oraz oprowadzanie po terenie spółdzielni. Na wyjazd zdecydowały się wszystkie instytucje pomocy społecznej z terenu powiatu żyrardowskiego i wysłały swoich przedstawicieli.

Dnia 9 maja 2018 r. miała miejsce wizyta studyjna w Spółdzielni Socjalnej „Pożytek” w Tłuszczu. W programie była prezentacja działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu oraz inicjatyw działających w jego strukturach i wokół, mających wpływ na powstanie spółdzielni, prezentacja Spółdzielni Socjalnej „Pożytek” — działalność, współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Na spotkaniu obecny był burmistrz Tłuszcza Pan Paweł Bednarczyk oraz kierownik OPS w Tłuszczu Pani Katarzyna Rostek. Na wyjazd studyjny zostali zaproszeni Radni Powiatu Żyrardowskiego, którzy nie skorzystali z zaproszenia.

W 2019 r. odbył się wyjazd studyjny do Płocka i Drobin. Finansowany i organizowany był on w ramach projektu Stowarzyszenia BORIS dotyczącego rozwoju ekonomii społecznej. W ramach wyjazdu uczestnicy zapoznali się z działaniami Powiatu Płockiego w zakresie rozwoju ekonomii społecznej oraz z działaniem Spółdzielni Socjalnej Centrum Usług Środowiskowych w Drobinie. W wyjeździe wzięło udział 15 osób. Wśród uczestników byli przedstawiciele lokalnych samorządów: Starosta Powiatu Żyrardowskiego, Zastępca Burmistrza Mszczonowa, Sekretarz Gminy Radziejowice, pracownicy urzędów i jednostek pomocy społecznej. W czasie wizyty odbyło się spotkanie z Wicestarostą Powiatu Płockiego i Pełnomocnikiem ds. ekonomii społecznej oraz z Burmistrzem Drobiną.

W czerwcu i lipcu 2019 r. została podjęta próba utworzenia spółdzielni socjalnej. Chęć współtworzenia zadeklarowało Stowarzyszeniu Równych Szans oraz Stowarzyszeniu na rzecz Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Psychofizyczną "Pomóż Życ" oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Żyrardowie. Odbyło się kilka spotkań roboczych, podczas których korzystaliśmy ze wsparcia merytorycznego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie warszawskim-zachodnim.

Przeszkody z jakimi się spotkaliśmy:

1. Przyczyny leżące po stronie podmiotów deklarujących stworzenie spółdzielni socjalnej:
 - rezygnacja z współpracy Stowarzyszenia na rzecz Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Psychofizyczną "Pomóż Życ" oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Żyrardowie,
 - brak czasu na przygotowanie dokumentacji w wyznaczonym okresie akredytacyjnym,
 - brak czasu na przygotowanie podopiecznych oraz ich rodzin na podjęcie aktywności zawodowej.

2. Przyczyny leżące po stronie osób, które mogłyby podjąć pracę oraz ich rodzin:
 - długotrwała bierność zawodowa pozbawiła ich przekonania o możliwości podjęcia aktywności zawodowej,
 - nieznamość zapisów w orzeczeniach o stopniu niepełnosprawności i rozumienia pojęcia niezdolności do pracy,
 - przyzwyczajenie do dotychczasowego sposobu życia i braku motywacji do zmian,
 - wyuczona bierność w wielu dziedzinach życia,
 - brak mobilizacji ze strony rodziny i opiekunów, wynikającej z obawy o utratę posiadanych świadczeń,
 - mentalność środowiskowa przekonanego o wyższości stabilizacji wynikającej z otrzymywanych świadczeń nad niepewną aktywnością zawodową i uzyskiwanymi z tego tytułu środkami finansowymi,
 - nieznamość efektów, jakie daje rehabilitacja poprzez pracę,
 - brak myślenia wybiegającego w przyszłość, planowania swojego życia, zabezpieczenia dziecka po stracie rodziców, integracji społecznej,

funkcjonowania w środowisku lokalnym w przyszłości, zabezpieczenia opieki i środków do życia w przyszłości.

Doświadczenia zdobyte podczas prac nad stworzeniem spółdzielni socjalnej są niezmiernie cenne. W planach związanych z tworzeniem przedsiębiorstwa społecznego w powiecie żyrdowskim zdobyte doświadczenia mają duże znaczenie i pozwolą na lepsze przygotowanie się.

Spoleczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych

Przy Staroście Powiatu Żyrardowskiego działa Powiatowa Społeczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych, będąca organem opiniodawczo-doradczym. Do zakresu działania Rady należy:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych i realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ocena realizacji programów,
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu Żyrardowskiego pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

W ramach Ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami podmioty publiczne winny zapewnić dostępność poprzez stosowanie uniwersalnego projektowania nowych rozwiązań lub usprawnień w usuwaniu istniejących barier. W myśl ustawy osobą ze szczególnymi potrzebami jest osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami.

Minimalne wymagania w zakresie dostępności obejmują zapewnienie w instytucjach publicznych:

1. dostępności architektonicznej:
 - zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
 - instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
 - zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
 - zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego,
 - zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób,

2. dostępności cyfrowej — wymagania określone w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych,
3. dostępności informacyjno-komunikacyjnej:
 - obsługa z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, w języku migowym i innych środkach komunikowania się lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
 - instalacja urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
 - zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
 - zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Spełnienie ww. zadań ma na celu poprawę warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, narażonych na marginalizację lub dyskryminację ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby. Wszystkie jednostki organizacyjne pomocy społecznej udostępniły Raport o stanie zapewnienia dostępności podmiotu publicznego.

Rekomendacje:

- zwiększenie wysiłków dotyczących rehabilitacji społecznej i zawodowej czyli promocji dostępu osób z niepełnosprawnością do zatrudnienia,
- rozbudowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa,
- zwiększenie liczby działań dotyczących integracji osób z niepełnosprawnością z pozostałą częścią społeczeństwa,
- podejmowanie działań na rzecz tworzenia przedsiębiorstw społecznych takich, jak spółdzielnie socjalne i zakłady aktywizacji zawodowej,
- dalsze konsekwentne likwidowanie barier architektonicznych, komunikacyjnych oraz transportowych, utrudniających osobom z niepełnosprawnością funkcjonowanie w społeczeństwie,
- podejmowanie działań na rzecz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- poszerzenie działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie osób

z niepełnosprawnością, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

V. Przemoc w rodzinie

Osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego,
- interwencji kryzysowej i wsparcia,
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej,
- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie,
- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie obejmuje m.in.:

- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Tabela 58 Prowadzenie poradnictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrdowskiego w latach 2018–2020

prowadzenie poradnictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	lata	liczba osób objętych wsparciem	liczba osób w rodzinie objętej wsparciem
Gmina Mszczonów	2018 r.	4	4
	2019 r.	5	5
	2020 r.	10	10
Gmina Puszcza Mariańska	2018 r.	16	38
	2019 r.	12	32
	2020 r.	14	39

Gmina Radziejowice	2018 r.	42	89
	2019 r.	19	32
	2020 r.	16	33
Gmina Żyrardów	2018 r.	137	411
	2019 r.	77	231
	2020 r.	70	211

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Tabela 59 Prowadzenie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

prowadzenie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	lata	liczba osób objętych wsparciem	liczba osób w rodzinie objętej wsparciem
Gmina Puszcza Mariańska	2018 r.	6	21
	2019 r.	8	29
	2020 r.	1	5
Gmina Żyrardów	2018 r.	71	213
	2019 r.	41	123
	2020 r.	13	39

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Tabela 60 Prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie	lata	podmiot prowadzący (jeżeli inny niż ops)	liczba osób objętych wsparciem	liczba osób w rodzinie objętej wsparciem
Gmina Puszcza Mariańska	2018 r.	TPD	3	9
	2019 r.	TPD	1	4
	2020 r.	TPD	1	4
Gmina Żyrardów	2018 r.		5	13
	2019 r.		3	18
	2020 r.		2	8

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Najczęstszą formą wsparcia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, udzielaną przez ośrodki pomocy społecznej jest poradnictwo psychologiczne. Jest ono realizowane we wszystkich gminach powiatu żyrardowskiego. Gminy Puszcza Mariańska i Żyrardów prowadziły interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą.

Osobom dotkniętym przemocą udziela się świadczeń z pomocy społecznej przede wszystkim w formie poradnictwa (psychologicznego i prawnego) oraz interwencji kryzysowej. Istotne znaczenie ma oddzielenie sprawcy przemocy od jej ofiar, stąd też pomoc może polegać na zapewnieniu schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia lub na zakazaniu kontaktów z pokrzywdzonym oraz na uniemożliwieniu wspólnego korzystania z jednego mieszkania przez sprawcę i ofiarę przemocy. Skuteczność udzielanej pomocy mają zapewnić określone obowiązki nałożone na organy administracji publicznej. Jednym z nich jest przyjęcie przez Radę Ministrów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, określającego działania w zakresie: ochrony i pomocy pokrzywdzonym, oddziaływania korekcyjno-edukacyjnego na sprawców przemocy oraz podnoszenia świadomości społecznej związanej z omawianą problematyką. Tworzenie podobnych programów lokalnych i regionalnych powierzono jednostkom samorządu terytorialnego. Ponadto do ich zadań należy rozwijanie infrastruktury socjalnej ukierunkowanej na przeciwdziałanie przemocy, zwłaszcza przez prowadzenie ośrodków wsparcia i ośrodków interwencji kryzysowej. Należy dodać, że zagadnienia związane ze zwalczaniem przemocy uregulowane są w Kodeksie karnym. Zastosowanie znajdują tu przede wszystkim przepisy normujące przestępstwa znęcania i znęcania ze szczególnym okrucieństwem.

Gdy dochodzi do przemocy lub w sytuacji podejrzenia występowania przemocy wprowadzana jest Procedura „Niebieskiej Karty”. Przewiduje ona ścisłą współpracę przedstawicieli różnych instytucji: Policji, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówek oświatowych i służby zdrowia oraz realizujących zadania do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura „Niebieskiej Karty” uruchamiana jest w celu zapobiegania dalszemu stosowaniu przemocy i podjęcie działań interwencyjnych, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy w rodzinie.

Każda „Niebieska Karta” jest przekazywana do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, gdzie organizowana jest pomoc rodzinie. W ramach procedury odbywają się grupy robocze, realizuje się indywidualne plany pomocy. Założenie procedury „Niebieskiej Karty” nie wymaga zgody osoby. Może być zakończona wyłącznie przez Zespół Interdyscyplinarny i zamknięta wraz z ustaniem przemocy w rodzinie na podstawie wniosku członków grupy roboczej.

Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Gminy realizują zadania zgodnie z własnymi programami przeciwdziałania przemocy w rodzinie. We wszystkich gminach powiatu żyrardowskiego funkcjonują zespoły interdyscyplinarne składające się z przedstawicieli służb i instytucji pracujących na rzecz

przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które w razie potrzeby powołują grupy robocze mające na celu budowanie i realizację strategii postępowania dla konkretnej rodziny dotkniętej przemocą.

Tabela 61 Procedura „Niebieskiej Karty”, prowadzona przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

procedura niebieskiej karty w podziale na gminy		2018 r.					2019 r.					2020 r.				
		M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż
ilość prowadzonych procedur		23	15	32	22	188	28	24	20	18	113	32	34	17	21	96
ilość wszczętych procedur		11	7	11	14	104	19	19	9	16	77	12	16	8	19	70
ilość opracowanych planów pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie		11	bd	0	14	54	19	bd	0	16	32	12	bd	0	19	15
ilość zainicjowanych procedur wszczęcia Niebieskiej Karty przez	Policję	9	6	10	13	98	18	8	6	12	71	12	13	6	17	66
	ośrodek pomocy społecznej	2	0	0	0	5	1	8	3	3	6	0	3	1	2	3
	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	służba zdrowia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	jednostki oświatowe	0	1	1	1	1	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0
	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ilość zakończonych procedur		16	10	21	22	137	8	6	11	12	66	27	11	8	21	71

Zródło: dane Zespołów Interdyscyplinarnych

Z powyższych danych wynika, że najwięcej Procedur „Niebieskiej Karty” zainicjowanych było przez Policję. Rzadziej wszczęcie nastąpiło z inicjatywy ośrodków pomocy społecznej, a jeszcze rzadziej przez jednostki oświatowe.

Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Tabela 62 Powody powoływania grup roboczych w Zespole Interdyscyplinarnym z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

powołanie grupy roboczej w sprawie w podziale na gminy	2018 r.					2019 r.					2020 r.				
	M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż
wszczęcia procedury Niebieskiej Karty	11	0	11	14	126	19	0	9	16	82	12	0	8	19	76

sytuacji kryzysowej w danej rodzinie	0	0	0	14	104	0	0	0	16	77	0	0	0	19	70
innych niepokojących sygnałów w danej rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane Zespołów Interdyscyplinarnych

W latach 2018–2020 grupy robocze w Zespole Interdyscyplinarnym były powoływane głównie z powodu wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”. W dwóch z pięciu Zespołów Interdyscyplinarnych czyli w gminie Wiskitki i gminie Żyrardów zwoływane były również z powodu sytuacji kryzysowej w danej rodzinie. Nie było przypadków zwoływania zespołów z powodów innych niepokojących sygnałów w danej rodzinie. W Gminie Puszcza Mariańska nie są powoływane grupy robocze w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego, a sam zespół funkcjonuje w składzie niezmiennym od lat.

W latach 2018–2020 Zespoły Interdyscyplinarne nie zgłaszały wniosków o udział sprawców przemocy w programie korekcyjno-edukacyjnym. W ciągu trzech lat były złożone 4 zawiadomienia do Prokuratury (2018 r. — 1 wniosek, 2019 r. — 2 wnioski, 2020 r. — 1 wniosek).

Natomiast do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej,
- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Dnia 28 sierpnia 2020 r. weszła w życie uchwała Rady Powiatu Żyrardowskiego Nr XIX/113/20 w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Żyrardowskim na lata 2020–2025”. Powiat Żyrardowski nie prowadzi ośrodków wsparcia i ośrodka interwencji kryzysowej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Nie prowadzi też specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Rekomendacje:

- upowszechnianie informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez organizowanie kampanii, akcji profilaktycznych,
- promocja już istniejących i nowych form wsparcia osób dotkniętych przemocą lub uzależnionych,
- wzmocnienie współpracy z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny w zakresie ograniczenia

skutków uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz stosowania przemocy w rodzinie,

- realizacja programów i projektów edukacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy rodzinie,
- działania podejmowane w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej,
- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- przygotowanie przeszkolonej kadry specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania wobec sprawców przemocy

Wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stosuje się środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Tabela 63 Rodzaj środków karnych zastosowanych przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie wobec sprawców przemocy w rodzinie w latach 2018–2020

środki karne zastosowane wobec sprawców przemocy w rodzinie	liczba zastosowanych środków karnych		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
kara pozbawienia wolności	20	17	32
kara ograniczenia wolności	4	0	2
skierowanie na oddziaływania korekcyjno-edukacyjne	0	0	0
obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	2	0	0
zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	8	6	9
zakaz zbliżania się do określonych osób	9	9	13
zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu	0	1	0
nakaz opuszczania lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	3	2	3

Zródło: dane Sądu Rejonowego w Żyrardowie

Zasadnicze znaczenie dla oddziaływania na sprawców przemocy oraz dla ochrony osób przez nich pokrzywdzonych ma sprawność postępowania wykonawczego. Analiza powyższych danych pochodzących z Sądu Rejonowego w Żyrardowie wskazuje, że najczęstszym środkiem karnym zastosowanym wobec sprawców przemocy w rodzinie jest kara pozbawienia wolności oraz zakaz kontaktowania się z określonymi osobami i zakaz zbliżania się do określonych osób.

W ostatnich trzech latach nie było zastosowanego środka takiego, jak skierowania na oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne. Spowodowane jest to faktem, że osoby będące sprawcami przemocy nie szukają pomocy w zmianie swojego zachowania. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w powiecie żyrdowskim był realizowany jedynie w 2017 r. Wzięło wtedy w nim udział 8 osób.

Rekomendacje:

- coroczne zbieranie i analiza informacji o działaniach podejmowanych wobec ofiar i sprawców przemocy w rodzinie przekazane przez Komendę Powiatową Policji oraz Ośrodki Pomocy Społecznej i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu, które są pomocne w monitorowaniu zjawiska przemocy,
- podjęcie skoordynowanych działań zmierzających do zmniejszenia rozmiarów przemocy przez m. in. jednostki pomocy społecznej, organy ścigania i jednostki oświatowe,
- budowa form wsparcia dla ofiar przemocy i członków rodziny,
- kampania informacyjna podnosząca świadomość społeczną,
- realizacja działań w szkołach na terenie powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in. udostępnienie „skrzynki zaufania” do zgłaszania uwag, spostrzeżeń i wniosków, udostępnienie telefonu zaufania dla uczniów i rodziców,
- prowadzenie w szkołach zajęć edukacyjno-profilaktycznych, projektów edukacyjnych, organizowanie warsztatów, spektakli profilaktycznych, a także szkoleń prowadzonych przez specjalistów,
- realizacja działań poprzez zajęcia, warsztaty i szkolenia dla uczniów, rodziców i nauczycieli przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną oraz w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w formie terapii rodzin, terapii indywidualnej i psychoedukacji,
- uruchomienie wsparcia dla ofiar przemocy w ramach punktów konsultacyjnych.

VI. Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej

Rodzina jest istotnym czynnikiem rozwoju dziecka. Stanowi najsilniej oddziałujące środowisko naturalne, które odgrywa znaczącą rolę w kształtowaniu człowieka. Rodzina powinna zapewnić dziecku harmonijny rozwój poprzez zapewnienie bezpieczeństwa, miłości, szacunku, akceptacji i więzi. Funkcjonowanie rodziny ma zasadnicze znaczenie podczas socjalizacji i wychowania dziecka, dając mu możliwość prawidłowego rozwoju i właściwego wypełniania ról społecznych w przyszłości.

Problemy społeczne wyartykułowane w poprzednich rozdziałach dotyczą między innymi rodziców i ich dzieci. Problemy rodzin związane są często z kilkoma czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi naraz, wpływając negatywnie na jej funkcjonowanie. Trudno czasem określić jaki problem jest głębszy czy ważniejszy, który jest przyczyną, a który skutkiem. Czynniki te wpływają na jej trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców/opiekunów w stosunku do dzieci. Skutkiem tego może być dziedziczenie przez dzieci ubóstwa, bezradności, wykluczenia społecznego.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a w najgorszym wypadku organizacji pieczy zastępczej, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego. Celem wsparcia rodziny jest wzmocnienie umiejętności wychowawczych rodziców/opiekunów, a w konsekwencji zapobieganie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Wsparcie rodziny

Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym problemów opiekuńczo-wychowawczych jest zadaniem gminy. Wójt zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
- terapii i mediacji,
- usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych,
- pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,
- organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Tabela 64 Forma pracy z rodziną prowadzone przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

forma pracy z rodziną	lata	liczba rodzin objęta wsparciem					liczba dzieci w rodzinie objętej wsparciem					liczba rodzin objęta wsparciem, których dzieci zostały czasowo umieszczone poza rodziną				
		M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż
	2018 r.	26	27	b.d.	b.d.	b.d.	10	69	b.d.	b.d.	b.d.	1	0	b.d.	0	b.d.

konsultacje i poradnictwo psychologiczne	2019 r.	67	25	b.d.	b.d.	b.d.	21	58	b.d.	b.d.	b.d.	2	0	b.d.	0	b.d.
	2020 r.	61	26	b.d.	b.d.	b.d.	19	56	b.d.	b.d.	b.d.	2	0	b.d.	0	b.d.
usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodzin z dziećmi	2018 r.	0	2	0	2	15	0	7	0	4	16	0	0	0	0	b.d.
	2019 r.	1	2	0	2	10	1	8	0	4	11	0	0	0	0	b.d.
	2020 r.	1	2	0	2	8	1	8	0	4	9	0	0	0	0	b.d.

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W większości OPS na terenie powiatu żyrdowskiego rodziny mają możliwość korzystania z poradnictwa specjalistycznego w formie poradnictwa psychologicznego. W gminie Mszczonów, Puszcza Mariańska oraz gminie Radziejowice ośrodki pomocy społecznej prowadzą poradnictwo psychologiczne w siedzibie swojej jednostki, dostępne raz lub dwa razy w tygodniu. W każdej gminie funkcjonują Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przy których funkcjonują punkty konsultacyjne psychologiczne. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej wskazują także na możliwości poradnictwa psychologicznego, dostępnego dla dzieci w szkołach prowadzonych przez gminy.

Gmina Puszcza Mariańska prowadzi dodatkowo specjalistyczne usługi dla dzieci autystycznych na podstawie umowy cywilno-prawnej z pedagogiem. W gminie Mszczonów w 2021 r. dwoje dzieci z problemem autyzmu, korzysta ze specjalistycznych usług opiekuńczych. Poradnictwo pedagogiczne w pozostałych gminach polega na współpracy z pedagogami szkolnymi. Natomiast poradnictwo prawne dostępne jest w urzędach gminy w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej w każdej z gmin powiatu żyrdowskiego, jak również w starostwie powiatowym. W starostwie powiatowym dostępne jest obecnie jedynie telefoniczne poradnictwo. W większości gmin rodziny z dziećmi mają również możliwość korzystania z usług opiekuńczych i specjalistycznych.

Ośrodki pomocy społecznej zwracają uwagę na to, że świadczone przez nich wyżej wymienione usługi są niewystarczające, szczególnie poradnictwo psychologiczne. Podopieczni ośrodków nie mają możliwości skorzystania z konsultacji psychiatrycznej dla dzieci. Ponadto zasygnalizowana została konieczność możliwości skorzystania z mediacji, która jest niezbędnym narzędziem w zakresie pracy m.in. przy „Niebieskich Kartach”. W wielu przypadkach mediacje rodzinne to niezbędna metoda rozwiązywania sporów, w której mediator pomaga stronom w osiągnięciu wspólnie akceptowanego porozumienia. To pomoc w uzgodnieniu sposobów uczestnictwa rodziców w życiu dzieci (ustalenie kontaktów z dzieckiem, miejsca zamieszkania dziecka, finansowe zabezpieczenie dziecka, zasady wychowania itp.). Mediacje to pomoc w rozwiązywaniu konfliktów między rodzicami a dziećmi (również dorosłymi dziećmi), jak również konfliktów pomiędzy innymi członkami rodziny, której coraz częściej mieszkańcy gminy wręcz żądają od pracowników, na co zwracają uwagę pracownicy MOPS w Mszczonowie (obecnie CUS w Mszczonowie). W Puszczy Mariańskiej techniki mediacji wykorzystywane są w pracy socjalnej przez pracowników, którzy zostali przeszkoleni w tym zakresie. W gminie Żyrardów podopieczni kierowani są do Fundacji Św. Michała Archaniola.

Ponadto do zadań własnych gminy należy tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:

- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałej na terenie gminy,
- zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
- organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających.

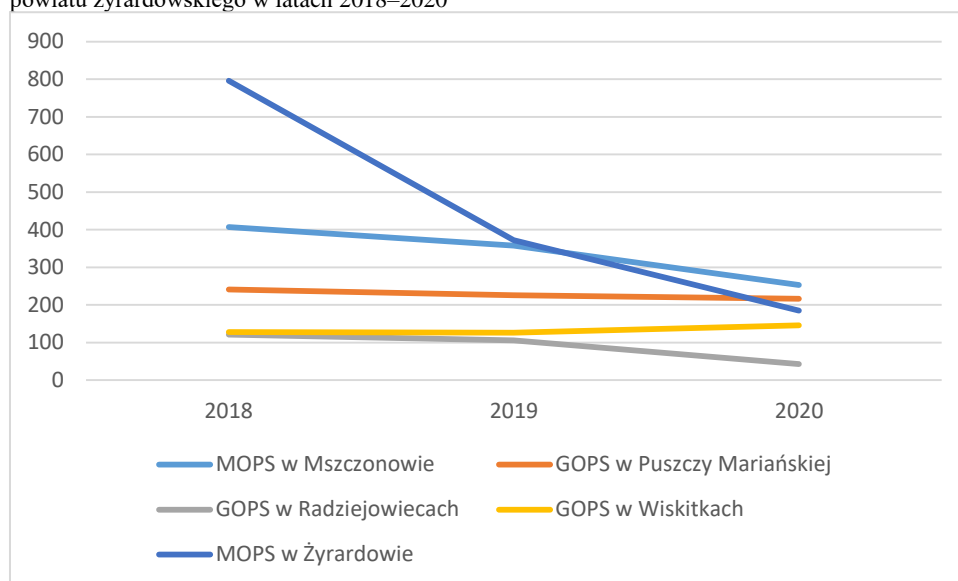
Tabela 65 Praca socjalna i praca asystenta rodziny z rodzinami z dziećmi prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

forma pracy z rodziną	lata	liczba rodzin objęta wsparciem					liczba dzieci w rodzinie objętej wsparciem					liczba rodzin objęta wsparciem, których dzieci zostały czasowo umieszczone poza rodziną				
		M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż	M	PM	R	W	Ż
praca socjalna	2018 r.	407	241	121	128	796	207	69	85	b.d.	b.d.	2	9	2	0	b.d.
	2019 r.	358	226	106	126	372	222	65	78	b.d.	b.d.	2	8	1	0	b.d.
	2020 r.	253	216	43	146	185	178	67	74	b.d.	b.d.	2	5	0	0	b.d.
praca prowadzona przez asystenta rodziny	2018 r.	18	9	8	17	59	46	25	27	37	91	1	0	2	0	b.d.
	2019 r.	18	8	9	19	14	51	19	31	45	30	1	0	1	0	b.d.
	2020 r.	18	5	11	22	22	52	18	33	55	39	1	0	0	1	1
opracowane i realizowane Planu pracy z rodziną	2018 r.	35	9	9	17	59	54	25	27	b.d.	91	1	0	2	0	b.d.
	2019 r.	35	8	8	19	14	47	19	31	b.d.	30	1	0	1	0	b.d.
	2020 r.	32	5	11	22	22	51	18	33	b.d.	39	1	0	0	0	b.d.
opracowane Oceny sytuacji rodziny	2018 r.	35	9	9	17	59	54	25	27	b.d.	91	1	0	0	0	b.d.
	2019 r.	35	8	8	19	14	47	19	31	b.d.	30	1	0	0	0	b.d.
	2020 r.	32	5	11	22	22	51	18	33	b.d.	39	1	0	0	0	b.d.

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, prowadzone jest przez pracę socjalną. Powyższa tabela ukazuje liczbę rodzin, z którymi prowadzona jest praca socjalna przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu żyrardowskiego. Stanowi ona najczęstszą formę pracy z rodziną prowadzoną przez pracowników pomocy społecznej.

Wykres 8. Praca socjalna z rodzinami z dziećmi prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

W większości gmin odnotowany jest spadek prowadzenia pracy socjalnej z rodzinami. Powyższy wykres ukazuje duży skok w dół w niektórych gminach. Szczególnie duży spadek liczny rodzin objętych pracą socjalną został odnotowany w gminie Żyrardów. Spadek w 2020 r. wynosi prawie 77% w stosunku do 2018 r. O połowę spadła liczba rodzin objętych pracą socjalną w Mszczonowie i o jedną trzecią w Radziejowicach. Jedynie w Wiskitkach w 2020 r. wzrosła liczba rodzin objętych pracą socjalną w stosunku do lat ubiegłych.

Asystent rodziny

Asystentura adresowana jest do rodzin niezaradnych życiowo, dotkniętych problemami społecznymi, a także tych, które mają trudności z wypełnianiem swojej naturalnej roli opiekuńczej. Zadaniem asystenta jest nawiązanie bliskiego kontaktu z rodziną w jej naturalnym środowisku i zapewnienie wsparcia w rozwiązywaniu bieżących problemów społecznych i wychowawczych. Asystent wspomaga też rodzinę w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w załatwianiu spraw urzędowych. Jego zadaniem jest przekazanie dobrych wzorców i pomoc w poszukiwaniu skutecznych rozwiązań tak, aby po zakończeniu współpracy rodzina potrafiła radzić sobie sama.

Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi przez asystentów jest kluczowe w kontekście bliskiego kontaktu z rodzinami, w których jest zagrożenie umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej. Ważną częścią pracy asystenta są działania na rzecz jego powrotu do rodziny biologicznej, w przypadku postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Praca asystenta z rodziną biologiczną, jeszcze bardziej powinna się wówczas nasilić. Zakładana jest bowiem tymczasowość pieczy zastępczej i powrót dziecka do rodziny biologicznej.

Pieczka zastępcza w praktyce może trwać nawet do dorosłości wychowanka. Większość wychowanków opuszczających pieczę zastępczą to młodzi ludzie, którzy osiągnęli tam pełnoletność, co oznacza, że w ich przypadku nie było możliwe doprowadzenie ani do powrotu do rodziny biologicznej, ani do adopcji. Aby powrót dzieci do rodzin był możliwy konieczne jest zdecydowanie większe objęcie rodzin biologicznych wsparciem. Jest to trudne z uwagi na

częsty brak gotowości i chęci rodziców biologicznych do współpracy. Wówczas przedłuża się praca z takimi rodzicami, gdy nie ma szans na ustanie przyczyn, z powodu których dziecko trafiło do pieczy zastępczej. Inną barierę stanowią środki, jakie mogą zostać przeznaczone na pracę z rodziną biologiczną. Asystentów jest mniej, niż wskazywałyby na to potrzeby. Ponadto są oni słabo wynagradzani, co nie zachęca potencjalnych nowych kandydatów do tej roli.

Tabela 66 Liczba asystentów rodziny i rodzin z dziećmi w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

ośrodek pomocy społecznej	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba asystentów	liczba rodzin objętych pomocą	liczba dzieci w rodzinie objętej pomocą	liczba asystentów	liczba rodzin	liczba dzieci w rodzinie objętej pomocą	liczba asystentów	liczba rodzin	liczba dzieci w rodzinie objętej pomocą
Mszczonów	2	18	46	2	18	51	2	18	52
Puszcza Mariańska	1	9	25	1	8	19	1	5	18
Radziejowice	1	8	27	1	9	31	1	11	33
Wisłok	1	17	37	1	19	45	1	22	55
Żyrardów	3	59	91	3	14	30	3	22	39

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej

We wszystkich gminach powiatu żyrardowskiego, w ostatnich latach, byli zatrudnieni asystenci rodziny. Zgodnie z ustawą — liczba rodzin, które asystent ma pod swoją opieką, powinna być dostosowana do stopnia trudności przeżywanych w danej rodzinie. Nie może jednak przekroczyć liczby 15 rodzin na jednego asystenta zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy. Powyższa tabela przedstawia liczbę asystentów pracujących w powiecie żyrardowskim oraz liczbę rodzin, z którymi prowadzona jest praca w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego.

Tabela 67 Liczba rodzin biologicznych z poszczególnych gmin powiatu żyrardowskiego, których dzieci zabezpieczone są w rodzinnej pieczy zastępczej oraz rodziny biologiczne, z którymi prowadzona jest praca asystenta rodziny przez poszczególne ośrodki pomocy społecznej

	praca asystenta rodziny	liczba rodzin biologicznych	praca asystenta rodziny	liczba rodzin biologicznych	praca asystenta rodziny	liczba rodzin biologicznych	praca asystenta rodziny	liczba rodzin biologicznych	praca asystenta rodziny	liczba rodzin biologicznych
	MOPS w Mszczonowie		GOPS w Puszczy Mariańskiej		GOPS w Radziejowicach		GOPS w Wisłoku		MOPS w Żyrardowie	
2018 r.	1	14	0	9	2	5	0	10	b.d.	111
2019 r.	1	14	0	8	1	5	0	12	b.d.	112
2020 r.	1	11	0	7	0	5	1	9	1	111

Źródło dane ośrodków pomocy społecznej i PCPR w Żyrardowie

Zestawienie danych ośrodków pomocy społecznej oraz danych PCPR w Żyrardowie, wskazuje, że rodziny, których dzieci zabezpieczone są w pieczy zastępczej, bardzo rzadko objęci są pracą asystenta rodziny. Są to wręcz sporadyczne przypadki. Wbrew założeniom ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praktykowane jest że rodzinie, której dzieci zostają

umieszczone w pieczy zastępczej odbierana jest pomoc asystenta rodziny, który wcześniej z tą rodziną pracował. Niestety bardzo często rodzice ci, po odebraniu im dzieci, nie współpracują z ośrodkami pomocy społecznej. Wielce prawdopodobne jest więc, że dzieci tych rodzin biologicznych nie wrócą do swoich rodziców.

Świetlica środowiskowa

Świetlica środowiskowa jest to ośrodek użyteczności publicznej, wspierający lokalną społeczność w procesie wychowywania dzieci i młodzieży. Działania świetlic środowiskowych najczęściej ukierunkowane są na dzieci i młodzież wywodzące się z rodzin dysfunkcyjnych lub mających trudną sytuację materialną. Podstawowym celem działania świetlic jest stworzenie dzieciom bezpiecznego miejsca i możliwości spędzenia czasu wolnego, a także doraźnej pomocy w rozwiązywaniu podstawowych trudności funkcjonowania społecznego, szkolnego, osobistego i emocjonalnego.

Do zadań ośrodków pomocy społecznej należy m.in. stworzenie spójnego systemu środowiskowej pracy opiekuńczo-wychowawczej, dzięki któremu zwiększą się szanse życiowe dzieci z zaniedbanych środowisk bez konieczności zrywania więzi z rodziną. Podjęcie szerszych działań wymaga zwiększenia środków finansowych na realizację tych zadań.

W Mszczonowie w 2018 r. i w 2019 r. była prowadzona świetlica środowiskowa, która podlegała pod Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Urząd Miasta Żyrardowa zlecał realizację zadań publicznych: zajęcia opiekuńczo-wychowawcze na rzecz dzieci w formie świetlicy, które prowadzone były przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszenie „Świetlik, Oratorium św. Jana Bosko oraz Harcerską Świetlicę Profilaktyczną w Żyrardowie.

Rekomendacje:

- uzupełnieniem pracy asystentów rodziny winno być szersze wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz placówek wsparcia dziennego — kompleksowo zajmujących się rodziną,
- celem wzmocnienia pracy w środowisku należy dołożyć starań w zakresie powstawania i działania rodzin wspierających,
- większa liczba organizacji pozarządowych, która mogłaby się włączyć w realizację projektów przyczyni się do wsparcia większej ilości osób i rodzin, wzrostu aktywności rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- współpraca w realizacji zadań przyczyniająca się do prawidłowego zaopiekowania się osobami i rodzinami niewydolnymi do samodzielnego zaspokajania potrzeb w zakresie realizacji projektów skierowanych np. do osób z niepełnosprawnością lub współpraca w zakresie organizowania wypoczynku letniego dzieci,
- potrzeba zwiększenia współpracy ze szkołami w zakresie wsparcia uczniów z rodzin dysfunkcyjnych,
- poszerzenie współpracy z PCPR w Żyrardowie — realizacja i uczestnictwo we wspólnych projektach finansowanych z funduszy unijnych, uczestnictwo we

wspólnych programach, szkolenia pracowników, działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne

Na terenie powiatu funkcjonuje Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żyrardowie. Jest to powiatowa placówka oświatowa, która świadczy usługi dla dzieci i młodzieży ze szkół oraz przedszkoli mających siedzibę na terenie powiatu żyrardowskiego. Udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunków kształcenia i zawodu. Udziela rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem.

Tabela 68 Liczba wydanych orzeczeń w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2021

orzeczenie o potrzebie		2018/2019	2019/2020	2020/2021
		liczba wydanych orzeczeń	liczba wydanych orzeczeń	liczba wydanych orzeczeń
kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	ogółem	300	342	349
	w tym dla dzieci i młodzieży niesłyszących i słabosłyszących	10	14	10
	w tym dla dzieci i młodzieży niewidomych i słabowidzących	5	2	4
	w tym dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją)	20	33	36
	w tym dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	55	58	50
	w tym dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	14	16	20
	w tym dla dzieci i młodzieży z autyzmem (w tym z Zespołem Aspergera)	85	111	91
	w tym dla dzieci i młodzieży ze sprzężonymi niepełnosprawnościami	19	19	21
kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie		0	0	0
kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym		18	16	19
indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego		0	2	0
indywidualnego obowiązkowego rocznego indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły		30	27	43
zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych w stopniu głębokim		4	6	5
wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka dla małych dzieci, u których stwierdzono niepełnosprawność		40	38	50

Źródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie

Analizując dane uzyskane z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie można zauważyć, że liczba wydanych orzeczeń ma tendencje wzrostową. W ciągu ostatnich trzech lat najwięcej wydano orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Stanowią one prawie 70% wszystkich wydanych orzeczeń. Warto w tym

miejszu zwrócić uwagę na to, że najczęściej były wydawane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem (w tym z Zespołem Aspergera), co stanowi 41,41% wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, rzadziej dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim — 23,53% oraz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją) — 12,84%.

W analizowanym okresie drugą po potrzebie kształcenia specjalnego jest liczba wydanych orzeczeń o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka dla małych dzieci, u których stwierdzono niepełnosprawność — prawie 13% oraz orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły — ponad 10%.

Tabela 69 Ilość wydanych opinii w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020

wydane opinie	2018/2019	2019/2020	2020/2021
	liczba dzieci	liczba dzieci	liczba dzieci
ogółem	519	363	601
wczesne wspomaganie rozwoju	40	38	50
odroczenie od obowiązku szkolnego	46	22	23
dostosowanie wymagań dydaktycznych do możliwości dziecka	83	36	49
objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu	26	7	49
objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole	178	150	315
specyficzne trudności	73	79	94
inne opinie	73	31	21

Źródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie

W latach 2020/2021 r. znacznie wzrosła liczba wydanych opinii dotyczących kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży. W stosunku do lat ubiegłych szczególnie duży wzrost obserwujemy w wydanych opiniach o objęciu pomocą psychologiczno-pedagogiczną, bo prawie o 52% w wydanych opiniach o objęciu pomocą w szkole oraz o prawie 86% o objęciu pomocą w przedszkolu.

Tabela 70 Liczba dzieci i młodzieży korzystających z poradnictwa specjalistycznego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020

rodzaj wsparcia	2018/2019		2019/2020		2020/2021	
	liczba dzieci poddanych badaniom	liczba dzieci objętych terapią	liczba dzieci poddanych badaniom	liczba dzieci objętych terapią	liczba dzieci poddanych badaniom	liczba dzieci objętych terapią
logopedyczne	310	64	299	64	307	55
pedagogiczne	709	36	424	33	558	40
psychologiczne	779	42	309	11	740	24

Źródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie

W analizowanym okresie widoczny jest ogólny spadek liczby dzieci objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. W latach 2018–2021 obserwuje się mniej więcej stały poziom

diagnoz logopedycznych, spadek liczby diagnozowanych pedagogicznie i psychologicznie dzieci. Jednocześnie obserwuje się też spadek liczby dzieci objętych terapią, szczególnie terapią psychologiczną.

Tabela 71 Liczba dzieci i młodzieży korzystających z poradnictwa zawodowego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020

poradnictwo zawodowe	2018/2019	2019/2020	2020/2021
	liczba dzieci	liczba dzieci	liczba dzieci
porady indywidualne	18	2	5
warsztaty (dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych)	604	190	0
Testy APIS – Z (dla uczniów z II klas liceum ogólnokształcącego)	207	198	0

Zródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie

Liczba dzieci i młodzieży korzystających z poradnictwa zawodowego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w ramach testów APIS–Z dla uczniów z II klas liceum ogólnokształcącego lekko spadła w latach 2019/2020. Natomiast znacznie spadła liczba dzieci korzystających z warsztatów dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych. Analiza danych związaną z poradnictwem zawodowym nie jest dobrym prognostykiem ze względu na ogólną sytuację w szkolnictwie w związku z epidemią COVID-19.

Tabela 72 Liczba dzieci i młodzieży podanych badaniom w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020

rodzaj badania	2018/219	2019/2020	2020/2021
	liczba dzieci poddanych badaniom	liczba dzieci poddanych badaniom	liczba dzieci poddanych badaniom
Badania Przesiewowe Wzroku	0	0	0
Badania Przesiewowe Słuchu	126	97	151
Badania Przesiewowe Mowy	553	427	0
inne	18	0	0

Zródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie

Powyższa tabela przedstawia liczbę dzieci poddanych badaniom przesiewowym słuchu, gdzie obserwujemy wzrost w latach 2020/2021 oraz badaniom przesiewowym mowy, gdzie widoczny jest spadek liczby przebadanych dzieci w latach 2019/2020. Natomiast w latach 2020/2021 badania przesiewowe mowy nie były prowadzone. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żyrardowie nie prowadzi badań przesiewowych wzroku.

Opinie i orzeczenia nie są wydawane na rok szkolny. Orzeczenia wydawane są na dany etap edukacyjny, czyli np. klasy 1-3, potem 4-8. Wyjątek stanowią opinie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia lub indywidualnej ścieżki obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, wydawane na rok szkolny. Powoduje to kumulację liczby opinii i orzeczeń w kolejnych latach szkolnych. Analiza liczby wydanych opinii i orzeczeń w kolejnych latach szkolnych nie zawsze zatem pozwala na rozpoznanie rzeczywistych tendencji w opiniowaniu i stojących za tym potrzeb dziecka.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żyrardowie oferuje wsparcie dla dzieci i rodziców/opiekunów oraz dla pedagogów i nauczycieli. Wobec problemów opiekuńczo-wychowawczych i innych, które zostały wyartykułowane w różnych miejscach diagnozy, należy:

- podjąć działania ukierunkowane na pomoc psychologiczną i psychiatryczną dla dzieci w związku ze skutkami epidemii COVID-19 oraz związane z alienacją dzieci i młodzieży w środowisku internetowym,
- przygotować szkoły na reagowanie na zachowania agresywne lub autodestrukcyjne u młodzieży,
- przygotować nauczycieli do pracy z dziećmi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym (socjoterapia),
- przygotować nauczycieli w szkołach do prowadzenia zajęć z uczniami z niepełnosprawnością, szczególnie z niepełnosprawnością intelektualną czy autyzmem,
- ocenić potrzeby i możliwości otwarcia oddziału w szkołach podstawowych dla uczniów z autyzmem.

Pieczą zastępczą

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Zabezpieczenie dziecka w sytuacji, kiedy musi opuścić swoją biologiczną rodzinę jest szczególnie ważnym zadaniem powiatu.

Rodzinne formy pieczy zastępczej to:

1. rodzina zastępcza:
 - spokrewniona,
 - niezawodowa,
 - zawodowa,
 - zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego,
 - zawodowa specjalistyczna,
2. rodzinny dom dziecka.

O funkcję rodzica zastępczego mogą starać się osoby, które m.in. zapewnią odpowiednie warunki bytowe, umożliwią dziecku zaspokojenie jego indywidualnych potrzeb, dają rękojmię należytego sprawowania opieki, przedstawią zaświadczenie o stanie zdrowia. Pod uwagę można wziąć także opinię środowiska sąsiedzkiego i zakładów pracy, a także psychologiczną i pedagogiczną o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, która to jest warunkiem koniecznym. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i zawodowej oraz rodzinnego domu dziecka nie może być powierzone osobom, które były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. Chętni, aby zostać rodziną zastępczą, składają pisemny wniosek do PCPR w Żyrardowie. Pozytywnie zakwalifikowani przechodzą szkolenie, a następnie, jeśli są gotowi, na wniosek otrzymują zaświadczenie kwalifikacyjne, które wydaje się na 2 lata. Następnie ich dane umieszcza się w rejestrze, do

którego ma dostęp właściwy sąd. Rodziny zastępcze spokrewnione nie muszą spełniać warunku obowiązku uczestnictwa w szkoleniu, jednak warto zachęcać je do jego ukończenia.

W powiecie żyrdowskim najliczniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. W tym typie rodzin, rodzicami zastępczymi zostają najbliższe dzieciom osoby czyli dziadkowie lub rodzeństwo.

W przypadku dziadków, zbyt duża różnica wieku między rodzicem zastępczymi, a dzieckiem generuje szereg problemów, zwłaszcza w okresie dorastania dziecka i starzenia się opiekuna. Zdarzają się sytuacje, kiedy opiekun pełniąc funkcję rodziny zastępczej, z racji wieku i problemów zdrowotnych — sam wymaga opieki. Problem występuje także, gdy rodzice biologiczni zamieszkują wspólnie z rodzicami zastępczymi. Ma to destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny zastępczej oraz dziecka. Nie zmienia się bowiem faktyczna sytuacja dziecka, co nie daje możliwości na zmianę środowiska i poznania innych, lepszych wzorców.

Zaś w przypadku, gdy rodziną zastępczą zostaje starsze rodzeństwo małoletniego spotykają się z innymi trudnościami w pełnieniu tej funkcji. Człowiek, który często dopiero uczy się dorosłego życia staje przed nowym wyzwaniem i odpowiedzialnością za młodsze rodzeństwo.

Drugą grupą rodzin zastępczych pod względem jej liczebności są rodziny niezawodowe. Mogą je tworzyć dalsi krewni, ale również osoby z dzieckiem niespokrewnione. Są to osoby, które przeszły szkolenie i zostały zakwalifikowane do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Nie podpisuje się z nimi umowy i nie otrzymują wynagrodzenia.

Najlepiej przygotowywane do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, choć najmniej liczne są rodziny zawodowe. Opieka nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej staje się wykonywanym przez nich zawodem. Aby zostać taką rodziną trzeba przez trzy lata pełnić funkcje rodziny niezawodowej, jednak nie jest to obligatoryjny warunek. Podpisują oni z organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej umowę i otrzymują wynagrodzenie. Rodzina zastępcza zawodowa może podjąć się pełnienia funkcji pogotowia rodzinnego i przyjmować dzieci na czas postępowania sądowego z interwencji. Może również zdecydować się na opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo małoletnią matką z dziećmi, albo nad nastolatkiem umieszczonym w rodzinie zastępczej, na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, stając się tym samym rodziną zastępczą zawodową specjalistyczną.

Zdarzają się sytuacje, gdy dzieci pochodzące z powiatu żyrdowskiego zostają umieszczone w rodzinach zastępczych poza powiatem. Przyczyną tego zjawiska może być nie tylko brak wolnych miejsc w rodzinach z terenu pochodzenia, ale np. miejsce zamieszkania dziadków dziecka czy dalszej rodziny, która zdecydowała się przyjąć je pod swoją opiekę.

Aby najlepiej zobrazować rodzinną pieczę zastępczą w poszczególnych latach przedstawiono poniżej tabele ukazujące liczbę rodzin zastępczych i dzieci, jakie były pod opieką PCPR w Żyrardowie w danym roku. Postanowiono odejść od przedstawiania liczb według stanu przedstawianego w sprawozdaniach czyli na dzień 31 grudnia danego roku ponieważ nie obrazuje to w pełni pieczy zastępczej, gdyż liczba rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy ulega ciągłym zmianom.

Tabela 73 Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w danym roku na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020

formy rodzinnej pieczy zastępczej	liczba rodzin w danym roku		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
rodziny zastępcze spokrewnione	91	79	80
rodziny zastępcze niezawodowe	32	30	41
rodziny zastępcze zawodowe	2	0	0
rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	1	0
rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	0	0	0
rodzinne domy dziecka	6	6	6
razem:	132	116	130

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

W powiecie żyrardowskim w ciągu ostatnich trzech lat spadła liczba rodzin zastępczych spokrewnionych, wzrosła liczba rodzin zastępczych niezawodowych. W 2018 r. dwie rodziny zawodowe zostały przekształcone w rodzinne domy dziecka. Od tego czasu w powiecie żyrardowskim 6 rodzin pełni funkcje rodzinnego domu dziecka. Rodzinne domy dziecka prowadzone są w różnych gminach powiatu żyrardowskiego: trzy w gminie Mszczonów, po jednym odpowiednio w gminie Puszcza Mariańska, Radziejowice, Żyrardów.

Tabela 74 Liczba dzieci umieszczonych w danym roku w pieczy zastępczej w latach 2018–2020

liczba umieszczeń w danym roku	2018 r.	2019 r.	2020 r.
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	5	12	7
w rodzinach niezawodowych	0	8	4
w rodzinach zawodowych	0	0	0
w rodzinnych domach dziecka	24	9	13
w instytucjonalnej pieczy zastępczej	4	8	3
razem:	29	36	24

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Powyższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które zostały umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W ciągu trzech lat 89 dzieci na podstawie postanowień sądu zostało zabezpieczonych z rodzin biologicznych. Najwięcej umieszczeń było w 2019 r. — 36 dzieci. W 2020 r. została zaobserwowana niewielka poprawa w stosunku do lat ubiegłych, bo 24 dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej i tylko troje w pieczy instytucjonalnej. Określenie „tylko” dobrze wygląda w statystyce, ponieważ świadczy o tym, że większość dzieci znajduje dom w rodzinach zastępczych. Należy jednak pamiętać o tym, że za liczbą kryje się mały człowiek i jego uczucia.

Warto jeszcze wspomnieć w tym miejscu o liczbie dzieci, które sąd postanowił umieścić w pieczy zastępczej w okresie do września 2021 r. — jest to 50 dzieci. Najwięcej, bo 26 dzieci z terenu gminy Żyrardów, 10 dzieci — z gminy Radziejowice, 8 dzieci — z gminy Puszcza Mariańska, 5 — z gminy Wiskitki, 1 — z gminy Mszczonów. Najtrudniejszy dla organizatora

rodzinnej pieczy zastępczej jest fakt, że nie ma miejsc w rodzinach zastępczych. PCPR w Żyrardowie jest zmuszony szukać miejsc w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie całego kraju. Dodatkowym utrudnieniem jest ograniczanie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w związku z deinstytucjonalizacją czyli przejściem od opieki instytucjonalnej do opieki lokalnej, skutkiem czego jest zmniejszanie liczby miejsc w placówkach, co nie przekłada się na zwiększenie liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Tabela 75 Liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu żyrardowskiego w danym roku w latach 2018–2020

rodzinne formy pieczy zastępczej w powiecie żyrardowskim	liczba dzieci		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
rodziny zastępcze spokrewnione	110	106	96
rodziny zastępcze niezawodowe	43	48	53
rodziny zastępcze zawodowe	10	0	0
rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	2	2	0
rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	0	0	0
rodzinne domy dziecka	72	71	77
razem:	237	217	236

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Powyższa tabela uwidacznia, iż analogicznie do liczby rodzin — najwięcej dzieci umieszczonych zostało w rodzinach zastępczych spokrewnionych, zdecydowanie mniej w rodzinach niezawodowych. W rodzinnych domach dziecka powinno przebywać nie więcej niż 8 dzieci. Często jednak jest więcej dzieci, na co prowadzący rodzinny dom dziecka godzą się ze względu na potrzebę umieszczenia rodzeństwa, unikając w ten sposób jego rozdzielenia. Ukazuje to problem związany z niedoborem miejsc dla nowych dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, co jest konsekwencją niewystarczającego napływu kandydatów do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych, a także tym, że dzieci nie wracają pod opiekę rodziców lub do adopcji, gdyż przedłuża się procedura uregulowania sytuacji prawnej.

Należy pamiętać także o tym, że w rodzinach zastępczych poza powiatem żyrardowskim w 2018 r. umieszczonych było 39 dzieci, 2019 — 42 dzieci, 2020 r. — 31 dzieci. Liczba ta uległa zmniejszeniu w stosunku do lat ubiegłych. Dzieci z powiatu żyrardowskiego umieszczane są w innych powiatach ze względu na miejsce zamieszkania rodzin zastępczych, które przyjęły dziecko pod swoją pieczę. Są to najczęściej krewni mieszkający w innych powiatach.

Kolejnym wnioskiem wypływającym ze statystyk PCPR w Żyrardowie jest fakt, że zdecydowana większość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej pochodzi z Żyrardowa. W 2020 r. było to ponad 80% wszystkich dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Ponadto, na przestrzeni trzech ostatnich lat widoczny jest wzrost umieszczeń o ponad 10%, przy ewidentnej tendencji spadkowej w pozostałych gminach. Analiza ta pokazuje potrzebę zwiększenia pracy asystentów rodziny w gminie Żyrardów, gdyż coraz więcej dzieci musi opuścić swoje rodziny biologiczne ze względu na niemożliwość zapewnienia im opieki przez najbliższe osoby czyli rodziców biologicznych.

W powiecie żyrardowskim nie funkcjonują rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, do których mogłyby być kierowane dzieci z deficytami wychowawczymi lub zdrowotnymi. Jest to dotkliwy brak, ponieważ dzieci są kierowane najczęściej do placówek, które choć są przygotowane do zapewnienia im odpowiedniej opieki, nie gwarantują jednego, stałego, bezpiecznego opiekuna.

Na początku 2018 r. ze względu na stan zdrowia działalność zawiesiła rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, która pełniła tę funkcję nieprzerwanie przez wiele lat. Dopiero w maju 2019 na krótko, bo przez niepełne 5 miesięcy udało się uruchomić pogotowie rodzinne. Jednak rodzina zastępcza, która podjęła się tej funkcji — zrezygnowała. Od tego czasu w powiecie żyrardowskim nie ma pogotowia rodzinnego. Jest to szczególnie dotkliwy brak w przypadku potrzeby natychmiastowego zabezpieczenia dziecka.

W 2018 r. nastąpiło przekształcenie dwóch rodzin zastępczych zawodowych na rodzinne domy dziecka. W konsekwencji stworzono 8 dodatkowych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. Jednak ciągle jest za mało rodzin zastępczych zawodowych, skutkiem czego jest permanentny niedobór miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci umieszczanych przez sąd. Sytuacja stała się jeszcze cięższa w czasie epidemii COVID-2019. Ośrodki pomocy społecznej miały ograniczone możliwości pracy z rodzinami potrzebującymi wsparcia. Na początku 2021 r. skończyły się miejsca w rodzinach zastępczych, które uzyskały kwalifikację pod koniec 2020 r. Jest to dotkliwy brak wobec fali umieszczeń w 2021 r.

Bardzo poważnym zagrożeniem dla dalszego rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej jest brak kandydatów na rodziny zastępcze. Badania NIK, jako główny powód tego zjawiska, wskazuje: „brak realnego finansowego i instytucjonalnego wsparcia przy zmaganiu się z wieloma trudnościami, jakie napotykają rodziny zastępcze”.

Trudności w pozyskiwaniu nowych rodzin zastępczych wynikają również z niedostatecznego wsparcia rodzin już funkcjonujących. Mimo iż przepisy dają im takie prawo, mają one problemy z szybkim dostępem do specjalistycznych placówek medycznych oraz uzyskaniem pomocy psychologów, pedagogów, psychiatrów i terapeutów poza kolejnością. Tymczasem umieszczane w rodzinach zastępczych dzieci częściej niż ich rówieśnicy obciążone są dysfunkcjami zdrowotnymi. Wiele dzieci korzysta ze stałej kontroli stomatologicznej i ortodontycznej, gdyż ze względu na zaniedbania, stan ich uzębienia wymaga szczególnej uwagi i długotrwałego procesu leczenia.

Większość dzieci ze względu na zaniedbania opiekuńcze rodziców biologicznych ma wrodzone wady, wymaga specjalistycznych konsultacji i leczenia. Niektóre z nich posiadają orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ze względu na niepełnosprawność intelektualną, choroby neurologiczne, kardiologiczne, układu oddechowego i inne. Na terenie powiatu, w rodzinnej pieczy dzieci z niepełnosprawnością jest odpowiednio: w 2018 r. — 14 dzieci, w 2019 r. — 13 dzieci, w 2020 r. — 17 dzieci. Poza powiatem w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 5 dzieci z niepełnosprawnością i ta liczba nie zmienia się w ciągu lat poddanych diagnozie.

U wielu dzieci diagnozowane są zaburzenia związane z ekspozycją na alkohol w okresie płodowym, czyli FAS/FASD. Dzieci z FAS/FASD często mają deficyty w umiejętnościach uczenia się, trudności z rozwiązywaniem problemów i pamięcią i/lub upośledzeniem mowy. Ponadto, wiele osób ma pewne nieprawidłowości behawioralne, w tym nadpobudliwość, zaburzenia oceny, łatwą rozpraszalność, impulsywność oraz upośledzone zachowania

społeczne i adaptacyjne. Podopieczni pieczy zastępczej są również diagnozowani pod kątem zaburzeń ze spektrum autyzmu.

Kandydaci na rodziny zastępcze

Do obowiązków organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, kwalifikowanie osób ubiegających się o pełnienie tej funkcji oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia. PCPR w Żyrardowie średnio dwa razy w roku przeprowadza szkolenie PRIDE czyli szkolenie edukacyjno-kwalifikacyjne dla kandydatów na pełnienie funkcji rodziny zastępczej. Kandydatom daje ono możliwość poznania podstawowych wyzwań związanych z przyjęciem dziecka do rodziny oraz własnych możliwości w tym zakresie. Trenerom, którzy w sposób aktywny przekazują wiedzę i ćwiczą umiejętności w grupie kandydatów, umożliwia rozpoznanie wśród kandydatów na rodziny zastępcze ich kompetencji, poprzez wykorzystanie profesjonalnych narzędzi kwalifikacyjnych.

W powiecie żyrardowskim w przeciągu ostatnich trzech lat po ukończeniu szkolenia PRIDE 16 rodzin zostało rodzinami zastępczymi niezawodowymi.

Rodzina zastępcza ma przygotować wychowanka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, do pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, poprzez zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i wdrażanie do nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych relacji międzyludzkich. Jej zadaniem jest również łagodzenie skutków doświadczania straty i separacji oraz kształcenie i doskonalenie umiejętności społecznych. Obowiązkiem powiatu jest wspieranie rodziny w tych działaniach.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, mogą być wspierane przez rodziny pomocowe. Taka możliwość jest w przypadku, gdy w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej przebywa więcej niż 3 dzieci. Zatrudnia się wtedy osobę do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.

W powiecie żyrardowskim z tej formy wsparcia korzystają wszystkie uprawnione rodziny zastępcze. Powiat opłaca 80 godzin pracy miesięcznie dla każdej z tych rodzin. Należy zwrócić uwagę na to, że wielokrotnie rodziny zastępcze sygnalizowały potrzebę zwiększenia liczby godzin, w których osoba do pomocy mogłaby pomagać przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.

Przy zapewnianiu pieczy i wychowania dzieciom umieszczonym w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz wykonywaniu innych czynności związanych z realizacją zadań rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mogą korzystać z pomocy wolontariuszy, organizowanej przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W powiecie żyrardowskim nie działa wolontariat na rzecz rodzin zastępczych, a warto byłoby pomyśleć

o tej formie wsparcia dla rodzin zastępczych oraz dla rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Wsparcie dla rodzin zastępczych

Do obowiązków powiatu żyrdowskiego należą również organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej poprzez tworzenie warunków do powstawania:

- grup wsparcia,
- specjalistycznego poradnictwa.

Grupy wsparcia dla rodzin zastępczych nie były nigdy organizowane w powiecie żyrdowskim. W ramach projektu realizowanego przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Mazowiecki Oddział Wojewódzki w latach 2020–2022, od 2021 funkcjonuje grupa wsparcia dla opiekunów zastępczych, prowadzona jako grupa terapeutyczna.

Zatrudnieni w PCPR w Żyrardowie specjaliści to psycholodzy oraz radca prawny, którzy pozostają w dyspozycji rodzin zastępczych. Zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą dotyczy w szczególności prawa rodzinnego. Radca prawny pomaga najczęściej w kwestiach dotyczących alimentów, a także dziedziczenia. Jednak, gdy zachodzi taka potrzeba pomoc udzielana jest też w innym zakresie.

Ustawa nakłada na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej obowiązek prowadzenia poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą. Wsparcie to jest istotnym obowiązkiem samorządu głównie ze względu na szczególnie wysokie obciążenie psychiczne rodzin i dzieci.

Tabela 76 Poradnictwo psychologiczne w PCPR w Żyrardowie w latach 2018–2020

	opinie psychologiczne (predyspozycje i motywacje rodziców zastępczych)	obserwacje psychologiczne oraz diagnozy psychofizyczne dzieci	poradnictwo psychologiczne (konsultacje dla rodzin i dzieci)
2018 r.	63	20	82
2019 r.	94	30	221
2020 r.	34	9	128

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Wnioski jakie płyną z powyższej tabeli ukazują, że psycholodzy nie mają możliwości wsparcia rodziców zastępczych i dzieci w ich codziennym funkcjonowaniu i rozwiązywaniu problemów. PCPR w Żyrardowie zatrudnia jedynie dwóch psychologów na ¼ etatu każdy. Ich praca ogranicza się do badań predyspozycji i motywacji kandydatów na opiekunów zastępczych i badań funkcjonujących już rodzin, jak również sporządzania diagnoz psychofizycznych dzieci przyjmowanych do pieczy. Sporadycznie także do pracy z dziećmi będącymi już w pieczy zastępczej.

Psycholodzy zatrudnieni w PCPR w Żyrardowie zwracają uwagę na to, że jest więcej potrzeb niż możliwości, jakimi oni dysponują. Idealnie byłoby, gdyby każdy psycholog zatrudniony był w wymiarze jednego etatu. Większość rodzin zastępczych i dzieci będących pod ich opieką

wymaga bowiem stałej opieki psychologicznej, albo co najmniej stałego dostępu do psychologa, którego nie jesteśmy w stanie im zapewnić. Każda rodzina, a zwłaszcza te nowopowstałe powinna być otoczona zwiększonym regularnym wsparciem psychologicznym, zarówno w formie spotkań indywidualnych oraz konsultacji wychowawczych, jak i grup wsparcia oraz warsztatów np. umiejętności wychowawczych. Natomiast oferta dla dzieci powinna zostać poszerzona o treningi umiejętności, takie jak trening zastępowania agresji, trening radzenia sobie ze stresem czy trening budowy poczucia własnej wartości.

Szkolenia rodzin zastępczych

Niepokojącym i niekorzystnym zjawiskiem jest mała liczba szkoleń organizowanych dla rodzin zastępczych przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Może to świadczyć o braku dbałości powiatu żyrardowskiego w zakresie podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodzin zastępczych. Rodziny zastępcze podnoszą swoje kwalifikacje poprzez uczestniczenie w szkoleniach wyszukiwanych i opłacanych z własnej inicjatywy. PCPR w Żyrardowie realizując swój obowiązek korzysta na tym polu ze wsparcia organizacji pozarządowych, takich jak Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział w Żyrardowie i Warszawie, Stowarzyszenie „Świetlik”, Stowarzyszenie „Wisitki org”. Daje to możliwość ponoszenia kompetencji rodzin zastępczych poprzez ich udział w projektach. Mimo, że szkolenia te bardzo pozytywnie oceniane są przez rodziny zastępcze, nie można mówić o stałym rozwijaniu kompetencji opiekuńczych rodzin zastępczych, gdyż zależne jest ono od tematyki i częstotliwości prowadzonych projektów.

Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mają prawo do czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy. W powiecie żyrardowskim nie było przypadku korzystania przez rodziny zastępcze z całego wymiaru urlopu. Jeżeli rodziny decydują się na wypoczynek jest to jedynie od 10 do 14 dni. Najczęściej rodziny zastępcze decydowały się na urlop w czasie przebywania dzieci na koloniach. Dla pozostałych dzieci organizowana była opieka poprzez umieszczenie w rodzinie pomocowej.

Rodziny zastępcze w rozmowach podkreślają, że praca z dziećmi daje efekty, które są widoczne. Potrzebne jest wprowadzenie rozwiązań, które umożliwią rodzinom zastępczym dostęp do usług specjalistycznych dla dzieci, jak również rozwój kompetencji wychowawczych samych rodzin zastępczych.

Problemy:

- wzrasta liczba dzieci wymagających umieszczenia w pieczy zastępczej,
- nie wzrasta liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- zbyt mała liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,
- trudności w umieszczeniu licznego rodzeństwa w jednej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka,
- brak wystarczającego specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych i dzieci (pedagog, psycholog, terapeuta dziecięcy, psychiatra dziecięcy),
- problemy związane z postępowaniem w sytuacji uzyskania pełnoletności przez dziecko z głęboką niepełnosprawnością,

- ukrywanie przez rodziny zastępcze problemów i oczekiwanie ich rozwiązania, kiedy sytuacja jest już bardzo trudna i skomplikowana,
- powielanie zachowania rodziców biologicznych przez 16, 17-latków, którzy nie wierzą w lepszą przyszłość,
- brak motywacji do nauki pełnoletnich wychowanków,
- nadmierna postawa chroniąca i opiekuńcza dziadków w stosunku do powierzonych im wnuków,
- brak mieszkań chronionych dla dzieci u progu dorosłości,
- rodzina biologiczna nie angażuje się w pracę z asystentem rodziny lub angażuje się niedostatecznie,
- przedłużające się procedury w sądzie w celu uregulowania sytuacji prawnej i uwolnienia dziecka do adopcji.

Rekomendacje:

- kontynuowanie akcji propagujących rodzinne formy opieki, mającej na celu pozyskanie kandydatów na rodziny zastępcze,
- promocja/akcja edukacyjno-informacyjna dot. rodzicielstwa zastępczego, mająca na celu „oswojenie” społeczności lokalnej ze specyfiką pieczy zastępczej, a także zindywidualizowanie podejścia dla potrzeby rozwoju dziecka umieszczonego w pieczy m.in. dla pracowników szkół i przedszkoli,
- tworzenie nowych rodzin zastępczych zawodowych,
- w związku z wysoką liczbą dzieci z niepełnosprawnościami umieszczonych w pieczy zastępczej, niezbędne jest organizowanie specjalistycznych form pieczy zastępczej, zapewnianie wsparcia terapeutycznego i specjalistycznego dzieciom z niepełnosprawnością,
- potrzeba zapewnienia rodzinom zastępczym możliwości skorzystania z uprawnień zawartych w ustawie, głównie szkoleń podnoszących kwalifikacje i zajęć prowadzonych w ramach grup wsparcia, a także pomocy specjalistycznej (głównie porady psychologiczne, wsparcie reedukacyjne, pomoc rehabilitacyjna, pomocy pedagoga, logopedy, specjalistę pracy z rodziną, doradcy zawodowego czy wsparcia prawnego). Wynika to nie tylko z potrzeby sygnalizowanej przez PCPR w Żyrardowie i rodziny zastępcze, ale również z raportu NIK z kontroli przeprowadzanej m.in. także w PCPR w Żyrardowie,
- zapewnienie przez Powiat Żyrardowski możliwości wypłacania rodzinom zastępczym świadczeń dodatkowych (np. dopłat do wypoczynku dzieci, remontu mieszkań),
- zwiększenie budżetu PCPR w Żyrardowie na zatrudnienie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi w większym wymiarze godzin,
- pomoc specjalistyczna powinna mieć charakter nie tylko doraźny, ale w zależności od występującego problemu także długofalowy, gdy istnieje taka potrzeba, stąd

potrzeba zapewnienie przez Powiat Żyrardowski dodatkowych etatów na psychologa i pedagoga,

- kontynuowanie i nawiązanie współpracy z nowymi organizacjami i fundacjami oferującymi diagnozy i terapie dla dzieci,
- przeszkolenie w przedmiocie prowadzenia treningu umiejętności wychowawczych pracownika oddelegowanego do pracy z rodzicami biologicznymi oraz rodzinami zastępczymi spokrewnionymi lub zapewnienie przez Powiat Żyrardowski dodatkowego etatu,
- integracja środowisk tworzących i wspierających rodzinne formy pieczy zastępczej,
- utworzenie wolontariatu mającego na celu pomoc rodzinom zastępczym w różnych obszarach codziennego funkcjonowania, poprzez nawiązanie współpracy ze szkołami, organizacjami pozarządowymi działającymi na danym terenie,
- współpraca z ośrodkami pomocy społecznej i budowa aktywnego systemu wsparcia dla rodziców biologicznych, by odzyskali zdolności do sprawowania opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

Większość rodzin zastępczych na terenie powiatu żyrardowskiego objętych jest opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jest to osoba, która jako pierwsza udziela wsparcia rodzinie. Od koordynatora wymagana jest przede wszystkim umiejętność dokonywania analizy środowiska, w którym umieszczono dziecko. Ważne jest, by właściwie rozeznac sytuację rodziny zastępczej i jej potrzeb, tak by następnie zorganizować niezbędną bazę instytucji udzielających wsparcia dziecku i rodzinie zastępczej, zapewnić dostęp do wsparcia specjalistycznego, a w szczególności psychologicznego, reedukacyjnego i rehabilitacyjnego. Na różnych płaszczyznach współpracują oni ze środowiskiem lokalnym, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.

W powiecie żyrardowskim opieką koordynatora objętych jest średnio ok. 90% rodzin zastępczych. Opieka przydzielana jest na wniosek rodziny zastępczej. Pozostałe rodziny, to głównie te, które mają pod swoją opieką pełnoletnich wychowanków i zgłosiły brak potrzeby korzystania ze wsparcia koordynatora.

Zatrudnienie koordynatorów w latach 2018–2020 uległo względnej stabilizacji po okresie dużej rotacji w latach ubiegłych. Zmiany wśród osób, które pełnią rolę koordynatora dla danej rodziny, jest o tyle niepokojący, że nie sprzyja budowaniu relacji opartej na zaufaniu. Tymczasem jest ono kluczowe, aby pomoc była skuteczna. Na sytuację ma również negatywny wpływ to, że resort nie przekazał powiatom dotacji na koordynatorów, podczas gdy gminy otrzymały je na asystentów rodziny. Ma to wpływ na poczucie, że ich praca jest mniej ważna.

Resort pozostawia organizatorowi pieczy zastępczej wolną rękę w standaryzacji pracy koordynatorów. Ma to pozwolić na realizację nałożonego na nich zadania, jakim jest kreowanie indywidualnych rozwiązań organizacyjnych sprzyjających rozwojowi i wsparciu rodzinnej pieczy zastępczej. Ogranicza jednak do 15 liczbę rodzin, z którymi ma współpracować

koordynator. Dlatego ważna jest ciągła analiza liczby rodzin zastępczych i liczby udostępnionych przez Powiat Żyrardowski etatów. Od lat liczba zatrudnionych koordynatorów nie pozwala na objęcie ich opieką wszystkich rodzin zastępczych.

Rekomendacje:

- opracowywanie przez asystenta rodziny planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej,
- zapewnienie etatów dla odpowiedniej liczby koordynatorów tak, aby w związku ze wzrostem liczby rodzin zastępczych była możliwość objęcia pomocą koordynatora wszystkich potencjalnych rodzin zastępczych,
- utrzymanie stabilizacji zatrudnienia i zapobieganie odpływowi do innych powiatów koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej poprzez zapewnienie godziwych płac,
- zapewnienie superwizji koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej,
- zwiększanie kompetencji poprzez możliwość udziału w szkoleniach.

Kontakt dzieci z rodzicami biologicznymi

Należy zwrócić uwagę na to, że rodziny zastępcze mają obowiązek umożliwiania kontaktu rodzicom biologicznym z dziećmi umieszczonymi w pieczy, choć może przynosić to niepożądany efekt i wywierać negatywny wpływ zarówno na rozwój emocjonalny dziecka, jak i na funkcjonowanie rodziny zastępczej. To właśnie kontakty z niewłaściwie funkcjonującymi rodzicami biologicznymi były najczęściej wskazywane przez ankietowane w 2020 r. przez NIK rodziny zastępcze, wśród których były także żyrardowskie rodziny zastępcze, jako czynnik utrudniający pracę z dzieckiem (a w niektórych przypadkach nawet niebezpieczny).

Szczególną opieką powinny zostać objęte dzieci, które udają się na urlopowanie do swoich rodziców naturalnych. Dobrą praktyką jest to, aby asystent rodziny, który pracuje z tą rodziną lub kurator sądowy objął rodzinę kontrolą, np. poprzez niezapowiedzianą wizytę. Pozwala to na stwierdzenie czy dziecko przebywające na urlopowaniu jest objęte właściwą opieką przez swoich rodziców naturalnych. Jak wynika z diagnozy, rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej sporadycznie objęci są jednak pracą asystenta rodziny. Dlatego należy szukać rozwiązań, aby umożliwić dzieciom spotkania ze swoimi rodzicami naturalnymi i dołożyć starań, aby ograniczyć negatywne skutki, jakie mogą te spotkania przynieść w sytuacji braku pewności co do jakości sprawowanej opieki podczas spotkań z rodzicami biologicznymi. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej udostępnia salę, w której takie spotkania się odbywają pod nadzorem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub psychologa.

Z danych organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wynika, że powroty dzieci do rodzin biologicznych nie są częste. W ciągu ostatnich trzech lat jedynie 24 dzieci wróciło do domu rodzinnego. Jednak jak wskazuje CUS w Mszczonowie są rodziny biologiczne, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, a które korzystały wielokrotnie z bezpłatnego wsparcia psychologa tamtejszego Centrum oraz z pomocy pracowników socjalnych. Jedna rodzina biologiczna od momentu odebrania dzieci, korzystała z pomocy i wsparcia asystenta

rodziny, który pracował z rodzicami biologicznymi w celu możliwości powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

Należy pamiętać o tym, że każde dziecko odseparowane od rodziców tęskni za nimi. Poprawne relacje opiekunów zastępczych z rodzicami dziecka mają wpływ na jego prawidłowy rozwój. Poprzez bycie otwartym i zainteresowanie się rodziną dziecka daje się mu do zrozumienia, że jest ono akceptowane wraz z jego pochodzeniem i korzeniami.

Rekomendacje:

- zapewnienia bezpiecznych warunków spotkań dzieci z rodzicami biologicznymi przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Wyjście dziecka z pieczy zastępczej

W przypadku stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny, załączając opinię podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Reintegracja rodziny czyli planowy proces odbudowy więzi rodzinnych, które zostały zerwane lub zachwiane to proces trudny i trwa do chwili powrotu dziecka do domu. Działania podejmowane na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej mają charakter zespołowy, a uczestniczą w nich m. in. pracownicy socjalni, asystenci rodziny, kuratorzy, pedagodzy szkolni i wychowawcy. W sytuacji umieszczenia małoletniego poza rodziną naturalną, reintegracja powinna być podjęta jak najszybciej. W ramach tego procesu rodzicom powinna być udzielana pomoc w formie m. in. porad, mediacji, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także kierowanie na terapię, warsztaty korekcyjno-edukacyjne oraz do grup wsparcia — w zależności od przyczyn odebrania dziecka rodzicom biologicznym.

Tabela 77 Powody wyjścia dziecka z pieczy zastępczej w latach 2018–2020

powód opuszczenia rodziny zastępczej	liczba dzieci opuszczających rodziny zastępcze			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	razem
powrót do rodziny biologicznej	7	10	7	24
przysposobienie	0	3	1	4
usamodzielnienie	3	5	3	11
razem:	11	18	11	39

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Powyższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które na mocy postanowienia sądu opuściły pieczę zastępczą. W ciągu trzech lat pieczę zastępczą opuściło 39 dzieci. Jest to wielka dysproporcja w stosunku do liczby 89 dzieci, które zostały w pieczy zastępczej umieszczone. Jak wynika też z powyższej tabeli w latach 2018–2019 tylko czworo dzieci z terenu powiatu żyrardowskiego zostało przysposobionych (troje w 2019 r., jedno w 2020 r.).

Świadczenia pieniężne dla rodzin zastępczych

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania, nie niższe niż kwota:

- 746,00 zł miesięcznie — w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej,
- 1 131,00 zł miesięcznie — w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 227,00 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.

Rodzinie zastępczej zawodowej na dziecko umieszczone na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 227,00 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka starosta może przyznać:

1. dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
2. świadczenie na pokrycie
 - niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka — jednorazowo,
 - kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki — jednorazowo lub okresowo.
3. finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego w wysokości odpowiadającej kosztom ponoszonym przez rodzinę zastępczą niezawodową albo zawodową na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, opał, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji, obliczonym przez podzielenie łącznej kwoty tych kosztów przez liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu lub domu jednorodzinnym i pomnożenie przez liczbę dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

Dodatkowo PCPR w Żyrardowie wypłacało dodatek wychowawczy na dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej oraz świadczenie „Dobry start”.

Instytucjonalna piecza zastępcza

Najkorzystniejsze dla dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej jest umieszczenie w rodzinie zastępczej, środowisku najbardziej zbliżonym do domowego. Pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powinien być ostatecznością, stosowaną po wyczerpaniu możliwości umieszczenia małoletnich w rodzinach zastępczych. W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej założono stopniowe odchodzenie od umieszczania

najmłodszych dzieci w placówkach opiekuńczych. Mogą do nich trafiać tylko dzieci powyżej dziesiątego roku życia.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej podejmuje starania, aby nie umieszczać dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, szczególnie dzieci, które nie ukończyły jeszcze 10 r.ż. W latach 2018–2020 dwa razy miała miejsce taka sytuacja. W 2018 r. umieszczone było czworo rodzeństwa, z których dwoje było poniżej 10 r.ż. W 2019 również było do umieszczenia 5-osobowe rodzeństwo, z czego 4 dzieci było poniżej 10 r.ż.

Tabela 78 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2018–2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej	65	38	25
liczba dzieci umieszczonych w danym roku	12	8	3
liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej, umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	0	0	3

Zródło: dane PCPR w Żyrardowie

Powiaty mogą sprawować instytucjonalną pieczę zastępczą w formie placówki opiekuńczo-wychowawczej. Powiat Żyrardowski nie prowadzi takiej formy pieczy zastępczej, a w przypadku potrzeby umieszczenia dzieci kierowanych przez sąd do instytucjonalnej pieczy zastępczej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej zmuszony jest umieszczać je poza granicami powiatu żyrardowskiego, często daleko. Ta odległość sprawia, że rodzicom i dzieciom jeszcze trudniej jest podtrzymywać i tak już nadwątlone więzi. Bardzo rzadkie są przypadki przeniesienia dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej do rodzin zastępczych. Zdarzyło się to w 2020 r.

W 2019 r. PCPR w Żyrardowie otrzymało dofinansowanie na projekt „PROMYK DLA DZIECKA — Stworzenie Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej typu interwencyjnego” Realizacja projektu nie doszła jednak do skutku, gdyż nie udało się wyłonić zewnętrznego partnera do realizacji zadania. Powiat Żyrardowski nie prowadzi też placówki wsparcia dziennego dla dzieci o zasięgu ponadgminnym.

Finansowanie pobytu dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi:

- wydatki na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,
- średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- wydatki na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Tabela 79 Wydatki powiatu żyrardowskiego na pieczę zastępczą w latach 2018–2020

wydatki powiatu na pieczę zastępczą	2018 r.	2019 r.	2020 r.
świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej	2 360 873,00 zł	2 477 802,00 zł	2 392 562,35 zł
koszty utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej poza powiatem żyrardowskim	482 877,87 zł	526 805,26 zł	523 333,47
świadczenia pieniężne dla pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	176 154,00 zł	241 518,00 zł	191 394,00 zł
kwota przekazana przez powiat żyrardowski na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	2 525 875,00 zł	2 364 833,00 zł	1 678 821,99 zł
świadczenia pieniężne dla pełnoletnich wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej	42 793,00 zł	63 241,00 zł	104 805,00

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Wysokość kosztów ponoszonych przez gminę jest uzależniona od długości okresu, w którym dziecko przebywa w pieczy zastępczej. W pierwszym roku jest to 10%, w drugim 30%, a w trzecim i kolejnym 50% kosztów pobytu i utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. Tym samym w każdym roku zwiększają się koszty gminy związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej. Niezbędne jest również utrzymanie na dotychczasowym poziomie w gminach zatrudnienia asystentów rodziny, których rolą jest podejmowanie działań zapobiegających umieszczeniu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a tym samym zmniejszenie wydatków ponoszonych przez gminę i powiat.

Pomoc dla osób usamodzielnianych

Wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą, najczęściej instytucjonalną, muszą gdzieś zamieszkać i przetransportować rzeczy osobiste, postarać się o założenie konta w banku, zgromadzić dokumenty związane z przyjęciem do nowej szkoły, zapisać się do nowej przychodni lekarskiej, wyrobić dowód osobisty. Bardzo często mają problemy z podstawowymi codziennymi obowiązkami: ze zrobieniem zakupów, gospodarowaniem pieniędzmi, gotowaniem. Są też bardziej narażeni na bezdomność, bezrobocie, wejście w konflikt z prawem. Dlatego tak ważna jest skuteczna pomoc w ich usamodzielnianiu, aby znaleźli swoje miejsce w społeczeństwie. Osobą która ma ich wspierać na tej drodze jest opiekun usamodzielnienia, którego wybierają już w wieku 17 lat.

Procedura usamodzielnienia ma na celu niesienie pomocy w integracji ze środowiskiem. Osobie po osiągnięciu pełnoletności opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu:

1. przyznaje się pomoc na:
 - kontynuowanie nauki,
 - usamodzielnienie,
 - zagospodarowanie,
2. udziela się pomocy w uzyskaniu:
 - odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - zatrudnienia,
3. zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Tabela 80. Liczba pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w latach 2018–2020

liczba wychowanków, którzy otrzymali	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	rodzinna piecza zastępcza	instytucjonalna piecza zastępcza	rodzinna piecza zastępcza	instytucjonalna piecza zastępcza	rodzinna piecza zastępcza	instytucjonalna piecza zastępcza
świadczenie na kontynuację nauki	30	9	33	8	27	12
świadczenie na usamodzielnienie	5	1	4	2	6	2
świadczenie na zagospodarowanie w formie rzeczowej	5	1	5	1	3	2

Źródło: dane PCPR w Żyrardowie

Wychowanek pieczy zastępczej osiągając pełnoletniość ma dwie możliwości. Pod warunkiem kontynuowania nauki, pozostaje w pieczy zastępczej maksymalnie do ukończenia 25 r.ż. Albo decyduje się rozpocząć samodzielne życie, nawet mimo braku wsparcia rodziny naturalnej. Bardzo często powodem pozostania w pieczy zastępczej jest brak mieszkań i pracy, ale też wyższe świadczenia finansowe w przypadku pozostawania w pieczy zastępczej, niż gdyby ją opuścili. Na wychowanków pozostających w rodzinach zastępczych spokrewnionych miesięczne świadczenie wynosi obecnie nie mniej niż 746,00 zł, a w rodzinach niezawodowych lub rodzinnym domu dziecka nie mniej niż 1 131,00 zł. Samodzielnie mieszkający wychowanek może liczyć głównie na świadczenie na kontynuowanie nauki w kwocie nie mniej niż 566,00 zł. W konsekwencji dłuższego pozostawania pełnoletnich wychowanków w rodzinie zastępczej, zmniejsza się liczba dostępnych miejsc na kolejne umieszczenia. Z drugiej strony w ten sposób wychowankowie zyskują więcej czasu na przygotowanie do samodzielnego życia i zdobycie wykształcenia.

Osoba usamodzielniana na rok przed osiągnięciem pełnoletności powinna wskazać opiekuna usamodzielnienia, jednak przepisy nie precyzują ani zadań, ani kwalifikacji, ani też kompetencji osoby, która ma zostać opiekunem. Obserwacje organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wskazują, że brakuje kompetentnych, przeszkolonych opiekunów usamodzielniania. Najczęściej opiekunami usamodzielnienia zostawały osoby przypadkowe, nieposiadające kwalifikacji do pełnienia tej funkcji i bez możliwości realnego wspierania wychowanka w procesie usamodzielnienia.

W rodzinach zastępczych spokrewnionych, opiekunami zostają przeważnie osoby bliskie, np. dziadkowie lub rodzeństwo. W przypadku wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych opiekunami zostają często dotychczasowi wychowawcy, którzy dobrze go znają oraz mają wykształcenie i umiejętności pedagogiczne. W tym wypadku jednak problemem jest brak czasu wychowawców, którzy w pełnym wymiarze opiekują się przede wszystkim dziećmi pozostającymi w placówce.

Należy też zaznaczyć, że opiekunowie wykonują swoją pracę nieodpłatnie, nie otrzymują żadnego wsparcia np. psychologa, doradcy zawodowego lub prawnika. Kluczowym jednak dla niepowodzenia misji opiekunów usamodzielnienia wydaje się fakt, iż tak naprawdę nie otrzymali oni od państwa żadnych uprawnień, aby choć w części móc wypełniać swoje zadania i realnie wspierać młodego człowieka w jego wchodzeniu w dorosłość: np. ze względu na ochronę danych osobowych nie mogą nawet dowiedzieć się, jak wychowanek radzi sobie w szkole, ani czy regularnie opłaca rachunki.

Najpóźniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności osoba usamodzielniana przy wsparciu opiekuna powinna spisać Indywidualny Program Usamodzielniania. W założeniu ma być to plan drogi życiowej młodego człowieka, który określa m.in. sposób zdobywania kwalifikacji zawodowych, podjęcia zatrudnienia, uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Plany te często nie tylko nie stanowią wsparcia, nie są wskazówką dla młodych ludzi, ale wręcz nie spełniają żadnej roli, oprócz dopełnienia administracyjnego obowiązku uzyskania pomocy finansowej. Dzieje się tak dlatego, że plany:

- powstają zbyt późno. Proces planowania przyszłości wychowanków powinien się rozpoczynać przed ukończeniem szkoły podstawowej, po to, by zapobiegać np. przypadkowemu wyborowi szkoły i mobilizować do wcześniejszego wytyczania drogi życiowej,
- są spisywane na szybko i nieprzemyślane, często tylko po to, aby spełnić formalny wymóg uzyskania przysługującej pomocy finansowej,
- są przygotowywane przez młode osoby, które najczęściej nie mają sprecyzowanych oczekiwań co do własnej przyszłości i nie są świadome ważności tych działań.

Problemem dla usamodzielnianych wychowanków jest uzyskanie pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Działania podejmowane przez pracowników PCPR w Żyrardowie ograniczają się do skierowania poszukującego pracy wychowanka do Powiatowego Urzędu Pracy. Niestety większości z nich bardzo trudno odnaleźć się na obecnym rynku pracy, przede wszystkim z uwagi na niski poziom wykształcenia, krótki staż pracy lub brak jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego.

Należy zaznaczyć, że sami wychowankowie często nie wykazują chęci i motywacji do podjęcia działań zmierzających do znalezienia zatrudnienia. Wśród wychowanków pieczy zastępczej, którzy zostali poinformowani o możliwości odbycia szkoleń interpersonalnych i spotkań z doradcą zawodowym zorganizowanych w 2018 r. przez PCPR w Żyrardowie, tylko jedna osoba w pełni skorzystała z oferowanej pomocy. Podobnie w 2020 r. w programie Wehikułu Usamodzielnienia w grupie warszawskiej regularnie uczestniczyło dwoje podopiecznych. Wehikuł Usamodzielnienia to główny program realizowany przez Fundację Robinson Crusoe. Jego celem jest długoterminowa i regularna pomoc młodzieży w usamodzielnieniu poprzez przekazywanie praktycznej wiedzy i umiejętności oraz kształtowanie postaw potrzebnych w samodzielnym życiu.

Ustawa o pieczy zastępczej przewiduje pomoc także w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, ale nie precyzuje, na czym miałyby one polegać. Barię jest tutaj kwestia przydziału mieszkań, socjalnych czy też komunalnych. Powiaty nie mają takich możliwości jak gminy. Pomoc PCPR w Żyrardowie sprowadza się tylko do napisania pisma do urzędów gmin popierającego wychowanka oraz spontaniczne działania zainicjowane przez koordynatorów wśród współpracowników i zaprzyjaźnionych darczyńców mające na celu zgromadzenie potrzebnych sprzętów, pościeli, mebli czy innych artykułów potrzebnych „na start”.

Bardzo dobrym rozwiązaniem, ale niewykorzystanym w powiecie żyrardowskim jest kierowanie młodych osób do mieszkań chronionych, w których mogą przebywać do czasu otrzymania lokalu z zasobów gminy. Dają one nie tylko dach nad głową, ale także możliwość

nauki samodzielnego życia. Ich mieszkańcy są pod opieką specjalistów, którzy regularnie sprawdzają, jak wychowankowie sobie radzą.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie przewiduje systemu monitorowania losów wychowanków po opuszczeniu pieczy zastępczej. Ich teczki zamykane są po pobraniu świadczenia na usamodzielnienie i na zagospodarowanie, a nie po wyposażeniu ich w kapitał życiowy umożliwiający świadome zdobywanie pozycji społecznej. Monitorowanie efektów usamodzielniania może przyczynić się do modyfikacji i dostosowania systemu do potrzeb i oczekiwań osób usamodzielnianych.

Warto zwrócić tutaj uwagę na badania Najwyższej Izby Kontroli, zgodnie z którymi prawie 1/3 wychowanków po opuszczeniu pieczy zastępczej rejestruje się w urzędzie pracy jako bezrobotni, 1/3 korzysta ze świadczeń opieki społecznej, są również przypadki bezdomności. Nie ma systemowego podejścia do tego problemu. Wychowankowie często pozostawieni są sami sobie. Duża część wychowanków pieczy zastępczej nie staje się samodzielną, lecz po prostu z jednej formy pomocy, jaką jest piecza zastępcza przechodzi pod inną czyli korzysta z pomocy społecznej i zasiłków dla bezrobotnych. Ważna jest realizacja działań skierowanych do usamodzielniających się wychowanków, by w jak najpełniejszy sposób przygotować ich do dorosłego życia.

Rekomendacje:

- potrzeba wprowadzenia w powiecie żyrdowskim całościowego systemu rozwiązań, w którym młodzi ludzie opuszczający pieczę zastępczą, mieliby zapewnione odpowiednie wsparcie finansowe, emocjonalne i społeczne,
- stworzenie narzędzi, aby już na wstępnym etapie procesu usamodzielnienia wychowanków możliwe było przeprowadzenie oceny sytuacji osobistej, rodzinnej, materialnej oraz jego predyspozycji,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu monitorowania losów wychowanków po opuszczeniu pieczy zastępczej,
- zapewnienie poradnictwa psychologicznego i zawodowego, stanowiących podstawę do zaplanowania indywidualnego procesu usamodzielniania,
- prowadzenie kursów oraz treningów, jeszcze w okresie pobytu w pieczy zastępczej, przygotowujących młodych ludzi do samodzielności,
- wsparcie społeczne wychowanków, np. poprzez tworzenie grup wsparcia,
- określenie zadań opiekuna usamodzielnienia oraz stworzenie warunków dla skutecznego pełnienia tej funkcji,
- utworzenie na terenie powiatu mieszkania chronionego dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, a także domy pomocy społecznej, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii.

VII. Pracownicy pomocy społecznej — kapitał powiatu żyrardowskiego

Pomoc społeczna ukierunkowana jest nie tylko na zaspokajanie podstawowych doraźnych potrzeb człowieka, ale ma również kształtować w człowieku zaradność, wyzwalać wiarę we własne siły i energię do podejmowania działań. Ma zbudować w podopiecznym zdolność do samodzielnego życia, rozwinąć w nim kompetencje w zakresie rozwiązywania własnych problemów i umiejętność adaptacji do zmieniających się sytuacji życiowych.

Od pracowników pomocy społecznej wymaga się umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie sami pokonać czyli wymaga się dobrej znajomości przepisów (ciągle zmieniających się i z bardzo zawiłą interpretacją), odporności na stres i wypalenie zawodowe, dobrego radzenia sobie w różnych sytuacjach z trudnym klientem, w dodatku kreatywności, innowacyjności, umiejętności kooperowania z różnymi podmiotami, umiejętności korzystania z zasobów (instytucjonalnych i ludzkich) i tak dalej. Pracownicy pomocy społecznej pełnią więc wiele ról zawodowych, w zależności od specyficznych zadań, jakie pracownik realizuje wobec klienta czy instytucji, z którymi współpracuje.

W pomocy społecznej nie ma też jednolitej „grupy docelowej”. Klienci pomocy społecznej znajdują się w różnych grupach wiekowych. Są to dzieci, młodzież, ludzie dorośli i osoby w podeszłym wieku. Są to osoby z różnych grup społecznych, jedno- lub wieloosobowych rodzin, osoby z niepełnosprawnością, ale także ich rodziny i opiekunowie. Realia życia i stan świadomości osoby potrzebującej związane są z różnorodnym kontekstem środowiskowym.

Dodatkowo szeroko rozumiana pomoc liczy się ze świadomym uczestnictwem, ze współpracą pomagających i korzystających z pomocy. Pracując z materia, jaką jest człowiek i wielorakość, wielopłaszczyznowość jego problemów, dodatkowo pracownicy pomocy społecznej obciążeni są wielkim balastem emocjonalnym. Często poczuciem bezradności i niemocy wobec osób zgłaszających się po pomoc, nierzadko z poczuciem klęski. Innym aspektem jest świadomość niedoborów instytucjonalnych i finansowych niepozwalających na szerszą działalność, a co za tym idzie — pozbawienie pracownika pomocy społecznej narzędzi pracy.

Na terenie powiatu żyrardowskiego funkcjonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie, 5 ośrodków pomocy społecznej, z czego dwa przekształcone obecnie w CUS, 3 domy pomocy społecznej, Warsztat Terapii Zajęciowej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy.

Tabela 80 Liczba osób pracujących w instytucjach pomocy społecznej w powiecie żyrardowskim w 2020 r.

jednostka organizacyjna pomocy społecznej	pracownicy ogółem
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie	28
Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie	27
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Puszczy Mariańskiej	11
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziejowicach	9
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach	22
Centrum Usług Społecznych w Żyrardowie	36
Dom Pomocy Społecznej w Hamerni	48

Dom Pomocy Społecznej przy ul. Limanowskiego w Żyrardowie	50
Dom Pomocy Społecznej przy ul. Sosabowskiego w Żyrardowie	56
Warsztat Terapii Zajęciowej	12
Środowiskowy Dom Samopomocy	5
razem:	304

Źródło: dane w/w jednostek

Powyższa tabela przedstawia liczbę pracowników stanowiących wsparcie osób potrzebujących zatrudnionych w placówkach placówki pomocy społecznej. W powiecie żyrdowskim jest ich 304, z czego 182 zatrudniają jednostki powiatowe. Nie zliczono tu osób pracujących w komisjach interdyscyplinarnych i alkoholowych, kuratorów zawodowych i społecznych czy pracowników organizacji pozarządowych działających w obrębie pomocy społecznej, wsparcia rodziny czy osób niepełnoprawnych itp.

Diagnoza służb społecznych z terenu powiatu żyrdowskiego wskazuje na niepokojący fakt, że zawód pracownika socjalnego, psychologa, terapeuty staje się zawodem deficytowym. Stają się oni jednymi z najbardziej poszukiwanych zawodów na rynku pracy. Gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej często borykają się z problemem braków kadrowych i dużej rotacji zatrudniania. Aby rozwiązać ten problem należy wspierać pomoc społeczną, zapewnić rozwój zawodowy i zwiększyć nakłady finansowe, co zwiększy efektywność pracy, a to przełoży się na zadowolenie i zaspokojenie potrzeb osób korzystających z pomocy społecznej. Aby móc odpowiadać na potrzeby klientów pomocy społecznej każda jednostka tego typu powinna mieć odpowiedni personel, który pozwoli na sprawne i prawidłowe funkcjonowanie oraz zapewni wszystkie niezbędne świadczenia i usługi. Kadra powinna być dobrana w taki sposób, aby odpowiadała charakterowi prowadzonej działalności.

Ważne jest również utrzymanie zasobów kadrowych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej na terenie gmin, miast, powiatu na odpowiednim poziomie, zabezpieczającym realizację wszystkich zadań z obszaru pomocy społecznej. Rodziny korzystające ze wsparcia pomocy społecznej wymagają właściwego zdiagnozowania i podjęcia odpowiednich działań ze strony pracowników socjalnych i specjalistów pracujących w jednostkach gminnych i powiatowych. Do realizacji tych zadań niezbędna jest wykwalifikowana kadra oraz odpowiednia liczba zatrudnionych pracowników. Tym samym niezbędne jest zabezpieczenie środków finansowych w budżecie gmin i powiatu na utrzymanie stałego poziomu zatrudnienia pracowników w obrębie pomocy społecznej. Niezbędnym elementem dla podniesienia prestiżu pracowników pomocy społecznej jest podnoszenie przez kadrę zarządzającą i pracowniczą kwalifikacji zawodowych, poprzez uczestnictwo w kursach zawodowych, szkoleniach, studiach podyplomowych.

Rekomendacje:

- pozyskanie i utrzymanie wykwalifikowanej kadry do świadczenia usług, w szczególności rehabilitantów, pielęgniarek, opiekunów, a także pracowników socjalnych, psychologów terapeutów,
- zapewnienie środków finansowych na działalność jednostek rozwijających możliwości pracy z klientem,

- potrzeba wsparcia w formie superwizji, szkoleń dotyczących walki ze stresem i przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu,
- podniesienie pensji pracowników pomocy społecznej. Niski pensje powodują rotację, rezygnację z pracy, braki kadrowe i przeciążenie pracowników, będące przyczyną wypalenia zawodowego. Warunki zatrudnienia powinny uwzględniać trudne i obciążające warunki pracy. Poziom wynagrodzeń (np. dodatki motywacyjne) i innych udogodnień winien być dodatkową motywacją do pracy, by zapobiegać rezygnacji z pracy w obszarze wsparcia społecznego,
- pracownicy socjalni z uwagi na charakter swojej pracy, powinni mieć prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 10 dni roboczych w każdym roku, a nie jak to jest obecnie raz na dwa lata.

VIII. Analiza SWOT

Przeciwdziałanie bezrobociu i dynamika rynku pracy	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • różnorodność form wsparcia aktywizacji zawodowej stosowana przez Powiatowy Urząd Pracy, • funkcjonowanie Gminnego Centrum Informacji w Mszczonowie i w Puszczy Mariańskiej, • funkcjonowanie Ochotniczego Hufca Pracy w Zespole Szkół nr 1 w Żyrardowie, • funkcjonowanie Agencji Pracy i dobra współpraca z Urzędem Pracy, • wiedza na temat rynku pracy dzięki badaniom i analizom przygotowywanym przez PUP w Żyrardowie, • działalność 5 zakładów pracy chronionej (POMONA, FLIS, FLISAN, FLISANKA I WALMAG, NOVUM), • działalność Lokalnego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej, • działanie 4 przedsiębiorstw społecznych zarejestrowanych w Bazie Przedsiębiorstw Społecznych prowadzonej przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej: Fundacji Ternopilska, HR Fair Play sp. z o.o., 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka stopa bezrobocia w powiecie żyrardowskim, w szczególności w gminie Wiskitki, • duży odsetek osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób długotrwale bezrobotnych, w grupie osób bezrobotnych, • brak klubu integracji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem treningu pracy, dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • mała liczba miejsc w żłobkach publicznych umożliwiające powrót kobietom do pracy po urodzeniu dziecka — na terenie powiatu znajduje się tylko jedna placówka w Wiskitkach, • ograniczona liczba Zakładów Pracy Chronionej i miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością oraz małe zatrudnienie w tej grupie spowodowane m.in. niechęcią pracodawców do zatrudnienia pracowników z tej grupy, a także niskimi kompetencjami zawodowymi osób z niepełnosprawnością,

<p>Przedsiębiorstwa Społecznego ŚMA sp. z o.o., Spółdzielni Socjalnej Wspólnie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • działalność pożyczkowa Żyrardowskiego Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości, • spadek, od trzech lat, liczby osób korzystających w powiecie żyrdowskim z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, • prowadzenie zajęć z przedsiębiorczości w szkołach. 	<ul style="list-style-type: none"> • mała liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością na rynku pracy, • wykluczenie osób z niepełnosprawnością (zwłaszcza o obniżonym poziomie intelektualnym) z korzystania z aplikacji internetowych, które np. przez okres pandemii były jedynym sposobem rejestracji, • brak przez okres pandemii wizyt studyjnych i kontaktu z doradcą zawodowym PUP uczniów ostatnich klas szkoły specjalnej, co ogranicza informacje wśród tej grupy na temat działania Urzędu Pracy, • brak instrumentów pozwalających na integrację zawodową osób posiadających status uchodźcy, • brak systemu wsparcia organizacji pozarządowych, w szczególności prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną statutową, stanowiących potencjalne miejsca pracy, • zbyt mała promocja narzędzi kreujących rynek dla produktów i usług oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej w powiecie żyrdowskim, • słaba promocja wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy możliwości zatrudnienia w organizacjach pozarządowych oraz w podmiotach ekonomii społecznej, • brak Zakładu Aktywności Zawodowej, Centrum Integracji Społecznej – podmiotów przygotowujących do wejścia na rynek osoby będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, • mała wymiana wiedzy i planowania działań między PUP, szkołami średnimi i sektorem biznesu w zakresie wyzwań lokalnego rynku pracy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • ogólnopolski trend spadku bezrobocia, • dostępność środków unijnych i programów specjalnych na działania 	<ul style="list-style-type: none"> • bariery powrotu kobiet na rynek pracy po urlopie macierzyńskim,

<p>aktywizacyjne na rynku pracy dla bezrobotnych, a w szczególności długotrwale bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwijająca się ekonomia społeczna, powstawanie podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, która jest szansą na miejsca pracy dla osób będących w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób 50+, osób z niepełnosprawnością, osób opuszczających zakłady karne, osób długotrwale bezrobotnych itp., • trend dostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb pracodawcy, zwiększenie oferty edukacyjnej w zakresie szkolnictwa zawodowego — również dla osób dorosłych, • aktywne wsparcie kształcenia ustawicznego i podnoszenia kwalifikacji poprzez finansowanie szkoleń, studiów podyplomowych i staży przez PUP ze środków Funduszu Pracy i PFRON, • dynamiczne zmiany struktury bezrobocia od momentu kryzysu wywołanego stanem epidemii COVID-19 w 2020 r., w tym w grupie osób z niepełnosprawnością, np. niewielki wzrost motywacji wśród pracodawców do zatrudniania pracowników z niepełnosprawnością, w związku z sytuacją na rynku pracy spowodowaną pandemią i brakiem wyspecjalizowanej kadry, • trend zwiększania się zatrudnienia w grupie migrantów — wg Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do roku 2030 polityka imigracyjna, obok aktywnej polityki prorodzinnej, ma stanowić czynnik uzupełniający na polskim rynku pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • gorsza sytuacja kobiet na rynku pracy w stosunku do sytuacji mężczyzn, np. ograniczone możliwości awansu, niskie wynagrodzenia, • niechęć części pracodawców do zatrudniania osób będących w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób 50+, osób z niepełnosprawnością, osób opuszczających zakłady karne itp., • niskie wynagrodzenia oferowane przez pracodawców i zatrudnianie w szarej strefie w związku z bardzo wysokimi pozapłacowymi kosztami pracy, • brak atrakcyjnych miejsc pracy, odpływ pracowników do Warszawy/ Łodzi, • odpływ pracowników (młodych ludzi), kadr wysoko wykwalifikowanych do innych miast i gmin, • niska mobilność zawodowa i przestrzena społeczeństwa, • niekorzystne warunki tworzenia i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, • niestabilność przepisów prawa zwłaszcza w zakresie prawa pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości, • dynamiczne zmiany struktury bezrobocia od momentu kryzysu wywołanego stanem epidemii COVID-19 w 2020 r., w tym w grupie osób z niepełnosprawnościami, zmiana trendu zatrudniania osób z niepełnosprawnością w związku ze zmianami na rynku pracy.
---	---

Wsparcie osób starszych i osób przewlekle chorych

Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • powołanie Rady Seniorów w Żyrardowie, • działania Pełnomocnika Prezydenta Miasta Żyrardowa do Spraw Seniorów, • działanie Domu Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku, • funkcjonowanie w Żyrardowie i Mszczonowie samorządowych klubów seniora, • aktywnie funkcjonujące lokalne stowarzyszenia i grupy senioralne, także w gminach wiejskich, • płatna oferta placówki dziennej opieki Przestrzeń Seniora, • aktywność organizacji pozarządowych w zakresie działań na rzecz seniorów, • baza lokalowa i sprzętowa instytucji kultury (np. ośrodka kultury, bibliotek, świetlic itp.) do zajęć aktywizacyjnych dla osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak mieszkań chronionych/wspomaganych, • brak rodzinnego domu pomocy, • brak oddziału/poradni geriatrycznej, • mały dostęp do alternatywnych form okresowej opieki nad osobami starszymi, np. teleopieki, opieki wytchnieniowej itp., • ograniczony dostęp do darmowej oferty dla osób starszych będących osobami aktywnymi i sprawnymi, • niewystarczająca liczba godzin usług opiekuńczych dla seniorów oferowana przez OPS, • zbyt długie terminy oczekiwania osób starszych na wizyty do lekarzy psychiatrów, • brak programów wsparcia osób starszych w zakresie funkcjonowania w środowisku zamieszkania (lokalnych polityk senioralnych).
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • trend wspierania aktywności seniorów, • wzrost świadomości społecznej na temat konieczności podnoszenia poziomu jakości życia seniorów w takich obszarach jak, np. zdrowie i sprawność funkcjonalna, kontakty społeczne i uczestnictwo w życiu ogółu, zachowania autonomii i samodzielności, • szeroka oferta administracji publicznej, organizacji pozarządowych i sektora prywatnego dotycząca aktywizacji seniorów, • zapisy Programu rządowego „SENIOR+” na lata 2021–2025, • zapisy programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025, • zapisy Programu „Opieka 75+”, 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa — wzrost liczby osób starszych na terenie powiatu, • osamotnienie osób starszych oraz wyludnianie się powiatu, • ubóstwo tej grupy społecznej — niskie emerytury i renty dużej części osób starszych, • wykluczenie społeczne z powodu ubóstwa i ograniczonego dostępu do zasobów społeczno-kulturalnych, • wykluczenie cyfrowe osób starszych, • rosnące potrzeby finansowe, w związku z koniecznością rozszerzenia infrastruktury placówek opieki stacjonarnej, usług opiekuńczych i specjalistycznych będących odpowiedzialnością na starzenie się społeczeństwa.

<ul style="list-style-type: none"> • deinstytucjonalizacja usług społecznych, np. promocja rodzinnych domów pomocy, • otwartość administracji publicznej na problemy seniorów, • wysoka motywacja seniorów do aktywizacji i angażowania się w życie społeczne, • rozwój usług specjalistycznych dostosowanych do potrzeb tej grupy i pojawienie się innowacyjnych formy opieki nad osobami starszymi i przewlekle chorymi, • nowe usługi i programy społeczne na rzecz osób starszych wdrażane przez Centrum Usług Społecznych w Żyrardowie i Mszczonowie (np. opieka wytchnieniowa, teleopieka, taksówka dla seniora, złota rączka dla seniora, Klub Senior+). 	
--	--

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja zapisów Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Żyrardowskim w latach 2017–2021, • działanie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, • funkcjonowanie i aktywna współpraca samorządu powiatowego z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, • realizacja przez Programu „Aktywny Samorząd” nakierowanego na likwidację barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością, • funkcjonowanie i wysoka jakość działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej, • funkcjonowanie i wysoka jakość działalności Specjalnego Ośrodka 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona oferta działań wspierających osoby z niepełnosprawnością ruchową, • brak mieszkań chronionych/wspomaganych, • ograniczony dostęp do poradnictwa/doradztwa specjalistycznego w zakresie edukacji, rehabilitacji, pomocy socjalnej, instytucjonalnej i organizacyjnej, • brak rodzinnego domu pomocy, • trudność w określeniu właściwego typu DPS przy niepełnosprawności sprzężonej, • niewielka oferta popołudniowych zajęć dla osób z niepełnosprawnością i ich rodzin oraz opiekunów, • bariery architektoniczne — niedostosowanie miejsc użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością, • mała dostępność usług asystenta osoby niepełnosprawnej,

<p>Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Żyrardowie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie i wysoka jakość działalności Środowiskowego Domu Samopomocy „Skrzydła” i Klubu Aktywizacji prowadzonego przez Stowarzyszenie Równych Szans w Żyrardowie, • funkcjonowanie przedszkola dla dzieci z niepełnosprawnością prowadzonego przez przedsiębiorstwo społeczne ŚMA Sp. z o.o., • coroczne zwiększanie się kwoty środków finansowych przekazywanych przez PFRON na realizację zadań ustawowych, • działanie Domu Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych, • dobra współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób z niepełnosprawnością, • realizacja przez organizacje pozarządowe projektów na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością, • powstanie CUS w Mszczonowie i CUS w Żyrardowie, • wykwalifikowana kadra w placówkach specjalistycznych do pracy z osobami z niepełnosprawnością. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak opieki wytchnieniowej, • pomijanie problemów osób zajmujących się osobami z niepełnosprawnością (mała oferta wsparcia dla tej grupy), • brak placówek wsparcia dziennego, • brak możliwości pozyskiwania środków unijnych ze względu na brak zasobów finansowych na wkład własny do projektów, • niewystarczające środki przekazywane z PFRON, • długi czas oczekiwania na turnusy rehabilitacyjne dla osób dorosłych, • brak parkingu przy siedzibie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności (PZOON) dla osób zainteresowanych wydaniem orzeczenia i osób niepełnosprawnych oraz brak przystanku autobusowego w pobliżu siedziby Zespołu dla osób dojeżdżających z odległych gmin powiatu żyrardowskiego i powiatu sochaczewskiego, • brak znajomości języka migowego wśród urzędników oraz pracowników PZOON w celu obsługi osób głuchoniemych i brak możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu i online, • brak wyposażenia PZOON w sprzęt niezbędny do pracy orzeczniczej z osobami z niepełnosprawnością, np. pętli indukcyjnej, wózka inwalidzkiego na potrzeby posiedzeń składów orzekających, informacji głosowych, telewizora z nagranyimi informacjami, komunikatami, instrukcjami dla osób zainteresowanych wydaniem orzeczenia i osób z niepełnosprawnością, • słaby dostęp do informacji, gdzie uzyskać informacje na temat aktualnych ulg i uprawnień dla osób z niepełnosprawnością wynikających z orzeczenia.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania środków finansowych z funduszach unijnych i krajowych (projekty miękkie i inwestycyjne) na likwidację barier 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze,

<p>architektonicznych i działania włączające na rzecz osób z niepełnosprawnością,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisy Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, • zapisy konwencji ONZ na rzecz osób z niepełnosprawnością, • zapisy Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, • deinstytucjonalizacja usług społecznych, • możliwość dalszego rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi, • możliwości programów kierowanych do osób z niepełnosprawnością i/lub ich opiekunów („Opieka Wytchnieniowa”, „Asystent osoby niepełnosprawnej”). 	<ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo wśród osób z niepełnosprawnością — jest to trzecia, pod względem liczebności, grupa osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie żyrardowskim, • niska wiedza i świadomość społeczna na temat konsekwencji niepełnosprawności i specyfiki potrzeb osób z niepełnosprawnością, • izolacja społeczna osób z niepełnosprawnością, • niewystarczające przygotowanie merytoryczne kadry pedagogicznej do prowadzenia zajęć z uczniami/uczennicami z niepełnosprawnością, szczególnie z niepełnosprawnością intelektualną.
--	---

Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie i wysoka jakość działalności Środowiskowego Domu Samopomocy „Skrzydła” prowadzonego przez Stowarzyszenie Równych Szans w Żyrardowie, • działanie Domu Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Hamerni. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca oferta terapeutyczno-edukacyjna dla dzieci z orzecznym całościowym zaburzeniem rozwojowym, • mała dostępność poradnictwa specjalistycznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, • mała liczba miejsc w środowiskowym domu samopomocy spowodowana ograniczeniami lokalowymi, • brak domu wsparcia typu B — dla osób psychicznie chorych oraz D — dla osób ze spektrum autyzmu, • brak klas terapeutycznych i/lub oddziału w szkołach podstawowych dla uczniów/uczennic z orzeczeniami całościowego zaburzenia rozwoju, • brak mieszkań chronionych i mieszkań treningowych oraz centrum opiekuńczo-mieszkalnego, • brak lekarzy specjalistów psychiatrii, szczególnie dziecięcej.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości społecznej na temat zaburzeń psychicznych, • zmiana postrzegania społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi, • wzrost świadomości społecznej na temat konieczności dbania o swoje zdrowie psychiczne i konieczności wcześniejszego szukania pomocy, tak aby nie dopuścić do pogłębienia się choroby. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki wskaźnik orzeczeń dzieci z powodu całościowego zaburzenia rozwojowego (CZR), • niewystarczające przygotowanie merytoryczne kadry pedagogicznej do prowadzenia zajęć z uczniami/uczennicami z orzeczeniem całościowego zaburzenia rozwojowego, • nieznane długofalowe skutki pandemii, np. zwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi spowodowana m.in. izolacją społeczną, • strach przed osobami z zaburzeniami psychicznymi i izolacja społeczna tych osób.

Infrastruktura DPS i mieszkań chronionych	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie 3 DPS na terenie powiatu zapewniających 221 miejsc, <ul style="list-style-type: none"> – DPS w Żyrardowie ul. Sosabowskiego 23, 96-300 Żyrardów, przeznaczony dla osób w podeszłym wieku (liczba miejsc 80), – DPS w Żyrardowie, ul. Limanowskiego 32b, 96-300 Żyrardów, przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych (liczba miejsc 63), – DPS w Hamerni ul. Mszczonowska nr 1, Tartak Brzuski, 96-325 Radziejowice, przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych (liczba miejsc 72), • zapewnienie właściwej opieki osobom mieszkającym w DPS, • poprawa jakości życia osób przebywających w DPS na terenie powiatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • utrudnienia związane z obostrzeniami COVID-19, • budynki w stanie wymagającym remontów i słabe zagospodarowanie terenów wokół budynków, • niskie budżety placówek na działania na rzecz poprawy jakości oferty DPS, • ograniczony dostęp klientów DPS do lekarzy specjalistów i badań diagnostycznych (limity, długi czas oczekiwania), • mała dostępność do różnych form rozwoju i wsparcia dla pracowników DPS, np. superwizji, szkoleń, dofinansowania studiów podyplomowych itp., • brak możliwości korzystania z środków unijnych poprzez niemożność zapewnienia przez Powiat Żyrardowski wkładu własnego do projektów, • brak mieszkań chronionych na terenie powiatu żyrardowskiego,

	<ul style="list-style-type: none"> • problemy finansowe DPS spowodowane zmniejszeniem dotacji na działalność w związku z wolnymi miejscami.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • deinstytucjonalizacja usług pomocy społecznej, np. dofinansowanie do tworzenia rodzinnych domów pomocy, • tworzenie systemów wsparcia pozwalających na pozostanie osób zależnych w środowisku domowym, także po śmierci jej opiekunów: rodziców lub innych osób bliskich, np. Model „Kręgi Wsparcia”. 	<ul style="list-style-type: none"> • zmiana modelu rodziny z rodziny wielopokoleniowej, zapewniającej opiekę osobom starszym, przewlekle chorym czy z niepełnosprawnością, na model rodziny nuklearnej, • brak infrastruktury mieszkaniowej w zasobach powiatu mogącej być wykorzystywaną na mieszkania chronione, • nieprzygotowanie środowiska na proces deinstytucjonalizacji usług i brak gwarancji odpowiedniej jakości opieki, • zła jakość warunków pracy pracowników/pracowniczek DPS, np. niskie wynagrodzenia, i związane z tym strajki i protesty tej grupy zawodowej.

Pomoc rodzinom potrzebującym wsparcia	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie ze strony ośrodków pomocy społecznej m.in. poprzez pracę socjalną, różnego rodzaju zasiłki, doradztwo itp., • rozwój systemu wspierania rodzin w zakresie usług asystenta rodziny i świadczeń socjalnych, • działania Punktu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego (PSPR) przy PCPR, • możliwość skorzystania z wysokiej jakości poradnictwa psychologicznego w PSPR, • działalność Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, • realizacja na terenie powiatu akcji „Szlachetna Paczka”— ogólnopolskiego projektu pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • mała dostępność oferty Punktu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego (zatrudnienie w PSPR jednego pracownika socjalnego, w niepełnym wymiarze godzin), • mała dostępność poradnictwa psychologicznego, • mała liczba asystentów rodziny, • zbyt małe uwzględnianie rozwiązań prorodzinnych w stanowieniu prawa lokalnego, • brak spójnego, lokalnego systemu profilaktyki i środowiskowej pracy opiekuńczo-wychowawczej (w tym zwłaszcza sieci poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, małżeńskiego, rodzinnego i młodzieżowego), brak wdrażania lokalnego systemu wsparcia (LSW)

<ul style="list-style-type: none"> wysoka aktywność organizacji pozarządowych w zakresie działań wspierających rodziny. 	<p>rekomendowanego w Programie Rodzina,</p> <ul style="list-style-type: none"> brak systemu wsparcia osób opuszczających zakłady karne, w tym wsparcia w znalezieniu pracy, ale też w codziennym funkcjonowaniu — radzeniu sobie „z wyzwaniami dnia codziennego”, brak ewaluacji skuteczności form pomocy udzielanej osobom opuszczającym zakłady karne, mała liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, słabe przygotowanie kadry pedagogicznej szkoły do pracy z dziećmi i młodzieżą z zachowaniami agresywnymi, autodestruktywnymi, zagrożonych niedostosowaniem społecznym (socjoterapia), mała ilość specjalistycznej kadry do pracy z rodziną, szczególnie z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami np. zaburzenia emocji i zachowania (np. terapeuci, psychiatry dziecięcy, neuropedagodzy itp.), mała liczba grup, organizacji, ruchów, stowarzyszeń pełniących funkcje rodzicielskich grup wsparcia, brak kompleksowej informacji o różnych ofertach kierowanych do rodzin, zbyt mała liczba mieszkań socjalnych oraz kwaterunkowych spełniających wymogi wynikające z przepisów prawa, zły stan techniczny mieszkań socjalnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> zapisy Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, zapisy Programu Rodzina, zapisy Programu „Rodzina 500 +”, Karta Dużej Rodziny, doskonalenie dotychczasowych oraz opracowywanie nowych form pracy z rodziną, trend rozwoju metody pracy środowiskowej, aktywizowania 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby rodzin potrzebujących wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, nasilenie się w związku z izolacją spowodowaną pandemią takich zjawisk jak konflikty w rodzinie, zachowania dysfunkcyjne rodziców,

<p>społeczności do harmonijnej współpracy na rzecz rodziny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie prawdopodobieństwo, powrotu do zakładu karnego osób, ze względu na mało skuteczny system resocjalizacji, wysoki stopień bezrobocia w tej grupie i wysokie zagrożenie bezdomnością, • spadek prowadzenia pracy socjalnej z rodzinami ze względu na mniejszy dostęp do rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze, ale nie zgłaszające się już po pomoc do OPS ze wzgl. na 500+, • niepewna sytuacja gospodarcza kraju (pandemia), zagrożenie pogłębienia się problemu ubóstwa, • dziedziczenie ubóstwa przez dzieci w rodzinach korzystających z systemu pomocy społecznej, • rosnąca liczba uzależnień wśród młodzieży i przestępczości nieletnich, • eurosieroctwo — migracja zagraniczna młodych ludzi za pracą, pozostawianie dzieci pod opieką dziadków, • niechęć do współpracy ze strony rodzin wymagających wsparcia.
---	---

Wsparcie dzieci i młodzieży, w szczególności pozostających poza opieką rodzicielską (piecza zastępcza)	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja 3-letniego programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie żyrdowskim na lata 2017–2020, • efekty pracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, • działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie, • współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działania na rzecz dzieci i młodzieży potrzebujących wsparcia, m.in. z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszeniem „Świetlik, Oratorium św. Jana Bosko, Związkiem Harcerstwa Polskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt małe wsparcie psychologiczne i psychiatryczne dla dzieci i młodzieży, m.in. w związku ze skutkami epidemii COVID-19 oraz związanych z alienacją w środowisku internetowym, • mała dostępność poradnictwa psychologicznego dla rodzin zastępczych w PSPR, • niewystarczająca liczba specjalistycznej kadry (np. terapeuci, psychiatry dziecięcy, neurologi itp.) do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami przebywającymi w rodzinach zastępczych, np. niepełnosprawność,

<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie w Mszczonowie świetlicy środowiskowej podlegającej pod Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • prowadzenie 7 rodzinnych domów dziecka, • funkcjonowanie 80 rodzin zastępczych spokrewnionych, • funkcjonowanie 41 rodzin zastępczych niespokrewnionych, • funkcjonowanie grupy wsparcia dla opiekunów zastępczych, prowadzonej jako grupa terapeutyczna przez TPD oddział w Warszawie, • działalność PSPR, np. prowadzenie wsparcia psychologicznego oraz radycy prawnego dla rodzin zastępczych, • działalność Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. 	<p>zaburzenia emocji i zachowania, schizofrenia, FAS/FASD itp.,</p> <ul style="list-style-type: none"> • duża liczba rodzin zastępczych spokrewnionych (generuje to często problemy niewydolności opiekuńczej dziadków, zamieszkiwanie dziecka nadal z rodzicami biologicznymi itp.), • przepełnienie w rodzinnych domach dziecka (powyżej 8 dzieci), • konieczność umieszczania dzieci w placówkach poza powiatem, • brak zawodowych rodzin zastępczych, w tym rodzin specjalistycznych i rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, • wysoka liczba dzieci z niepełnosprawnością, umieszczonych w pieczy zastępczej, a zarazem niewystarczająca liczba specjalistycznych form pieczy zastępczej, • brak objęcia wsparciem asystenta rodzin naturalnych (mała dostępność usługi asystenta), których dzieci znalazły się w pieczy zastępczej, a tym samym brak szans na powrót dziecka do rodziny naturalnej, • mała dostępność usługi mediacyjnej, • mała liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (niewystarczająca liczba etatów) oraz małe wsparcie pracy i rozwoju koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, • słaba współpraca międzysektorowa, np. instytucji sektora pomocy społecznej, sektora edukacji, sektora kultury, sektora zdrowia i profilaktyki, • niewystarczająca oferta wsparcia dla rodzin zastępczych, np. brak wolontariatu na rzecz rodzin zastępczych, brak grup wsparcia, mała liczba szkoleń uzależniona od dynamiki projektowej organizacji pozarządowych, • brak kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze, • brak kompetentnych, przeszkolonych opiekunów usamodzielniania,
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • brak mieszkań chronionych dla osób usamodzielniających się, • brak systemowego wsparcia dla osób usamodzielniających się obejmującego m.in. wsparcie psychologiczne, zawodowe, diagnostyczne, monitorowanie losów wychowanków itp.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • postępujące zmiany ustawowe prowadzące do stworzenia spójnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, np. prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, • rozwój i wzmacnianie systemu pieczy zastępczej, • kampanie informacyjne wpływające na wzrost świadomości społeczeństwa w sprawach rodzicielstwa zastępczego przemocy domowej, uzależnień itp., • promowanie i rozwój rodzinnych form opieki zastępczej nad dzieckiem, • deinstytucjonalizacja usług społecznych, • możliwość pozyskiwania środków finansowych przez instytucje pomocy społecznej — resortowe programy wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wczesnej interwencji dotyczącej rozwiązania problemów w rodzinach z dziećmi, • wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, zaburzenie więzi rodzinnych, niskie kompetencje rodzicielskie, • przedłużająca się procedura realizacji założeń ustawowych, niestabilność uregulowań prawnych, • małe zainteresowanie społeczności pełnieniem funkcji rodzin zastępczych, • narastająca, potwierdzona badaniami społecznym, anhedonia wśród młodego pokolenia — brak radości życia spowodowany nieradzeniem sobie z problemami dnia codziennego, skutkująca negatywnymi relacjami z innymi osobami, buntem, brakiem zainteresowania nauką szkolną i brakiem wiary we własne siły, odrzuceniem powszechnie obowiązujących norm i wartości, itp., • brak perspektyw zawodowych i ekonomicznych dla usamodzielniających się wychowanków z rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, a co się z tym wiąże uzależnienie osób opuszczających pieczę zastępczą od innych form pomocy społecznej.

Przeciwdziałanie zjawisku przemocy, w szczególności w rodzinie

Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • zapisy Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Żyrardowskim na lata 2020–2025, • traktowanie przemocy domowej jako poważnego przestępstwa — duży odsetek wyroków skazujących dla sprawców przemocy, wśród wniesionych aktów oskarżenia, wydawanych przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie, • dotychczasowa realizacja zajęć edukacyjno-profilaktycznych w szkołach na terenie powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy, • procedura zakładania Niebieskiej Karty i praca Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, • brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej, • brak wsparcia dla ofiar przemocy w ramach Punktu Konsultacyjnego, • mała dostępność programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, • mała liczba szkoleń dla kadry specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w diagnozowaniu i pracy z innymi, niż fizyczna, formami przemocy, • niewystarczające monitorowanie zjawiska przemocy w powiecie, • niewystarczająca liczba działań w szkołach na terenie powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • mała promocja wśród dzieci i młodzieży umiejętności rozwiązywania konfliktów bez stosowania agresji i przemocy, np. treningów z zastępowania agresji, zajęć z komunikacji bez przemocy itp.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • przełamywanie stereotypów dotyczących ofiar przemocy, • zmiana modelu rodziny na bardziej partnerski, • możliwość pozyskania środków finansowych na realizację programów z zakresu przeciwdziałania przemocy, • kampanie nagłaśniające przemoc, w szczególności w odniesieniu do dzieci, • podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zacieśnienie współpracy pomiędzy nimi. 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci, • narastający problem przemocy w rodzinie, w tym wśród rodzin nie objętych świadczeniami z pomocy społecznej, np. będący konsekwencją napięć spowodowanych izolacją z powodu pandemii, • niechęć do zgłaszania przez członka rodziny aktów przemocy — stereotypowe przekonanie, że problemy rodzinne powinno się rozstrzygać w rodzinie,

	<ul style="list-style-type: none"> • zmiana form przemocy z fizycznej na formy trudniej wykrywalne — ekonomiczną i psychologiczną.
--	---

Profilaktyka uzależnień i minimalizowanie skutków uzależnień	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów i projektów przeciwdziałania uzależnieniom, • działania Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • dostęp mieszkańców powiatu do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> • niepełny obraz zjawiska uzależnień — rozdźwięk pomiędzy oficjalnymi statystykami obrazującymi rozmiary zjawiska uzależnień, a stanem faktycznym, • niewystarczająca edukacja/profilaktyka nt. uzależnień w szkołach — brak realizacji programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, Inst. Psychiatrii i Neurologii, • brak szybkiej reakcji na pojawianie się nowych form uzależnień, • brak specjalistów ds. cyberuzależnienia, uzależnienia od hazardu, seksu itp., • brak oddziały terapii uzależnień.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • szeroka oferta różnych form aktywności, spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, • programy edukacyjno-prewencyjne, • wzrost świadomości społecznej na temat cyberuzależnienia, • coraz częstsze, publiczne wystąpienia znanych osób, które były uzależnione i wyszły z uzależnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojawienie się nowych rodzajów uzależnień — samookaleczenia, dopalacze, cyberuzależnienia, fonoholizm itp., • duża dostępność substancji uzależniających, • pojawienie się uzależnień wśród coraz młodszych dzieci, • znaczny wzrost sprzedaży alkoholu na terenie powiatu.

Wsparcie i integracja cudzoziemców i repatriantów

Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiadanie na zgłoszone potrzeby ze strony cudzoziemców i repatriantów, np. wypłacanie świadczeń pieniężnych na zagospodarowanie i bieżące utrzymanie w Rzeczypospolitej Polskiej, • działalność Fundacji Ternopilskiej wspierającej osoby z Ukrainy i z Białorusi w załatwieniu spraw formalno-prawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak danych statystycznych dotyczących sytuacji cudzoziemców na terenie powiatu, np. liczba uchodźców, osób na pobycie tolerowanym, migrantów zarobkowych itp., • brak specjalistów do pracy z obywatelami/obywatelkami państw trzecich, w szczególności uchodźcami i osobami będącymi w procedurze uchodźczej, • brak systematycznej oferty wsparcia dla obywateli/obywatelek państw trzecich uwzględniającej np. naukę języka polskiego, poznanie kultury kraju przyjmującego, pomoc w odnalezieniu się na rynku pracy itp., • mała liczba partnerów pozarządowych zajmujących się tą tematyką na terenie powiatu żyrdowskiego, • brak mieszkań chronionych i treningowych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rekomendacje Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej w zakresie włączenia społecznego w Programach Regionalnych 2021–2027 obywateli państw trzecich, w tym migrantów, • realizacja Indywidualnych Programów Integracji (IPI) w celu wspierania procesu integracji obywateli/obywatelek państw trzecich z krajem przyjmującym, • wzrastająca liczba migrantów w Polsce, w tym także na terenie powiatu żyrdowskiego, w szczególności migrantów zarobkowych z Ukrainy, • powolna zmiana nastawienia społecznego do migrantów i migrantek, • profesjonalizacja kadr i osób pracujących z obywatelami państw trzecich, w szczególności w zakresie językowym, międzykulturowym i prawnym, 	<ul style="list-style-type: none"> • stereotypowe postrzeganie przez społeczeństwo polskie migrantów i migrantek, • tworzenie się gett narodowościowych ze względu na mały stopień integracji migrantów z krajem przyjmującym.

<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępu obywateli państw trzecich do istniejących lokalnych zasobów i usług przydatnych w procesie integracji. 	
--	--

Wsparcie osób w kryzysie bezdomności	
Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • działalność schroniska dla osób bezdomnych w Oryszewie prowadzonego przez Stowarzyszenie MONAR — Centrum Pomocy Bliźniemu MARKOT, • funkcjonowanie bazy noclegowej przy ul. Waryńskiego 1, dającej możliwość zakwaterowania osób, które nie mają zaspokojonej potrzeby mieszkaniowej, a posiadają dochody, • działalność Caritas i ops w obszarze pomocy ubraniowej, • zapewnienie pomocy żywnościowej w ramach Wieloletniego Rządowego Programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023, • realizacja Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak form pracy ulicznej typu streetworking, • brak w powiecie placówek dla osób w kryzysie bezdomności typu noclegownia i ogrzewalnia, • brak mieszkań treningowych, • niewystarczający system wsparcia i pracy z rodzinami/osobami zagrożonymi bezdomnością, • brak miejsc pracy dla osób objętych Indywidualnymi Programami Wychodzenia z Bezdomności.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zewnętrzne programy pomocy wychodzenia z bezdomności, np. wejście do Polski pilotażowych programów wdrażających model „Najpierw mieszkanie”. 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca skala przyczyn powodujących bezdomność (uzależnienia, rozwody, ubożenie społeczeństwa), • duży udział, wśród ogólnej liczby osób w kryzysie bezdomności, które ze względu na ogólny stan zdrowia, wiek, uzależnienia i inne uwarunkowania nie są zdolne do samodzielnego funkcjonowania i wymagają pomocy bardziej kompleksowej oraz o dłuższej perspektywie czasowej, • uzależnienia towarzyszące bezdomności.

Wsparcie wspólnot lokalnych, jako zaplecza dla poprawy jakości życia mieszkańców powiatu

Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • rozpoczęcie procesu uruchomienia przez samorząd gminy centrum społecznościowego w gminie Wiskitki, • działalność organizacji pozarządowych nakierowanych na rozwój lokalny, np. Stowarzyszenia Mariański Ruch Inicjatyw Ekonomiczno-Społecznych (MRIES), Kuźnia Inicjatyw "Wiskitki.org", Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego”, Federacja DZIAŁAJ.MY, • funkcjonujący program inicjatywy lokalnej w Żyrardowie, • działający fundusz sołecki, np. w Gminie Wiskitki i Radziejowice, • działalność organizatorów społeczności lokalnych w ramach CUS w Żyrardowie i Mszczonowie, • powstawanie nowych organizacji pozarządowych, w tym kół gospodyń wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt mała promocja możliwości podejmowania przez mieszkańców różnego rodzaju inicjatyw lokalnych nastawionych na rozwój społeczny, w tym z zakresu ekonomii społecznej, samopomocy itp., • słabe poczucie wspólnotowości i tożsamości lokalnej — niska integracja mieszkańców, nieznajomość sąsiadów, brak lokalno-sąsiedzkich sieci wsparcia, • mała liczba grup obywatelskich, grup wsparcia itp., • niska aktywność sołtysów w zakresie aktywizacji lokalnych wspólnot, • niska aktywność samorządów mieszkańców w Żyrardowie lub ich brak.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dostrzeżenie potencjału partnerstw lokalnych opartych na współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami innych ważnych instytucji lokalnych i powiatowych w celu łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych, • coraz większa popularność instrumentów partycypacji, np. fundusz sołecki, inicjatywa lokalna itp., • trend budowania sąsiedzkich kręgów wsparcia dla osób potrzebujących pomocy w samodzielnym życiu w miejscu zamieszkania, • aktywny sektor pozarządowy mogący być partnerem dla samorządu, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak liderów, liderek lokalnych, • brak miejsc do spotkań sąsiedzkich, • niski kapitał społeczny (zaufania) w Polsce.

- dynamiczny rozwój mediów społecznościowych np. Facebooka i strony www. do kontaktów z mieszkańcami.

Wsparcie i rozwój kadry pomocy społecznej

Zasoby i mocne strony	Ograniczenia i wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • stałe spotkania przedstawicieli gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej odbywające się od 2018 r., • ciągle doskonalenie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadre pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • mała aktywność Zespołu konsultacyjnego ds. społecznych, • niewielkie wykorzystanie przez instytucje pomocy społecznej i pracowników socjalnych nowych metod pracy, np. pracy kontraktem socjalnym, metodą organizacji społeczności lokalnej (osl), programów aktywnej integracji, itp., • brak dostępności superwizji i działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu wśród kadry pomocy społecznej, • niewystarczająca ilość szkoleń tematycznych dla przedstawicieli poszczególnych grup zawodowych (opiekun środowiskowy, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pielęgniarka itd.), • niewystarczająca ilość szkoleń tematycznych o charakterze interdyscyplinarnym, na przykład z zakresu prowadzenia treningu umiejętności wychowawczych, praca z klientem niezmotywowanym itp., • przeciążenie pracą — poszerzanie zakresu obowiązków nakładanych na jednostki pomocy społecznej, przy braku tworzenia nowych etatów, • niewielkie środki finansowe na doszkalanie pracowników instytucji pomocy społecznej, • małe możliwości zapewnienia bezpieczeństwa pracowników socjalnych i innych instytucji pomocy społecznej przed agresją ze strony klientów, • brak rzecznika pomocy społecznej dla wszystkich jednostek, który kompetentnie

	i aktywnie reagowałyby w sytuacjach kryzysowych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • projekt nowelizacji Ustawy o pomocy społecznej, • profesjonalizacja pracowników pomocy społecznej, • specjalizacja pracowników socjalnych – model rozdzielenia pracy socjalnej od postępowań administracyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • niski prestiż zawodów w obszarach pomocy społecznej, • niskie zarobki pracowników pomocy społecznej, • rotacja pracowników — odpływ pracowników do innych powiatów, przekwalifikowanie się, • brak chętnych do kształcenia się w kierunku praca socjalna, • duży deficyt kadrowy w zawodach pomocowych, • duże obciążenie emocjonalne pracowników pomocy społecznej związane z wykonywaniem zawodu, • brak systemowych rozwiązań zabezpieczających przed wypaleniem zawodowym, np. prawa do dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 10 dni roboczych w każdym roku, a nie jak to jest obecnie raz na dwa lata.

IX. Monitoring i ewaluacja

Monitorowanie strategii będzie realizowane na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Celem monitoringu strategii będzie:

- weryfikacja stopnia osiągnięcia zakładanych dla poszczególnych obszarów wskaźników monitoringu,
- analiza kluczowych czynników mających wpływ na realizację działań wpisanych do strategii,
- podejmowanie decyzji w zakresie korekty kierunków działań zapisanych w strategii w celu zwiększenia ich skuteczności.

Celem ewaluacji strategii będzie:

- weryfikacja stopnia osiągnięcia zakładanych celów,
- analiza otoczenia, w którym jest realizowana strategia i weryfikacji wystąpienia istotnych zmian społeczno-ekonomicznych mających wpływ na realizację strategii, które powodują konieczność podjęcia działań nieprzewidzianych w strategii,
- podejmowanie decyzji w zakresie modyfikacji strategii.

W obecnej strategii zostały przyjęte następujące kryteria monitoringu i ewaluacji:

Efektywność

To kryterium zakłada porównanie między osiągniętymi założeniami strategii a poniesionymi nakładami. W niniejszej strategii efektywność będzie się odnosiła do dwóch wymiarów:

- weryfikacji stopnia osiągania wskaźników ilościowych zapisanych w strategii,
- mobilizowania środków finansowych. Analizie będzie podlegała wartość zainwestowanych środków i ich źródła. Działania będą realizowane w ramach zasobów własnych samorządu i innych zasobów zewnętrznych. Analizie będzie podlegało pozyskanie dodatkowych środków na realizację strategii, w tym środków unijnych, zasobów organizacji pozarządowych oraz innych środków. Analizie będzie podlegał przyjęty model finansowy opierający się bądź na zwiększeniu wydajności i poszukiwaniu zasobów bądź na minimalizowaniu nakładów środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji wszystkich celów.

Skuteczność

To kryterium zakłada zgodność między osiągniętymi efektami a założonymi celami strategicznymi i operacyjnymi i kierunkami działań. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego, jakim jest dokument strategii. Kryterium to odnosi się zarówno do wskaźników, a także do zmian i danych jakościowych.

Równowaga społeczna

W tym kryterium analizie będzie podlegać kwestia czy wdrożenie rozwiązań i poprawa sytuacji w jednej kwestii społecznej, nie przyczyniło się do powstawania nowych problemów lub do pogorszenia sytuacji w innym obszarze problemowym. Przedmiotem analizy będzie zachowanie równowagi między zaspakajaniem potrzeb różnych grup społecznych.

Trafność

Ewaluacji będzie podlegał dobór instrumentów/narzędzi pracy do potrzeb i specyfiki danej grupy.

Innowacyjność

Ewaluacji będzie podlegało stosowanie niestandardowych rozwiązań i metod pracy, w szczególności w obszarach, w których zostało to wskazane w strategii.

Spójność

Analizie będzie podlegała wewnętrzna spójność polityki społecznej na poziomie powiatu. Po pierwsze prowadzenie działań, a w oparciu o współpracę międzybranżową rozumianą jako wspólne podejmowanie działań, na rzecz zaspokojenia potrzeb lub rozwiązania problemów jednej grupy społecznej, przez instytucje samorządowe działające w różnych obszarach, np. kultury i pomocy społecznej. Po drugie jako podejmowanie działań w oparciu o współpracę wielosektorową, czyli samorządu z organizacjami pozarządowymi.

Trwałość

To kryterium ewaluacji pozwoli na analizę stopnia zapewniania trwałości osiągniętych zmian, np. poprzez podjęcie działań o charakterze systemowym, długofalowym, mających osadzenie w lokalnych politykach publicznych.

Za zbieranie danych do monitoringu odpowiedzialni będą realizatorzy poszczególnych działań merytorycznych. Za monitoring i ewaluację całej strategii odpowiedzialne będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie, które może powołać do tego zadania zespół monitoringowo-ewaluacyjny skupiający przedstawicieli różnych podmiotów zaangażowanych w realizację strategii.

Na każdym etapie wdrażania strategii możliwa jest korekta działań strategicznych, odpowiadająca aktualnym potrzebom społecznym. Pozwoli to z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników przyjętych zadań, jak i na wprowadzenie ewentualnych zmian. Roczne sprawozdanie PCPR w Żyrardowie może zawierać informacje dotyczące stopnia realizacji Strategii.

X. Misja, obszary, cele strategiczne i kierunki działań

W Strategii Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015–2025, wpisującej się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych wyższego rzędu, zostały określone dwa cele strategiczne: Rozwój społeczny i gospodarczy powiatu żyrardowskiego oraz Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu żyrardowskiego. Cele strategiczne Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Żyrardowskiego wpisują się w cele oraz w kierunki rozwoju przyjęte przez Radę Powiatu Żyrardowskiego w Strategii Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015–2025, które przytaczamy poniżej:

Cel strategiczny: Rozwój społeczny i gospodarczy powiatu żyrardowskiego

Kierunek rozwoju: Integracja społeczna osób oraz grup wykluczonych społecznie, czyli podjęcie aktywnych form rozwiązywania problemów społecznych. W opisie tego kierunku działania czytamy:

- „Do kategorii, które w sposób szczególny powinny zostać objęte wsparciem należą rodziny wraz z dziećmi, osoby starsze i chore, osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem oraz niepełnosprawni”.
- „Działania, które należy podjąć dotyczyć powinny przede wszystkim rozwoju systemowych form wsparcia na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach tych działań można podjąć prace nad utworzeniem ośrodka interwencji kryzysowej, wspierania tworzenia mieszkań chronionych oraz rozwoju prorodzinnych form pieczy zastępczej (np. rodziny zastępcze)”.
- „Równocześnie zjawiska demograficzne powodują konieczność podejmowania działań na rzecz osób starszych. W tym zakresie należy budować wizerunek powiatu przyjaznego mieszkańcom, sprawującego opiekę na osobami starszymi. Można tu podejmować działania związane z poprawą dostępności osób starszych do usług medycznych czy rehabilitacyjnych. Jednocześnie tworząc warunki do aktywności fizycznej, rekreacyjnej. W zadaniu można realizować

działania w zakresie rozwoju dziennych form wsparcia (miejsca odciążeniowe) oraz zapewniających usługi specjalistyczne i opiekuńcze dla osób starszych”.

- „Ostatnią bardzo ważną grupą społeczną będą osoby bezrobotne lub zagrożone bezrobociem. Jedną z form instytucyjnych mogących rozwiązać ten problem jest powstanie Centrum Integracji Społecznej w ramach, którego można będzie rozwiązać te problemy kompleksowo”.
- „Wszystkie te działania można wzmocnić poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi w różnych formach, np. poprzez realizację zadań publicznych, powierzenie realizacji zadania w całości lub konkretyzację usług społecznych”.

Kierunek rozwoju: **Poprawa dostępności i jakości usług świadczonych przez Powiat dla mieszkańców**, gdzie w opisie działań wskazane jest, że „Działaniami takimi mogą być przedsięwzięcia mające na celu inicjowanie współpracy sieciowej (wewnątrz- i pozapowiatowej) np. w obszarze problemów społecznych [...]”.

Cel strategiczny: **Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu żyrardowskiego**

Kierunek rozwoju: **Rozwój infrastruktury społecznej powiatu żyrardowskiego**, w którym obok rozwoju infrastruktury sportowej przy szkołach powiatowych zaznaczono, że „Równie ważne przedsięwzięcia obejmować powinny modernizację obiektów placówek pomocy społecznej w budynku PCPR, domów pomocy społecznej. [...] Realizując wszystkie zadania, zwłaszcza dotyczące modernizacji obiektów, należy uwzględnić działania służące termomodernizacji i zmniejszeniu zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną”.

Finansowanie strategii

Wśród instrumentów służących realizacji strategii należy wymienić możliwości, jakie dają instrumenty finansowe, administracyjno-prawne oraz z zakresu promocji. Możliwość realizacji obranych w strategii kierunków działań jest uwarunkowana w głównej mierze budżetem własnym powiatu, niewystarczającym w stosunku do realizacji zadań oraz potrzeb społecznych. Niezbędne jest więc sprawne funkcjonowanie mechanizmu zewnętrznego wsparcia budżetu. Efektywność wdrażania strategii będzie w głównej mierze zależała od organu stanowiącego czyli Rady Powiatu Żyrardowskiego, który uchwala budżet powiatu. Cele zawarte w strategii będą więc realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań w zależności od posiadanych przez samorządy i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Źródłem finansowania realizacji celów będą:

- budżet państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
- budżet państwa w ramach finansowania zadań zleconych,
- budżet Powiatu Żyrardowskiego,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusz Pracy,
- Fundusze Europejskie,
- środki z innych programów i grantów,
- środki organizacji pozarządowych, stanowiące wkład własne przy realizacji zadań publicznych,
- inne.

Misja Powiatu Żyrardowskiego, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Żyrardowskiego na lata 2021–2026:

– Aktywizacja i integracja społeczną inwestycją w rozwój powiatu żyrardowskiego

realizowana będzie poprzez określone poniżej cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań, wyodrębnione w siedmiu obszarach strategicznych.

OBSZAR

WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ I OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI ORAZ ICH RODZIN

CEL STRATEGICZNY:

POPRAWA FUNKCJONOWANIA SPOŁECZNO-ZAWODOWEGO OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ I OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Cel operacyjny 1

Integracja osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi ze środowiskiem lokalnym

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Organizowanie i wspieranie programów, wydarzeń oraz inicjatyw lokalnych mających na celu integrację społeczną osób z niepełnosprawnością ze środowiskiem lokalnym	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie WTZ ŚDS Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna organizacje pozarządowe	Liczba zorganizowanych/wspartych programów, wydarzeń, inicjatyw lokalnych Liczba osób objętych wsparciem
2	Utworzenie miejsc dla osób z niepełnosprawnością w mieszkaniach chronionych, treningowych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba utworzonych miejsc w mieszkaniach chronionych, treningowych Liczba osób objętych wsparciem
3	Wspieranie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie	Liczba osób objętych wsparciem Liczba wspartych wydarzeń

		WTZ organizacje pozarządowe	
4	Wspieranie działalności Środowiskowego Domu Samopomocy	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem Liczba wspartych wydarzeń
5	Wdrażanie partnerskich, innowacyjnych, interdyscyplinarnych, form pracy z osobami z niepełnosprawnością i zaburzeniami psychicznymi zwiększających ich autonomię i samodzielność funkcjonowania społecznego	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie, OPS/CUS WTZ ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba wspartych inicjatyw
6	Organizowanie kampanii i akcji społecznych przybliżających temat niepełnosprawności i zaburzeń psychicznych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie, OPS/CUS WTZ, ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba kampanii i akcji społecznych

Cel operacyjny 2

Podniesienie jakości życia codziennego osób z niepełnosprawnością oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, a także ich rodzin

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Upowszechnianie wśród osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin informacji o prawach i uprawnieniach, miejscach i formach pomocy dostępnych na terenie powiatu	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba osób korzystających ze wsparcia Liczba wydarzeń informacyjnych
2	Inicjowanie powstawania klubów, grup wsparcia i grup samopomocowych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie WTZ ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba zainicjowanych grup Liczba powstałych miejsc Liczba osób korzystających z wsparcia grup i klubów
3	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego w zakresie edukacji, rehabilitacji, pomocy socjalnej, instytucjonalnej i organizacyjnej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych poradnictwem

Cel operacyjny 3

Wzmocnienie pozycji osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi na rynku pracy

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Realizacja i wspieranie działań edukacyjnych podnoszących kompetencje społeczno-zawodowe osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi, potrzebnych na rynku pracy	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy WTZ ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba zrealizowanych/wspartych inicjatyw Liczba osób objętych wsparciem
2	Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, np. organizacja zatrudnienia subsydiowanego, tworzenie warunków do powstania zakładu aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnej itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy PCPR w Żyrardowie WTZ ŚDS organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem
3	Wyposażenie lub doposażenie stanowisk pracy pracodawców tworzących miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy	Liczba doposażonych stanowisk pracy Liczba pracodawców, którzy utworzyli miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnością i/lub zaburzeniami psychicznymi

Cel operacyjny 4

Wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnością

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Realizacja i wspieranie działań edukacyjnych podnoszących kompetencje opiekuna osoby niepełnosprawnej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba przeprowadzonych/wspartych szkoleń
2	Stworzenie systemu pomocy rodzinom w opiece nad osobami z niepełnosprawnością (wsparcie psychologiczne dla rodzin i opiekunów, zapewnienie usługi wytchnieniowej)	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba osób, które skorzystały z różnych form wsparcia Liczba osób, które skorzystały z opieki wytchnieniowej

OBSZAR
**POMOC OSOBOM WYMAGAJĄCYM WPARCIA W CODZIENNYM
FUNKCJONOWANIU**

CEL STRATEGICZNY:

PODNOSZENIE JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB STARSZYCH I PRZEWLEKLE CHORYCH

Cel operacyjny 1

Rozwój i poprawa jakości usług domów pomocy społecznej

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Utrzymanie standardów usług placówek pomocy społecznej dotyczących potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie domy pomocy społecznej organizacje pozarządowe	Liczb osób, które skorzystały ze wsparcia
2	Poprawa infrastruktury placówek pomocy społecznej poprzez remonty i modernizacje oraz doposażanie placówek w oparciu o środki własne i pozyskane zewnętrznie	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie domy pomocy społecznej	Liczba dokonanych inwestycji Kwota środków wydana na inwestycje i doposażenie
3	Rozwój nowych form pracy z mieszkańcami placówek pomocy społecznej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie domy pomocy społecznej organizacje pozarządowe	Liczba rodzajów form wsparcia
4	Zapewnienie odpowiednich warunków pracy dla kadry domów pomocy społecznej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie domy pomocy społecznej	Utrzymanie wymaganego wskaźnika zatrudnienia Liczba szkoleń

Cel operacyjny 2

Zapewnienie możliwości samodzielnego funkcjonowania osób starszych i osób przewlekle chorych w środowisku zamieszkania

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie	Liczba rodzajów form poradnictwa Liczba osób, które skorzystały z poradnictwa

		OPS/CUS organizacje pozarządowe	
2	Rozwój usług opiekuńczych i środowiskowych form wsparcia pozwalających na utrzymanie osób starszych i przewlekle chorych w ich miejscu zamieszkania, np. wolontariatu opiekuńczego, pomocy sąsiedzkiej itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wdrożonych form wsparcia Liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych
3	Uruchomienie placówek wsparcia dziennego	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba utworzonych placówek Liczba osób, które skorzystały z placówki wsparcia dziennego
4	Wzmacnianie kompetencji kadry opiekuńczej osób starszych i przewlekle chorych, pracującej w środowisku	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń edukacyjnych
5	Stworzenie systemu pomocy rodzinom w opiece nad osobami starszymi, zależnymi i przewlekle chorymi, np. wsparcie psychologiczne dla rodzin i opiekunów, zapewnienie usługi wytchnieniowej itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba osób, które skorzystały z różnych form wsparcia Liczba osób, które skorzystały z opieki wytchnieniowej

Cel operacyjny 3

Zapewnienie pełnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Upowszechnianie wśród osób starszych informacji dotyczących programów, oferty kulturalnej i sportowej oraz usług adresowanych do srebrnego pokolenia 55+	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń informacyjnych
2	Realizacja i wspieranie działań edukacyjnych dla seniorów, np. uświadamiających seniorom ich prawa, informujących o zagrożeniach w miejscu zamieszkania	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe Policja	Liczba wydarzeń edukacyjnych
3	Inicjowanie i wsparcie działań na rzecz utrzymania aktywności społecznej i zawodowej osób starszych, np. wsparcie klubów seniora działających na terenie powiatu, projektów/działań międzypokoleniowych,	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wspartych działań Liczba zrealizowanych działań/wydarzeń/projektów

	przełamujących stereotyp osoby starszej, kompetencyjnego wolontariatu senioralnego		
4	Inicjowanie i wspieranie procesu powstawania powiatowej oraz gminnych rad seniorów	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń poświęconych tematyce rad seniorów Liczba utworzonych rad

OBSZAR

WSPARCIE RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

CEL STRATEGICZNY:

ZAPEWNIENIE PIECZY ZASTĘPCZEJ DLA DZIECI WYMAGAJĄCYCH ZAPEWNIENIA OPIEKI I WSPARCIA DLA USAMODZIELNIAJĄCYCH SIĘ WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ

Cel operacyjny 1

Zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej w przypadku niemożliwości zapewnienia opieki i wychowania dzieciom przez rodziców naturalnych

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Tworzenie systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu w oparciu o współpracę instytucji realizujących zadania z zakresu wsparcia pieczy zastępczej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS Ośrodek Adopcyjny Sąd kuratorzy Policja Organizacje pozarządowe	Liczba spotkań
2	Promowanie rodzicielstwa zastępczego, np. organizowanie kampanii i akcji społecznych, wydawanie publikacji, informacji medialnych itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe lokalne media	Liczba inicjatyw promocyjnych
3	Prowadzenie kwalifikacji do szkoleń, organizowanie szkoleń	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego	Liczba osób zakwalifikowanych do szkoleń

	i wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych	PCPR w Żyrardowie	Liczba osób przeszkolonych Liczba wydanych zaświadczeń kwalifikacyjnych
4	Zwiększenie nakładów finansowych na rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie	Liczba świadczeń fakultatywnych i środków na inne działania na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej

Cel operacyjny 2

Wsparcie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Prowadzenie działań wspierających osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą i dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, np. szkoleń, grup wsparcia, poradnictwa psychologicznego, prawnego i pedagogicznego, terapii, warsztatów rodzinnych, treningów komunikacyjnych, działań integrujących dzieci z pieczy zastępczej z lokalnym środowiskiem rówieśniczym itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR OPS/CUS Ośrodek Adopcyjny Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna organizacje pozarządowe	Liczba osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą objętych wsparciem Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opieki zastępczej objętych wsparciem Liczba rodzin objętych wsparciem
2	Wsparcie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, np. organizacja szkoleń, superwizji, zapewnienie odpowiedniej liczby etatów itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie	Liczba zorganizowanych szkoleniowych, superwizji Liczba etatów
3	Rozwój usług wspierających pieczę zastępczą: rodziny pomocowe, wolontariat, organizacja czasu wolnego dzieci itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS Ośrodek Adopcyjny Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna organizacje pozarządowe	Liczba i rodzaj zrealizowanych usług Liczba rodzin objętych wsparciem

Cel operacyjny 3

Podniesienie skuteczności procesu usamodzielniania

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Utworzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba mieszkań Liczba miejsc w mieszkaniach Liczba wychowanków, którzy skorzystali z tej formy wsparcia

2	Zapewnienie miejsc mieszkaniowych dla osób opuszczających pieczę zastępczą w zasobach mieszkaniowych gminy	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie	Liczba zabezpieczonych lokali Liczba wychowanków pieczy zastępczej, którzy skorzystali z przeznaczonych przez samorządy gmin lokali
3	Prowadzenie działań wspierających wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia w integracji społeczno-zawodowej, np. poradnictwo psychologiczne, zawodowe, staże, mentoringi, warsztaty usamodzielnienia, grupy wsparcia itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PUP organizacje pozarządowe	Liczba wychowanków objętych pomocą i wsparciem w procesie usamodzielnienia Liczba wdrożonych form wsparcia
4	Wzmocnienie funkcji opiekunów usamodzielniania, np. opis zadań, kompetencji, organizacja szkoleń, pomoc w tworzeniu programów usamodzielnienia itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie POW oraz MOW i inne organizacje pozarządowe	Opisany profil opiekuna usamodzielniania Liczba zajęć edukacyjnych Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia

OBSZAR

WSPARCIE OSÓB I RODZIN BĘDĄCYCH W KRYZYSIE

CEL STRATEGICZNY:

ZMNIĘSIENIE SKALI PRZEMOCY, UZALEŻNIEŃ I BEZDOMNOŚCI NA TERENIE POWIATU ORAZ POMOC OSOBOM I RODZINOM W WYCHODZENIU Z SYTUACJI KRYZYSOWYCH

Cel operacyjny 1

Wzrost świadomości społecznej na temat przyczyn i negatywnych skutków uzależnień i przemocy, z uwzględnieniem nowych form uzależnień, jak np. cyberuzależnienia

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Wspieranie działań edukacyjnych i społecznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i zjawisku przemocy, np. kampanii informacyjnych, warsztatów promujących zdrowy tryb życia, działań oferujących konstruktywne spędzanie wolnego czasu, zajęć dotyczących uzależnienia od internetu, warsztatów komunikacji bez przemocy, treningów zastępowania agresji itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia profilaktycznego

2	Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, IPiN związanych z tematyką uzależnień	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych organizacje pozarządowe szkoły Policja	Liczba szkół, w których zrealizowano programy profilaktyczne Liczba osób uczestniczących w programach profilaktycznych
3	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych nakierowanych na podmiotowość dziecka	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna organizacje pozarządowe	Liczba inicjatyw edukacyjnych Liczba osób uczestniczących w programach profilaktycznych

Cel operacyjny 2

Wsparcie osób i rodzin, w których występuje problem uzależnienia

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Świadczenie specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom, w tym dzieciom i młodzieży, u których występuje problem uzależnienia, np. terapii uzależnień, grup samopomocy, grup AA, grup DDA, poradnictwa psychologicznego, psychiatrycznego	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych organizacje pozarządowe	Liczba rodzajów form wsparcia, Liczba osób
2	Zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych PSPR organizacje pozarządowe	Liczba dostępnych form wsparcia dla dzieci i młodzieży Liczba osób, które skorzystały z form wsparcia

Cel operacyjny 3

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona osób doświadczających przemocy

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej z miejscami noclegowymi	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem Liczba miejsc noclegowych w OIK Liczba osób korzystających z miejsc noclegowych w OIK
2	Udzielanie wsparcia osobom poprzez utworzenie ośrodków wsparcia i specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba osób, którym udzielono wsparcia
3	Świadczenie specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy, np. terapii, grup samopomocy, poradnictwa psychologicznego, psychiatrycznego itp., w szczególności dzieciom z rodzin, w których występuje przemoc	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR organizacje pozarządowe Sąd	Liczba rodzajów form wsparcia Liczba osób
4	Prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR	Liczba osób biorących udział w programie

Cel operacyjny 4

Pomoc osobom w wychodzeniu z kryzysu bezdomności i integracji społecznej

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Zapewnienie miejsc mieszkaniowych dla osób wychodzących z kryzysu bezdomności w lokalach socjalnych i komunalnych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba udostępnionych przez gminy miejsc mieszkaniowych Liczba osób, którzy skorzystali z przeznaczonych przez samorządy gmin lokali
2	Wspieranie programów, działań, inicjatyw lokalnych mających na celu wsparcie osób wychodzących z kryzysu bezdomności i ich integrację społeczno-zawodową	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie, PUP OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wspartych programów, działań, inicjatyw lokalnych Liczba osób objętych wsparciem

OBSZAR

INTEGRACJA OSÓB I RODZIN POTRZEBUJĄCYCH SZCZEGÓLNEGO WSPARCIA

CEL STRATEGICZNY

WYRÓWNYWANIE SZANS ŻYCIOWYCH

Cel operacyjny 1

Zwiększenie skali i zakresu działań wspierających rodziny będące w trudnej sytuacji życiowej

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Poszerzenie i wzmocnienie działalności Punktu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR	Liczba osób, które skorzystały z usług PSPR
2	Rozszerzenie wsparcia w zakresie rozwiązywania konfliktów w rodzinie, w tym poprzez zwiększenie dostępności mediacji rodzinnych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR, OPS/CUS GKRPA organizacje pozarządowe	Liczb rodzin, które skorzystały z wsparcia
3	Realizacja programów, działań na rzecz wsparcia rodzin niezaradnych wychowawczo i życiowo, np. szkolenia podnoszące kompetencje rodzicielskie, kompetencje gospodarowania budżetem domowym, wychodzenia z zadłużenia itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR OPS/CUS Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna organizacje pozarządowe	Liczba rodzajów form wsparcia Liczba osób objętych działaniami
4	Wspieranie działań edukacyjno-aktywizacyjnych wśród dzieci i młodzieży zmniejszających rozmiary zjawiska „dziedziczenia ubóstwa”, „dziedziczenia bezradności życiowej”	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PSPR OPS/CUS szkoły organizacje pozarządowe	Liczba wdrożonych form wsparcia
5	Wsparcie rozwoju środowiskowych form pomocy rodzinom, np. Programu Aktywnej Integracji, organizacji społeczności lokalnej itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba rodzajów form wsparcia, Liczba osób/rodzin objętych działaniami

Cel operacyjny 2

Zwiększenie skali i zakresu działań wspierających cudzoziemców, w szczególności repatriantów, uchodźców i osób posiadających ochronę uzupełniającą

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Podjęcie działań z obszaru edukacji, pomocy społecznej i aktywizacji społeczno-zawodowej cudzoziemców mieszkających na terenie powiatu	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie PUP OPS/CUS organizacje pozarządowe	Liczba wdrożonych form wsparcia, Liczba osób korzystających ze wsparcia
2	Wspieranie dzieci cudzoziemskich w procesie adaptacji w nowym środowisku szkolnym, np. konsultacje psychologiczne, poradnictwo pedagogiczne itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna OPS/CUS szkoły organizacje pozarządowe	Liczba dzieci objętych działaniami Liczba rodzajów form wsparcia
3	Prowadzenie polityki włączającej i wspieranie działań środowiskowych na rzecz integracji cudzoziemców ze społecznością lokalną	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS Policja organizacje pozarządowe	Liczba wspartych wydarzeń/działań/projektów Liczba osób, które wzięły udział w wydarzeniach

OBSZAR

BUDOWANIE WSPÓLNOTY ZRÓWNOWAŻONEJ I ODPOWIEDZIALNEJ
SPOŁECZNO-EKONOMICZNIE

CEL STRATEGICZNY:

ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ WIĘKSZE WŁĄCZENIE SPOŁECZNE I ZAWODOWE OSÓB Z GRUP ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W SZCZEGÓLNIIE TRUDNEJ SYTUACJI

Cel operacyjny 1

Rozwój instrumentów rynku pracy dla osób z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Wypracowanie modelu współpracy jednostek administracji powiatowej w zakresie wsparcia osób będących w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-zawodowej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe	Liczba wspólnych spotkań przedstawicieli jednostek powiatowych na temat założeń współpracy
2	Wsparcie osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, np. długotrwale bezrobotnych, opuszczających zakłady karne, kobiet powracających po urlopach wychowawczych itp., np. poradnictwo psychologiczno-zawodowe, programy aktywizujące, szkolenia zawodowe, staże itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy PCPR w Żyrardowie organizacje pozarządowe Lokalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej	Liczba i rodzaj form wsparcia/wdrożonych programów, Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia
3	Stworzenie warunków do utworzenia Klubu Pracy będącego miejscem szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Powiatowy Urząd Pracy organizacje pozarządowe	Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia

Cel operacyjny 2

Budowanie sprzyjającego otoczenia dla rozwoju ekonomii społecznej

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Promowanie ekonomii i przedsiębiorczości społecznej wśród lokalnych społeczności i wspieranie działań na rzecz powstania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, np. organizacja spotkań, seminariów, szkoleń, wyjazdów studyjnych, doradztwa itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego Zarządy Gmin PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe Lokalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej	Liczba i rodzaj prowadzonych działań Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej
2	Promowanie i wspieranie działających już podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, np. organizacja targów podmiotów ekonomii społecznej, wykorzystanie w udzielaniu zamówień publicznych zapisów Prawa zamówień publicznych w zakresie aspektów społecznych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie Lokalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej organizacje pozarządowe	Liczba działań promocyjnych Liczba zamówień publicznych, w których zastosowano zapisy Prawa zamówień publicznych w zakresie społecznych zamówień publicznych
3	Stworzenie warunków do utworzenia Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie	Liczba powstałych podmiotów

	Społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej itp.	Zarządy Gmin OPS/CUS PUP WTZ Lokalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej organizacje pozarządowe	
--	--	--	--

Cel operacyjny 3

Wzmocnienie wspólnot lokalnych i zacieśnienie współpracy pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu budowanie partnerstw lokalnych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i planowania polityki społecznej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS WTZ ŚDS DPS GKRPA Policja placówki oświatowe i opiekuńcze kuratorzy organizacje pozarządowe	Liczba spotkań Liczba zainicjowanych działań
2	Podjęcie działań na rzecz integracji mieszkańców, budowania poczucia wspólnoty i sąsiedzkich sieci wsparcia, np. wspieranie działania grup samopomocowych, grup wsparcia, organizowanie wydarzeń lokalnych itp.,	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie Zarządy Gmin organizacje pozarządowe mieszkańcy powiatu	Liczba zainicjowanych działań
3	Wsparcie aktywności obywatelskiej i rozwoju wolontariatu, np. edukacja liderów lokalnych, wspieranie powstawania miejsc do spotkań sąsiedzkich, wspieranie powstawania lokalnych sieci wolontariatu	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS organizacje pozarządowe mieszkańcy powiatu	Liczba podjętych działań Liczba wolontariuszy działających w sferze pomocy społecznej

OBSZAR

WSPARCIE I ROZWÓJ KADRY POMOCY SPOŁECZNEJ

CEL STRATEGICZNY:

ZWIĘKSZENIE JAKOŚCI I SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Cel operacyjny 1

Zwiększenie kompetencji i możliwości działania kadry pomocy społecznej

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Poprawa warunków pracy i podnoszenie kwalifikacji kadr PCPR, np. wdrażanie rozwiązań poprawiających warunki pracy, szkolenia, wyjazdy studyjne, seminaria z obszarów merytorycznych, metodologii pracy, zarządzania i organizacji pracy, pozyskiwania środków itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie	Liczba podjętych działań Liczba osób korzystających z wsparcia
2	Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy społecznej, poprzez m.in. szkolenia, wyjazdy studyjne, seminaria	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS domy pomocy społecznej ŚDS, WTZ	Liczba rodzajów form wsparcia Liczba osób korzystających z wsparcia
3	Wzmocnienie kadr pomocy społecznej poprzez działania ukierunkowane na przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, np. superwizje, wsparcie psychologiczne, treningi radzenia sobie ze stresem itp.	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS domy pomocy społecznej ŚDS, WTZ	Liczba rodzajów form wsparcia Liczba osób korzystających z wsparcia
4	Budowa gminno-powiatowego systemu współpracy w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie OPS/CUS WTZ ŚDS domy pomocy społecznej	Liczba spotkań interdyscyplinarnych Liczba i rodzaj wspólnie podjętych inicjatyw

Cel operacyjny 2

Zwiększenie zakresu działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

nr	Kierunki działań	Realizator, współrealizator, partner	Wskaźnik monitorujący
1	Wspieranie zaangażowania organizacji pozarządowych w działania dotyczące pomocy społecznej, np. poprzez zlecenie zadań publicznych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego PCPR w Żyrardowie Zarządy Gmin organizacje pozarządowe	Liczba działań Liczba wspartych organizacji pozarządowych
2	Promocja aktywności instytucji publicznych i organizacji pozarządowych działających w przestrzeni pomocy społecznej oraz działań podejmowanych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych	Zarząd Powiatu Żyrardowskiego, PCPR w Żyrardowie Zarządy Gmin organizacje pozarządowe	Liczba inicjatyw promocyjnych

XI. Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Liczba mieszkańców powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020 w podziale na gminy oraz powierzchnia w km ²	5
Tabela 2 Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki w latach 2018–2020	5
Tabela 3 Liczba urodzeń i zgonów w latach 2018–2020	6
Tabela 4 Typy rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	11
Tabela 5 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2018–2020.....	12
Tabela 6 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2018–2019	13
Tabela 7 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w latach 2018–2020	14
Tabela 8 Liczba wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie w latach 2018–2020	15
Tabela 9 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osoby przed 16 rokiem życia w latach 2018–2020.....	15
Tabela 10 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności osoby po 16 roku życia w latach 2018–2020	16
Tabela 11 Liczba wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żyrardowie orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności według rodzaju niepełnosprawności w latach 2018–2020.....	16
Tabela 12 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2018–2020	19
Tabela 13 Stopa bezrobocia w powiecie żyrardowskim na tle województwa mazowieckiego i Polski w latach 2018–2020	19
Tabela 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotny w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie w poszczególnych gminach w latach 2018-2020	19
Tabela 15 Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2020.....	22
Tabela 16 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych w latach 2018–2020.....	23

Tabela 17 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2018–2020.....	25
Tabela 18 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na bezdomność w latach 2018–2020.....	27
Tabela 19 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu lub narkomanii w latach 2018–2020.....	28
Tabela 20 Liczba osób zgłaszających się na dyżury Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018–2019.....	29
Tabela 21 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego w latach 2018–2020	29
Tabela 22 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej w latach 2018–2020	30
Tabela 23 Liczba osób w powiecie żyrardowskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018–2020	31
Tabela 24 Ilość przeprowadzonych przez policję interwencji dotyczących przemocy w rodzinie w latach 2018–2020	31
Tabela 25 Ilość prowadzonych postępowań z art. 207 kk przez Prokuraturę Rejonową w Żyrardowie w latach 2018–2020.....	32
Tabela 26 Postępowania z art. 207 kk prowadzone przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie i postanowienia wydane w związku z przemocą w rodzinie w latach 2018–2020	33
Tabela 27 Zasiłek stały i okresowy wypłacony przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	35
Tabela 28 Opłacanie składek — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	36
Tabela 29 Zapewnienie podstaw egzystencji (schronienie) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	37
Tabela 30 Liczba osób objętych wsparciem schroniska dla bezdomnych w Oryszewie-Osadzie w latach 2018–2020	38
Tabela 31 Zapewnienie podstaw egzystencji (posiłki) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	40
Tabela 32 Zapewnienie podstaw egzystencji (pogrzeb) — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	41

Tabela 33 Praca socjalna — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	42
Tabela 34 Infrastruktura socjalno-technicznej w gminie — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	43
Tabela 35 Świadczenie usług opiekuńczych — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	44
Tabela 36 Przystosowanie się do życia po zwolnieniu z zakładów karnych — świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej udzielane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	45
Tabela 37 Zasiłek celowy wypłacony przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2018–2020.....	46
Tabela 38 Uczestnicy Środowiskowego Domu Samopomocy w latach 2018–2020.....	48
Tabela 39 Usługi świadczone w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych w Środowiskowym Domu Samopomocy w latach 2018–2020.....	48
Tabela 40 Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy według miejsca zamieszkania w latach 2018–2020.....	49
Tabela 41 Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w przedziale wiekowym w latach 2018–2020.....	49
Tabela 42 Powody udzielania pomocy społecznej przez Punkt Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego w latach 2018–2020.....	51
Tabela 43 Liczba osób pełnoletnich opuszczających placówki pomocy społecznej objęta programem usamodzielnia w latach 2018–2020.....	53
Tabela 44 Działania podejmowane przez gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020.....	58
Tabela 45 Formy wsparcia realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2019.....	60
Tabela 46 Efektywność aktywizacji zawodowej w latach 2016–2020.....	61
Tabela 47 Wysokość środków PFRON, zgodnie z algorytmem w poszczególnych latach, przyznanych na dany rok na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020.....	68
Tabela 48 Liczba osób, którym udzielono dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego z uwzględnieniem podziału na dzieci, dorosłych i opiekunów osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020.....	68

Tabela 49 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2018–2020	69
Tabela 50 Poziomu zaspokojenia potrzeb w zakresie liczby przyznanych dofinansowań do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2018–2020	70
Tabela 51 Liczba zrealizowanych wniosków o dofinansowanie zadania, z uwzględnieniem podziału na rodzaj bariery funkcjonalnej w latach 2018–2020.....	70
Tabela 52 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej według miejsca zamieszkania w latach 2018–2020	71
Tabela 53 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w przedziale wiekowym w latach 2018–2020	71
Tabela 54 Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej według rodzaju głównego schorzenia w latach 2018–2020	72
Tabela 55 Rehabilitacja zawodowa uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w latach 2018–2020.....	73
Tabela 56 . Liczba wniosków złożonych i rozpatrzonych pozytywnie w ramach pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018–2020.....	74
Tabela 57 Formy wsparcia dla bezrobotnych niepełnosprawnych i poszukujących pracy niepełnosprawnych realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie w latach 2018–2019	75
Tabela 58 Prowadzenie poradnictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	81
Tabela 59 Prowadzenie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	82
Tabela 60 Prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie przez poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	82
Tabela 61 Procedura „Niebieskiej Karty”, prowadzona przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	84
Tabela 62 Powody powoływania grup roboczych w Zespole Interdyscyplinarnym z terenu powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	84
Tabela 63 Rodzaj środków karnych zastosowanych przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie wobec sprawców przemocy w rodzinie w latach 2018–2020.....	86
Tabela 64 Forma pracy z rodziną prowadzone przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	88

Tabela 65 Praca socjalna i praca asystenta rodziny z rodzinami z dziećmi prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020.....	90
Tabela 66 Liczba asystentów rodziny i rodzin z dziećmi w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020.....	92
Tabela 67 Liczba rodzin biologicznych z poszczególnych gmin powiatu żyrardowskiego, których dzieci zabezpieczone są w rodzinnej pieczy zastępczej oraz rodziny biologiczne, z którymi prowadzona jest praca asystenta rodziny przez poszczególne ośrodki pomocy społecznej.....	92
Tabela 68 Liczba wydanych orzeczeń w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2021	94
Tabela 69 Ilość wydanych opinii w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020	95
Tabela 70 Liczba dzieci i młodzieży korzystających z poradnictwa specjalistycznego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020.....	95
Tabela 71 Liczba dzieci i młodzieży korzystających z poradnictwa zawodowego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020.....	96
Tabela 72 Liczba dzieci i młodzieży podanych badaniom w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żyrardowie w latach 2018–2020.....	96
Tabela 73 Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w danym roku na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020.....	99
Tabela 74 Liczba dzieci umieszczonych w danym roku w pieczy zastępczej w latach 2018–2020.....	99
Tabela 75 Liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu żyrardowskiego w danym roku w latach 2018–2020.....	100
Tabela 76 Poradnictwo psychologiczne w PCPR w Żyrardowie w latach 2018–2020	103
Tabela 77 Powody wyjścia dziecka z pieczy zastępczej w latach 2018–2020	108
Tabela 78 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2018–2020...	110
Tabela 79 Wydatki powiatu żyrardowskiego na pieczę zastępczą w latach 2018–2020	111
Tabela 80 Liczba osób pracujących w instytucjach pomocy społecznej w powiecie żyrardowskim w 2020 r.....	115

Wykres nr 1 Prognoza ludności Gminy Mszczonów według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030	7
Wykres nr 2 Prognoza ludności Gminy Puszcza Mariańska według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030	8
Wykres nr 3 Prognoza ludności Gminy Radziejowice według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030	8
Wykres nr 4 Prognoza ludności Gminy Wiskitki według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030	9
Wykres nr 5 Prognoza ludności Gminy Żyrardów według ekonomicznych grup wieku w latach 2016–2030	9
Wykres nr 6 Udział poszczególnych gmin w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu oraz udział poszczególnych gmin w liczbie bezrobotnych ogółem 2016–2030	20
Wykres nr 7 Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2018–2020	21
Wykres 8 Praca socjalna z rodzinami z dziećmi prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu żyrardowskiego w latach 2018–2020	91